

แนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชน
ในระดับท้องถิ่น

โดย

พันเอก วิทยา วรรณวิสันต์
รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกน่าน
กองทัพบก ทรพรวงกลาไหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 57
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2557-2558

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนใน ระดับ
ท้องถิ่น

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย พันเอก วิทยา วรรณวิสัย หัวหน้าสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ในระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา การเมืองของประเทศไทยถือว่าอยู่ในสภาวะวิกฤต ความขัดแย้งที่รุนแรงทั่วประเทศ จังหวัดน่านก็ได้รับผลกระทบด้วย เมื่อมีการควบคุมอำนาจการปกครองของรัฐบาลโดยกองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อย ในจังหวัดน่านไม่ปรากฏถึงความขัดแย้งหรือเหตุการณ์ที่รุนแรง ผู้วิจัยซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการยุติปัญหาความขัดแย้งและร่วมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนและเพื่อศึกษาหาแนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งขอบเขตของการวิจัยได้กำหนดพื้นที่จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ต้นแบบ สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษา 2 แบบ คือ การศึกษาข้อมูลเอกสารต่างๆและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้านผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนด้านการเมืองมีความรุนแรงในระดับต่ำไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรง และการศึกษาแนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นด้วยการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและการน้อมนำแนวระสเฐพระราชดำริที่ว่า ความเข้าใจ เข้าถึง แล้วพัฒนา รวมทั้งการดำเนินชีวิตใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางและประชาชนต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง สำหรับข้อเสนอแนะนั้น รัฐต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเมืองในท้องถิ่น สร้างระบบการเมืองที่ปราศจากการครอบงำ จัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักการเมือง และปฏิรูปประชาชนให้เป็นพลเมืองของชาติ พร้อมทั้งให้ประชาชน มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จะแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมือง ส่งเสริมการจัดเวทีประชาคม ในการร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ เสียสละประโยชน์ส่วนตน นอกจากนั้นให้จัดทำแผนที่ความขัดแย้งใช้วิเคราะห์จุดเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการควบคุมหรือระงับความขัดแย้ง สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปเห็นควรให้มีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดต่างๆ ในระดับภูมิภาค และในระดับประเทศ ต่อไป

คำนำ

การเมืองของประเทศไทยในห้วงปี 2548-2557 ถือได้ว่าอยู่ในสภาวะวิกฤตความขัดแย้งที่รุนแรงทั่วประเทศส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การลงทุน สังคม การท่องเที่ยวและความมั่นคงของประเทศ สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองได้สร้างความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทยอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน การบริหารประเทศก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ ยังได้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมากจนเกือบจะเกิดสงครามกลางเมือง จังหวัดน่านก็ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน เมื่อมีการควบคุมอำนาจการปกครองของรัฐบาล โดยกองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อย ในจังหวัดน่าน ไม่ปรากฏทั้งความขัดแย้งหรือเหตุการณ์ที่รุนแรง สถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนมีความรุนแรงในระดับต่ำไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม ซึ่งแตกต่างจากหลายจังหวัดที่มีความรุนแรง มีความแตกแยกในสังคมทั้งก่อนและหลังการควบคุมอำนาจการปกครอง

ดังนั้นการศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในจังหวัดน่านที่ถือว่าเป็นระดับท้องถิ่น ซึ่งในประเทศไทยจังหวัดต่าง ๆ นับได้ว่าเป็นพื้นที่ระดับท้องถิ่นของประเทศ และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ หากมีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นและภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่อย่างถ่องแท้แล้ว การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงจะสามารถที่ลดระดับความรุนแรงลงได้และเปลี่ยนเป็นความร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

เอกสารวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนในจังหวัดน่านและแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า แนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในระท้องถิ่นเพื่อความมั่นคง จะใช้เป็นแนวทางในการยุติปัญหาความขัดแย้งในระดับท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเพื่อให้สังคมในประเทศมีความสงบสุข มีความสามัคคีและร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนตลอดไป

ผลสำเร็จของการวิจัยในครั้งนี้ ต้องขอขอบคุณผู้ที่ได้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเอกสารวิจัยรวมทั้งเจ้าหน้าที่กองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน โดยเฉพาะ พันโท พงศ์ศิริ พงศ์อาริยะมงคล ที่ได้ช่วยรวบรวมข้อมูลต่างๆ และที่สำคัญ พลตรี สรานูวัตร ประดิษฐพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้ให้คำแนะนำแนวทางในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และถ้าหากงานวิจัยนี้มีเนื้อหาล่วงเกินผู้ใดหรือมีข้อบกพร่อง คลาดเคลื่อน กระผมขออ้อมรับความผิดพลาดไว้ ทั้งนี้มิได้มีเจตนาที่จะล่วงเกินหรือมีอคติแต่ประการใด พร้อมขออภัยมา ณ โอกาสนี้

พันเอก

(วิทยา วรรณวิสันต์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 57

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวิทยา	8
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในเมืองและชนบท	20
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมไทยของค์กรท้องถิ่นและในเมือง	23
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	27
ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	35
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
สรุป	58
บทที่ 3 สถานการณ์ความขัดแย้งทั่วไปของประชาชนในพื้นที่	60
ภูมิสังคมประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน	60
สถานการณ์ทั่วไป	65
สถานการณ์ความขัดแย้ง	66
ปัญหาที่เกิดขึ้นและการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา	68
สรุป	72
บทที่ 4 ผลของการศึกษาวิเคราะห์	75
คำสัมภาษณ์	75
สรุป	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	89
สรุป	89
ข้อเสนอแนะ	91
บรรณานุกรม	93
ประวัติย่อผู้วิจัย	98

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การเมืองของประเทศไทยถือว่าอยู่ในสภาวะวิกฤตมาโดยตลอด ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การลงทุน ความมั่นคง และการท่องเที่ยว ภายในประเทศอีกด้วย สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางการเมือง ในปี พ.ศ.2548 เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความเห็นต่อด้านและสนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ซึ่งก่อให้เกิดความเห็นต่างทางการเมืองและนำไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทย กระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหารที่นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน และคณะรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งมี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง ปี พ.ศ.2549 - 2550 แต่คณะรัฐบาลชั่วคราวดังกล่าว ยังถูกต่อต้าน โดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ แม้การเลือกตั้งทั่วไป ในปี พ.ศ.2550 ที่พรรคพลังประชาชน ชนะการเลือกตั้งและได้จัดตั้งรัฐบาลผสม ยังถูกมองว่ามีความเกี่ยวข้องทางการเมืองกับอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเคยเคลื่อนไหวต่อต้านอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร กลับมาชุมนุมอีกครั้งหนึ่ง จนศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน กลุ่มพันธมิตรฯ จึงได้ยุติการชุมนุม และนำไปสู่การลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ซึ่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในขณะที่สถานการณ์ทางการเมืองกำลังจะคลี่คลาย แต่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กลับมาชุมนุมอีกครั้งในระหว่างปี พ.ศ.2552 - 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

จนวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2554 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ประกาศยุบสภา และผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2554 ปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยได้เสียงข้างมากในสภา และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดมา

ภายหลังจากที่รัฐบาล ซึ่งนำโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร บริหารประเทศมาระยะเวลาหนึ่ง ได้เกิดวิกฤตการณ์การเมืองขึ้นอีกครั้ง เมื่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ยื่นฟ้องอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในข้อหาหมิ่นประมาท

พรรคประชาธิปัตย์ ผู้นำกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลอย่างยืดเยื้อ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2556 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2557 จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ได้เข้ายึดอำนาจโดยประกาศกฎอัยการศึกด้วยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอัยการศึก พ.ศ.2457 และได้ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) ซึ่งมีหน้าที่เพื่อให้การรักษาความสงบเรียบร้อยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่ายโดยเร็ว

กองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ได้ตั้งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (กสข.) เพื่อดำเนินการนำสันติสุขมาสู่คนในชาติ ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ซึ่งจะดำเนินการในเรื่องการปรองดองสมานฉันท์ ทั้งนี้ยังเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปเพื่อเตรียมการสู่การปฏิบัติให้พร้อมในระยะเวลาที่ 2 ซึ่งในระยะที่ 2 เป็นการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2557 ที่จัดทำโดยฝ่ายกฎหมาย ซึ่งจะมีการจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สรรหานายกรัฐมนตรี ตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการ การร่างและจัดทำรัฐธรรมนูญ พร้อมกับการตั้งสภาปฏิรูปเพื่อปฏิรูปแก้ไขในทุกเรื่องในทุกฝ่ายต้องการและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งหากสถานการณ์เรียบร้อยเป็นปกติ การปฏิรูปสำเร็จ ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน ก็จะเริ่มดำเนินการก้าวเข้าสู่ระยะที่ 3 และระยะที่ 3 ระยะสุดท้ายซึ่งเป็นการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ (จิวพงษ์ เต็มเปี่ยม, ออนไลน์, มปป.)

คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ดำเนินงานตามแผนในระยะที่ 1 เพื่อการควบคุมสถานการณ์ของประเทศได้ประมาณ 2 เดือน สวนดุสิต โพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกับกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 1,410 ราย พบว่า ร้อยละ 85.63 ของกลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจในด้านการปฏิรูปประเทศ คืนความสุขให้ประชาชน เพราะมีแผนการทำงานที่ชัดเจน เห็นความมุ่งมั่น ตั้งใจ และหลายฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาคือ มีความมั่นใจในด้านการจัดระเบียบสังคม เช่น อบรมมุข ยาเสพติด และผู้มีอิทธิพล และแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ร้อยละ 74.90 และร้อยละ 72.22 ตามลำดับ สำหรับความต้องการที่ประชาชนอยาก ให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดำเนินการอย่างเร่งด่วน พบว่า ร้อยละ 90.96 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการให้บริหารประเทศให้มีเสถียรภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและต่างชาติ รองลงมา คือ ต้องการให้ดำเนินการในเรื่องเศรษฐกิจ ปากท้องค่าครองชีพ และการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมหรือภัยสังคม ร้อยละ 88.46 และร้อยละ 87.50 ตามลำดับ (สวนดุสิตโพล, ออนไลน์,

2557.) จากผลสำรวจดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และต้องการให้ประเทศกลับมามีเสถียรภาพโดยเร็ว

หลังจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระยะที่ 1 และประชาชนส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ จึงก้าวเข้าสู่การดำเนินงานในช่วงระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2557 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 และจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อบริหารราชการร่างและจัดทำรัฐธรรมนูญ พร้อมกับการตั้งสภาพัฒนาการเพื่อปฏิรูปแก้ไขในทุกเรื่องในทุกฝ่ายต้องการและเป็นที่ยอมรับ และเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ.2557 ได้มีการประกาศรายชื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จำนวน 200 คน เพื่อทำหน้าที่ในการตรากฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุงกฎหมาย ทั้งการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และกฎหมายอื่นๆ โดยทำหน้าที่แทนรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เดิม สวนดุสิต โพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในสายตาประชาชน กลับกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 1,214 ราย พบว่า ร้อยละ 85.87 ของกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างพอใจ ในรายชื่อของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยร้อยละ 84.43 ของกลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จะเป็นคนดี ซื่อสัตย์ มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์เชี่ยวชาญในการทำงาน (สวนดุสิตโพล, ออนไลน์, 2557.) จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่พอใจและคาดหวังกับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่จะบริหารราชการและจัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่จะนำความสุขกลับมาสู่สังคมไทยโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติยังมีหน้าที่กีดสรรนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 19 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2557 แต่งตั้ง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีต้องคัดสรรรัฐมนตรี 35 ราย เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะรัฐบาลชั่วคราวในการบริหารราชการต่อไป และวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2557 ได้จัดตั้งสภาพัฒนาการแห่งชาติมีสมาชิกจำนวน 250 คนมีหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูป ตามมาตรา 27 เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รวมทั้งพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ความมั่นใจ เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคล โดยจะทำหน้าที่กำกับความคิดและความรู้สึก และแสดงออกมาในลักษณะของพฤติกรรมที่ยินยอมให้ผู้ที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจกระทำในสิ่งที่ผู้ที่เชื่อถือไว้วางใจช่วยเหลือตนเองในปัจจุบัน (Moormam and other, 1993) โดยส่วนใหญ่ความมั่นใจ จะการแสดงออกไปเพื่อรอคอยอนาคต ด้วยการคาดเดา (Sztompka, 1999) เช่น มั่นใจว่าจะ

สอบผ่าน นั่นแสดงว่า ตนเองถูกกำกับความคิดและรู้สึกให้เชื่อว่าจะสอบผ่าน จึงแสดงพฤติกรรม มั่นใจออกมา ทั้งที่ผลการสอบยังไม่แสดงออกมาว่าตนเองสอบผ่านหรือไม่ หรืออีกหนึ่งตัวอย่าง เช่น ประชาชนมั่นใจว่ารัฐบาลจะแก้ไขปัญหาเรื่องราคาผลผลิตลำไยตกต่ำได้ ซึ่งประชาชนถูก กำกับด้วยความคิดและความรู้สึกว่าจะแก้ไขได้จึงแสดงพฤติกรรมความมั่นใจออกมา ทั้งๆ ที่ผลการ แก้ไขปัญหาราคาลำไยยังไม่ปรากฏ เป็นต้น จากนิยามและตัวอย่างของความมั่นใจ จะพบว่า บุคคล ใดที่จะแสดงพฤติกรรมความมั่นใจ จะต้องมีความคิดและความรู้สึกมากำกับ โดยพฤติกรรมมั่นใจ จะแสดงออกไปเพื่อรอคอยอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น จึงเป็นเรื่อง น่าสนใจศึกษาการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะรัฐบาลชั่วคราว พ.ศ.2557 การศึกษานี้จึงน่าจะช่วยให้ทราบแนวทางวิธีการที่จะแก้ปัญหาความ ขัดแย้งในระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาที่ผ่านมา พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ วิทยาเขต น่าน (2557) ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจต่อนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติใน ภาพรวมของประเทศ และความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ ในจังหวัดน่าน ซึ่งทำการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,700 ราย และพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติใน ภาพรวม ในระดับมาก ร้อยละ 73.6 รองลงมา คือ พึงพอใจในระดับน้อย และไม่พึงพอใจ ร้อยละ 24.5 และร้อยละ 1.9 ตามลำดับ หากพิจารณาแยกเฉพาะความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตาม นโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในภาพรวมของประเทศ พบว่า ร้อยละ 77.8 พึงพอใจใน ระดับมาก มีเพียงร้อยละ 1.9 ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่พึงพอใจ สำหรับความพึงพอใจต่อการ ปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในจังหวัดน่าน พบว่า ร้อยละ 69.4 พึง พื่อใจในระดับมาก และร้อยละ 1.9 ไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะรักษาความ สงบแห่งชาติในจังหวัด จากข้อมูลข้างต้นทำให้เป็นเรื่องน่าสนใจว่า เมื่อประชาชนในจังหวัดน่านมี ความพึงพอใจต่อนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในภาพรวมของประเทศ ในระดับมาก และพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในจังหวัดน่าน ใน ระดับมากแล้วนั้นทำให้ความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านได้ยุติความเคลื่อนไหวซึ่ง ผลการศึกษาดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดทิศทางของการดำเนินงานของส่วนที่ เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะรองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกน่าน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการ ยุติปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านและยังได้ร่วมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น

ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น หากมีผลตอบรับที่ดี อาจให้รัฐนำไปใช้เป็นแนวทางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชน ในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางต้นแบบในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการศึกษาวิจัยเฉพาะประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาวิจัยการนำยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ ในพื้นที่จังหวัดน่าน มีวิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีแบบสัมภาษณ์นำ เพื่อให้ได้มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎีแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งภายในพื้นที่จังหวัดน่าน

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน นายกเทศมนตรีเมืองน่าน กลุ่ม นปช.น่าน กลุ่มพันธมิตรน่าน นายสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน ผู้แทนนิสิตและนักศึกษาในจังหวัดน่าน ผู้แทนทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน รองเจ้าคณะจังหวัดน่านและผู้แทนกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาจัดทำเป็นระบบหาความหมาย องค์ประกอบเชื่อมโยง และหาความสัมพันธ์ของ

ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในพื้นที่ จังหวัดน่านมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษาในลักษณะ ของการบรรยาย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น
2. ทำให้ทราบแนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับ ท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

คำจำกัดความ

ความขัดแย้ง	หมายถึง	ปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตรหรือตรงกันข้าม หรือไม่ลงรอยกันหรือไม่สอดคล้องกัน ลักษณะของความไม่ลงรอยกันหรือไม่สอดคล้องกันนี้จะเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ หลายประเด็น เช่น เป้าหมาย ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ เป็นต้น
ความมั่นใจ	หมายถึง	ความเชื่อถือ ไว้วางใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคล โดยทำหน้าที่กำกับ ความคิดและความรู้สึก และจะแสดงออกมาในลักษณะ ของพฤติกรรมที่ยินยอมให้ผู้ที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ กระทำในสิ่งที่ผู้ที่เชื่อถือไว้วางใจช่วยเหลือตนเองในปัจจุบัน
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	หมายถึง	สมาชิกสภานิติบัญญัติไม่เกิน 220 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ โดย ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา มีหน้าที่ใน การตรากฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุงกฎหมาย รวมถึง การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติ พระราช กำหนด และกฎหมายอื่นๆ นอกจากนี้สภานิติบัญญัติยังมี หน้าที่ เสนอรายชื่อ นายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ เสนอชื่อคณะรัฐมนตรี เพื่อรับการแต่งตั้งต่อไป ตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ภายใต้อำนาจมาตรา 43 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้

รัฐบาลชั่วคราว พ.ศ.2557 หมายถึง	<p>รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ตามมาตรา 19 โดยสมาชิกสภาิติแห่งชาติมีหน้าที่คัดสรรบุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยการลงคะแนน ผลการลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2557 แต่งตั้ง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี และหลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องคัดสรรรัฐมนตรีอีกจำนวน 35 คน เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะรัฐบาลชั่วคราวในการบริหารราชการต่อไป</p>
การปฏิรูป	<p>หมายถึง การร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างความร่วมมือลดความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศและการสร้างกฎกติกาของ การดำเนินกิจกรรมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ให้มีการดำเนินการที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศต่อไป</p>
สภาปฏิรูปแห่งชาติ	<p>หมายถึง สภาที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 27 มีหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปในด้านต่างๆ มีสมาชิกไม่เกิน 250 คน มาจากคณะกรรมการสรรหาจังหวัด 77 คน และคณะกรรมการสรรหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 173 คน</p>

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อความมั่นคงของประเทศ : กรณีศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน ผู้ศึกษา ได้กำหนดกรอบของทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการกระบวนการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวิทยา
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในเมืองและชนบท
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมไทยของคักรท้องถิ่นและในเมือง
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุป

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวิทยา

มนุษย์จัดกลุ่มตนเองว่าเป็นพวกที่มีความเป็นเลิศกว่าสัตว์ที่มีชีวิตอื่นทั้งปวงความเหนือกว่านี้แสดงให้เห็นได้อย่างกระจ่างชัด จากการที่มนุษย์สามารถพัฒนาเครื่องมือการผลิตให้ก้าวหน้าสามารถรองรับความต้องการที่หลากหลายของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้อย่างไม่จำกัดขณะที่สัตว์อื่นๆ ไม่สามารถทำได้ จากการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชาติพันธุ์มนุษย์ด้วยกันพวกเขาจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม ต่อมาได้มีการจัดระเบียบสังคม มีการออกกฎเกณฑ์เพื่อไม่ให้เกิดความบาดหมางอันเกิดจากพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทำลายความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ได้การปกครองจึงอุบัติขึ้นในสังคมมนุษย์ สังคมจึงเป็นกลุ่มที่ถือหน่วยเดียวกันในพื้นที่ (Spatial) ซึ่งมีการรวมตัวกันอย่างมีระเบียบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันภายในกลุ่มเป็นแบบบุคคลต่อบุคคล และบุคคลต่อกกลุ่ม มีความผูกพันพึ่งพาอาศัยกัน มีความสนใจคล้ายๆ กันมีวิถีชีวิตร่วมกัน และมีความรู้สึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างถาวร ผลจากการที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคม การปะทะสัมพันธ์ระหว่างกันก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ มากมาย การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งต่างกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยส่วนรวม (สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2553 : 1)

เป็นการคาดคะเนกันว่าสังคมมนุษย์นี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับจากสังคมเล็กๆ ได้เติบโตเป็นสังคมใหญ่ขึ้น มีจำนวนประชากรมาก มีโครงสร้างสังคมซับซ้อน เนื่องจากการแบ่งงานกันอย่างละเอียดและมีระบบการแบ่งช่วงชั้นในสังคม ลักษณะชุมชนเปลี่ยนจากชุมชนขนาดเล็กที่เร่ร่อนมาเป็นชุมชนอยู่กับที่ทำให้สามารถขยายออกไปเป็นชุมชนใหญ่ๆ อย่างมหานครต่างๆ ในปัจจุบัน ชื่อน่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คืออัตราการเปลี่ยนแปลงในสมัยก่อนนั้นจะเป็นไปอย่างช้าๆ แนวโน้มปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วขึ้นเรื่อยๆ มนุษย์เรามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติมากขึ้น เดิมสังคมโบราณก็เพียงการล่าสัตว์ เก็บพืชผลไม้เป็นอาหาร แทบไม่กระทบกระเทือนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเลยเมื่อมนุษย์รู้จักเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มนุษย์เปลี่ยนแปลงธรรมชาติแวดล้อมมากขึ้น ในยุคอุตสาหกรรมมนุษย์เราก็ก่อสร้างสิ่งแวดล้อมมากจนกลายเป็นอันตรายต่อตัวมนุษย์เอง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นรากฐานของวิวัฒนาการทางสังคมเทคโนโลยีทำให้มนุษย์เราเพิ่มความสามารถของร่างกายออกไปมากมาย กล้องจุลทรรศน์ โทรทัศน์ โทรศัพท์ ทำให้คนเรามองเห็นได้มากขึ้น ได้ยินไกลขึ้น รถยนต์ เรือ เครื่องบิน ทำให้เราไปได้ไกลขึ้นและรวดเร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของมนุษย์เทียบกับวิวัฒนาการทางร่างกายสัตว์ย่อมทำให้ชีวิตความเป็นอยู่และสังคมเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มไปในทางที่เราจะกำหนดทิศทางเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น นักคิดและ นักวิทยาศาสตร์ทางสังคมก็ได้พยายามที่จะเสนอรูปแบบในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยการรวบรวมข้อมูลซึ่งเราสามารถพิสูจน์และมีประสบการณ์ได้ อันทำให้เราสามารถเข้าใจถึงสาเหตุและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์อย่างไรก็ตามทฤษฎีทางสังคมนั้นยังคงมีข้อบกพร่องอยู่อีกมากมาย โดยเฉพาะในเรื่องของรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ

ทฤษฎีวิวัฒนาการ

ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charl Darwin) (วิเชียร รักการ, 2529) เป็นนักวิทยาศาสตร์คนแรกที่ปูพื้นฐานทฤษฎีว่าด้วยวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตขึ้นมา เอกสารวิชาการของเขาชื่อ “ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ” (The Origin of Species) ได้สร้างความสนใจแก่นักวิชาการต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก หลักการสำคัญของดาร์วินก็คือ

1. การเลือกสรรของธรรมชาติ (Natural selection)
2. ความอยู่รอดของแบบชีวิตที่เหมาะสมที่สุด (Survial of the fittest)

บิดาของสิ่งมีชีวิตอธิบายหลักการ 2 ประการได้ว่า การวิวัฒนาการก็คือการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพซึ่งเกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตเมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สิ่งที่มีชีวิตก็จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมนั้นตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อการ

อยู่รอดของคน ดังนั้นสิ่งมีชีวิตทั้งหลายจะวิวัฒนาการจากการมีโครงสร้างแบบง่าย ๆ (Simple organic) ไปสู่โครงสร้างที่ซับซ้อนขึ้น (Complex Organic) และตัวแทนของสิ่งมีชีวิตที่มีโครงสร้างสลับซับซ้อนนี้ก็คือมนุษย์โฮโมเซเปียนส์นั่นเอง

นักวิทยาศาสตร์ทางสังคมในศตวรรษที่ 19 ที่สนับสนุนหรือคล้อยตามแนวคิดของคาร์วิน ก็คือ ลูอิส เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan) นักมานุษยวิทยาอเมริกันซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Ancient Society” มอร์แกนได้นำเอาหลักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติของคาร์วินมาปรับใช้อธิบายวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมอินเดียเผ่าอีโรกีส์ในอเมริกาเหนือ ซึ่งจากการศึกษาของเขาพบว่า การแต่งงานเป็นกลุ่ม (Group marriage) ของชนเผ่าอีโรกีส์นั้นเป็นเรื่องราวของความอยู่รอด ทั้งนี้หมายความว่าสังคมมนุษย์ปัจจุบันรวมทั้งสังคมอีโรกีส์ได้ผ่านภาวะการแต่งงานเป็นกลุ่มแล้ว

ข้อเสนอปรัชญาพื้นฐานของระบบวิวัฒนาการของมอร์แกนนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวความคิดของนักมานุษยวิทยาส่วนมากในศตวรรษที่ 19 คือ เชื่อว่ามนุษย์ทั้งปวงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล จึงพยายามหาทางปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงยอมพัฒนาไปตามกฎธรรมชาติกฎเกณฑ์นี้ควบคุมไปทั่วจักรวาลและไม่มีเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา วิวัฒนาการย่อมเริ่มจากง่ายไปสู่ยากจากความไม่เป็นระเบียบไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการนี้ย่อมเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับ “ความดีขึ้น” (Betterment) ด้วยเหตุนี้วิวัฒนาการจึงหมายถึงความเจริญก้าวหน้า การก้าวเดินไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย

ไวท์ (L.A.White) (วิเชียร รักการ, 2529) นักมานุษยวิทยาของกลุ่ม Universal ได้พยายามเสนอทฤษฎีหรือทฤษฎีใหม่ขึ้น เรียกว่า พลังงานคือตัวการสำคัญที่ทำให้การวิวัฒนาการเป็นไปได้ (Energy and the Evolution of culture) ไวท์ ถือว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม เขาแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ส่วนเทคโนโลยี (Technological subsystem)
2. ส่วนสังคม (Sociological subsystem)
3. ส่วนอุดมการณ์ (Ideological subsystem)

ส่วนเทคโนโลยีประกอบไปด้วยวัตถุ เครื่องจักรกล เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เครื่องมือทางเคมี รวมทั้งเทคนิคในการใช้ด้วย

ส่วนสังคม ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีอยู่ในสังคมซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบแผน ไม่ว่าแบบแผนนั้นจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน เพราะฉะนั้นแบบแผนนี้จะเกี่ยวกับครอบครัว เครือญาติ จริยธรรม การทหาร ฯลฯ

ส่วนที่เป็นอุดมการณ์ ประกอบด้วย แนวความคิด ความเชื่อ หรือความรู้ต่างๆ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของ นิยายปรัชญา ศาสนา ความคิดต่างๆ ตำนานวรรณคดีและวิทยาศาสตร์

ทั้งสามระบบจะติดต่อกันและกัน มีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ความคิดของไวท์ นั้นถือว่าระบบเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของระบบย่อยอื่นๆ ไวท์ให้ความสำคัญแก่มันมาก เขาอธิบายว่าชีวิตทุกชีวิตและวัฒนธรรมทั้งปวงขึ้นอยู่กับระบบเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนระบบ สังคมนั้นถือว่าเป็นตัวรองลงมาและเป็นตัวช่วยเท่านั้น ในสาระสำคัญของระบบเทคโนโลยีแล้ว ส่วนที่เป็นหัวใจก็คือพลังงานและเมื่อมองดูในจักรวาลแล้วก็จะมียัง 2 ส่วนมีสัมพันธ์กัน คือ Matter และ Energy

ทฤษฎีการล่าหลังทางวัฒนธรรม

อ็อกเบอร์น (W.F.Ogburn) (วิเชียร รักการ, 2529) ผู้เสนอทฤษฎีวัฒนธรรมล่าหลัง (Cultural lag theory) ในราวๆ ปี 1930 เขาเป็นผู้หนึ่งที่นิยมเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เป็นกลุ่มบุคคล ในกลุ่มหัวก้าวหน้าขณะนั้น อ็อกเบอร์นถือว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนำไปสู่ ความก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ อ็อกเบอร์น ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ของ มาร์กซ์ และ เฮเกล มากในสาระสำคัญของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น อ็อกเบอร์นกล่าวว่าจะมีความล่าหลังเกิดขึ้นเสมอโดยเฉพาะความล่าหลังทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non - Material culture) เขาถือว่าตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือการประดิษฐ์ คิดค้นต่างๆ ทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ อาวุธ ฯลฯ รวมทั้งกระบวนการทางวิชาการต่างๆ (Technological process) ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเกิดการ เปลี่ยนแปลงจากส่วนนี้ วัฒนธรรมก็จะมีปรับตัวของวัฒนธรรมนี้จะมี 2 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่ ปรับตัวเข้ากับฐานของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (Adaptive culture) เช่น ได้มีการคิดรถยนต์ ขึ้นมาแทนรถม้าก็จะต้องมีการคิดน้ำมัน สร้างกฎจราจร สร้างโรงงานทำรถยนต์ สร้างปั้มน้ำมัน เกิดอาชีพต่างๆ ขึ้นมาให้กับการมีรถยนต์ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้อัตโนมัติดำเนินอยู่ได้ต่อไป อ็อกเบอร์น ถือว่าความล่าหลังทางวัฒนธรรมมีอยู่เสมอในสังคมมนุษย์เว้น ไว้แต่ สังคมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เลย อ็อกเบอร์นเขียนเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในขณะเดียวกันเขาอธิบายเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมจึงต้องพูดถึงความล่าหลังไปด้วยเสมอ

แม็ก เวเบอร์ (Max Weber, 1864-1920) (วิเชียร รักการ, 2529) เป็นคนหนึ่งที่โต้แย้ง ทฤษฎีความล่าหลังทางวัฒนธรรมของอ็อกเบอร์นเขาพิจารณาไปว่า ค่านิยมหรือหลักจริยธรรม บางอย่างทางศาสนาเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงมากกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุ หนังสือ “The Protestant Ethic and The Spirit of Capitalism” ของเขาได้ ชี้ให้เห็นทัศนคติในแง่ที่ว่าความเจริญเติบโตของสังคมทุนนิยมเกิดจากจริยธรรมของศาสนิกายโป รเตสแตนต์ ทั้งนี้เพราะว่าจริยธรรมหลายอย่างทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปตัวอย่างเช่นคำสอนที่ว่า

จงพอใจที่จะขยันขันแข็ง ทำงานหนัก การอดออมทรัพย์ การเก็บจรรรบ้านเป็นบาป ที่นำไปสู่การเจริญเติบโตของลัทธิทุนนิยมได้ เมื่อพิจารณาในแง่นี้ เวเบอร์ ได้ให้ความสำคัญแก่อุดมการณ์ ความคิดความเชื่อค่านิยมที่ให้แก่อสังคมนั้นมากกว่าวัฒนธรรมทางวัตถุ Weber ได้ศึกษาถึงสังคมวิทยาศาสนาของลัทธิขงจื้อและเต๋าในประเทศจีนโดยทำการศึกษาระบบต่างๆ เช่นการเมือง การให้การนับถือญาติฝ่ายชาย ซึ่งพอสรุปได้ว่าลัทธิขงจื้อนั้นเน้นให้เห็นถึงธรรมเนียมบางประการเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของมนุษย์และลักษณะของสังคมในการที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ทางสถานภาพและอุดมการณ์ของคัมภีร์ มนุษย์อาจจะช่วยสร้างสรรค์ได้ โดยพัฒนาธรรมชาติที่เป็นจริงของตนและความดีในตัวเองจะปรากฏตามมา ขงจื้อนั้นไม่มีความคิดเรื่องมรรค หรือทางแห่งความดับทุกข์ แต่จะเน้นเรื่องการทำพิธีบูชาบรรพบุรุษของตนเพื่อชะตาชีวิตที่ดีขึ้นในชีวิตปัจจุบัน เช่น ขอให้ชีวิตยืนยาว อายุยืนขอให้มิบุตรชาย หรือขอให้ร่ำรวย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ขงจื้อก็สอนคนที่มีการศึกษาไม่แสวงหาประโยชน์หรือทรัพย์ส่วนตัวอันจะนำไปสู่ความหายนะหรือความยุ่งเหยิงให้กับตนเองและสังคมได้ ส่วนลัทธิเต๋านั้นแตกต่างกับขงจื้อในแง่ที่เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมุ่งในอัตวิสัย โดยไม่ยึดถือโลกวัตถุ แต่มุ่งในความสงบสุขภายในจิตใจของมนุษย์ เมื่อเอาขงจื้อเทียบกับ Puritanism Weber พบว่าทั้งสองลัทธิมีหลักเหตุผลในการให้อรรถาธิบายหลักระเบียบของชีวิตคนได้อย่างสมบูรณ์ในแต่ละหลักความเชื่อ เช่น ต่างก็เชื่อในการแสวงหาความมั่งคั่ง แต่เป้าหมายในการนี้ของขงจื้อก็เพื่อที่จะไปสู่หรือคงไว้ ซึ่งฐานะตำแหน่งตามวัฒนธรรม ซึ่งจะใช้เสมือนเป็นสื่อที่จะนำคนไปสู่การปรับตนในสังคมและอื่นๆ แต่ลัทธิ Puritan นั้น มุ่งเน้นที่การถวายตนเพื่อรับใช้พระเจ้า ซึ่งเป็นผู้บัญชาของโลกโดยมองในลักษณะที่เป็นคุณธรรมอันแตกต่างไปจากลัทธิขงจื้อมาก (สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2553 : 22-23)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

พาร์สันส์ (Talcott Parsons) (วิเชียร รักการ, 2529) นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทฤษฎีนี้ให้มีอำนาจอธิบายชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเป็นระบบอันหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นจะต้องอยู่ต่อไปแม้ว่าตัวบุคคลเปลี่ยนแปลงเสมอเนื่องจากกฎธรรมชาติของการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่างๆ ในสังคมเหมือนร่างกายของมนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต้องมีอวัยวะต่างๆ ที่จะเป็นการมีชีวิตอยู่ หน้าที่หรือ ความสำคัญของสังคมก็มี เช่น จะต้องผลิตอาหารและมีของเครื่องใช้ต่าง ๆ จะต้องมีการให้กำเนิดและอบรมสมาชิกใหม่ที่จะมาแทนสมาชิกเก่าจะต้องมีการมอบอำนาจการปกครองให้บางคนเป็นผู้ใช้จะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ให้เป็นอันตรายต่อความสงบสุขส่วนรวมจะต้องมีการแบ่งปันทรัพย์สินในสังคมนั้นระหว่างคนที่มีความชีพและฐานะต่าง ๆ กัน ฯลฯ หน้าที่เหล่านี้เป็นความจำเป็นของสังคมที่จะต้องสร้างสถาบันที่มีระเบียบกฎเกณฑ์กำหนด

สิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตาม เช่น ระบบการผลิต ระบบครอบครัว ระบบการเมือง การปกครอง ระบบความเชื่อทางศาสนาและการศึกษาอบรมที่ให้แก่สมาชิกของสังคม ฯลฯ

ทฤษฎีโครงสร้าง (Structural Theory)

นักวิทยาศาสตร์ในสมัยก่อนมักจะกล่าวอ้างว่า วัฒนธรรม สังคมวิทยา และคตินฟ้าและอากาศเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดความด้อยพัฒนา เอลสวอร์ธ ฮันติงตัน (Ellsworth Huntington) กล่าวว่า ประชาชนในเขตร้อน จะมีวัฒนธรรมและเศรษฐกิจด้อยกว่าประชาชนในเขตอบอุ่น จูริอุส เอช โบค (Julius H. Boeke) กล่าวทำนองเดียวกันว่า ประชาชนในประเทศด้อยพัฒนาจะไม่มีภาวะกระตือรือร้นในการทำงานและไม่สนองตอบสิ่งจูงใจทางการเงิน จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นทวิภาค กล่าวคือ มีภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่และภาคเศรษฐกิจดั้งเดิมอยู่ควบคู่กันไปโดยไม่มีมีความเกี่ยวข้องกัน การพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่แผ่กระจายออกไปจากภาคสมัยใหม่ที่ก้าวหน้า เพราะสภาพของท้องถิ่นไม่เหมาะสม โครงสร้างทวิภาคดังกล่าวนี้มีลักษณะหลาย ๆ ด้านประกอบกัน คือสถานะที่แตกต่างกันระหว่างความเด่น (superior) กับความด้อย (inferior) อยู่ด้วยกันในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดในเวลาเดียวกัน เช่น มีวิธีการผลิตที่ทันสมัยในเมืองกับวิธีการผลิตที่เก่าแก่โบราณ ในชนบท หรือมีผู้นำที่มีการศึกษาสูงและร่ำรวยกับมวลชนที่ไม่รู้หนังสือที่ยากจน หรือมีประเทศอุตสาหกรรมที่มั่งคั่งร่ำรวย กับประเทศเกษตรกรรมที่ยากจนและด้อยพัฒนาอยู่ด้วยกัน การมีลักษณะตรงกันข้ามของสภาพการณ์ดังกล่าว อยู่ด้วยกันนั้นจะต้องเป็นเรื่องที่ยืดเยื้อยาวนาน ไม่ใช่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงหรืออยู่ในขั้นของการพัฒนาหรือเป็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่จะสามารถทำให้ดีขึ้นได้ภายในเวลาช่วงหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่อยู่ด้วยกันอันยาวนานอย่างไม่เท่าเทียมกันหรือไม่มีความเสมอภาคกันอย่างยากที่จะทำให้หมดสิ้นไปได้ องศาแห่งความเด่นกับความด้อยที่มีอยู่นั้น นอกจากจะยังไม่มียุทธวิธีที่จะทำให้หมดไปได้อย่างง่ายๆ และรวดเร็วได้แล้ว ยังทำท่าว่าจะเพิ่มมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ด้วย เช่น คนรวยก็ดูเหมือนจะยิ่งร่ำรวยขึ้น ในขณะที่คนจนก็ยิ่งจนลงทุกวันความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแห่งความเด่นกับปัจจัยของความด้อยมีลักษณะที่อธิบายได้ว่าปัจจัยแห่งความเด่นมิได้ทำให้ปัจจัยของความด้อยดีขึ้นเลย หากจะมีอยู่บ้างก็มีเพียงเล็กน้อยมาก ในทางตรงกันข้ามมีแต่จะทำให้เลวลงยิ่งขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ปัจจัยทั้งหลายที่ทำให้ประเทศพัฒนาแล้วหรือคนร่ำรวยแล้วยังพัฒนาและร่ำรวยยิ่งขึ้นนี้ มิได้มีส่วนทำให้ประเทศด้อยพัฒนาหรือคนจนมีสภาพหรือฐานะดีขึ้นแต่ประการใดเลยแต่กลับทำให้ด้อยพัฒนาหรือยากจนลงไปอีก

ทฤษฎีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดชนชั้นทางสังคม

ตามความคิดของ Kingley David & Wilbert Moore กิงเลย์ เดวิดและวิลเบิร์ต มัวร์ ทั้งสองคิดว่า การจัดชนชั้นทางสังคม (Social Stratification) เป็นสากลและจำเป็นทุกสังคมต้องมีชนชั้น และชนชั้นมาจากเจตจำนงในการทำหน้าที่

1. ในด้านโครงสร้าง มองว่าการจัดชนชั้นได้จัดบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ ที่ได้รับความนับถือตาม (ค่านิยม) โดยมีเหตุจูงใจ 2 ประการ

1.1 ปลุกฝังให้บุคคลอยากเข้าสู่ตำแหน่งที่กำหนด

1.2 ทำตามบทบาทในตำแหน่งที่สังคมคาดหวังไว้

ดังนั้นการจัดบุคคลที่เหมาะสมกับตำแหน่งที่เหมาะสมจึงเป็นระบบทางสังคมในทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งจำเป็นพื้นฐานต่อหน้าที่หลักของสังคม (The Functional Prerequisite of Society) ในการนิยามหน้าที่พื้นฐาน (Prerequisite) ก่อนเกิดหน้าที่ของระบบปฏิบัติการ (Action System) มี 4 อย่าง คือ

1. การปรับตัว (Adaptation)
2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment)
3. บูรณาการ (Integration)
4. การธำรงไว้ซึ่งแบบแผน (Pattern Maintenance)

สังคมเกิดจากการต้องการอยู่ร่วมกันแบบสมานฉันท์ของสมาชิกในสังคม สิ่งที่ทำให้เกิดการสมานฉันท์ที่สมบูรณ์แบบคือ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Potential Communication) หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ร่วม (Shared Symbolic systems) โดยผ่านการเรียนรู้ระเบียบทางสังคม (Socialization) สังคมต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ถ้าต่างกันจะเกิดความวุ่นวาย ด้วยเหตุนี้สังคมจำเป็นต้องมีวิธีการในการกำหนดเป้าหมาย โดยใช้ระบบบรรทัดฐาน (Normative System) ความสำเร็จของบุคคล ถ้าไร้บรรทัดฐานแล้ว สังคมจะไร้ระเบียบและเดือดร้อน สังคมต้องมีระบบการเรียนรู้สำหรับคนในสังคมต้องเรียนรู้อะไรต่างๆ ทั้งสถานภาพในระบบชนชั้น ค่านิยมร่วม จุดหมายที่ยอมรับร่วมกัน การรับรู้ร่วมกัน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก จึงช่วยให้เกิดความร่วมมือและปฏิบัติที่สอดคล้องกับบรรทัดฐาน สังคมต้องมีมาตรการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ยอมรับในค่านิยมที่เหมาะสม เขาจะประพฤติอยู่ในกรอบของความถูกต้องดีงาม โดยความสมัครใจ

ทฤษฎีหน้าที่นิยมของทาลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons's Structural Functionalism)

4 ประการที่จำเป็นต่อระบบต่างๆ คือ

1. Adaptation การปรับตัว ระบบต้องจำเป็นปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในภายนอก คือ การปรับเข้ากับสิ่งแวดล้อมและความต้องการของสังคม

2. Goal Attainment การบรรลุเป้าหมาย ระบบจะต้องกำหนดและตอบสนองต่อเป้าหมายหลัก

3. Integration การบูรณาการ ระบบจะต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ และจะต้องจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่พื้นฐานอื่นๆ

4. Latency (Pattern Maintenance) ระบบต้องธำรงและฟื้นฟู แรงจูงใจของปัจเจกบุคคล และแบบบรรยายทางวัฒนธรรมที่สร้างรักษาแรงจูงใจนั้นไว้

สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านหน้าที่ 4 ประการนี้ จะต้องเกี่ยวข้องกับระบบการกระทำ (Action system) 4 อย่างคือ

1. อินทรีย์ทางชีววิทยา (Biological Organism) ทำหน้าที่ในการปรับตัว
2. ระบบบุคลิกภาพ (Personality System) ทำหน้าที่ในการบรรลุเป้าหมาย
3. ระบบสังคม (Social system) ดูแลเกี่ยวกับการบูรณาการ โดยควบคุมส่วนต่างๆ
4. ระบบวัฒนธรรม (Cultural system) ทำหน้าที่ในการธำรงแบบแผน โดยกำหนด

บรรทัดฐานและค่านิยมแก่ผู้ปฏิบัติ

ระบบการกระทำ (The Action System)

พาร์สันมีความคิดชัดเจนเกี่ยวกับ “ระดับ” ของความเป็นจริงในสังคมได้แก่ ชนชั้น ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น ที่ต้องสนองพลังและความต้องการของระบบ ดังนี้

1. ข้าราชการระดับสูง
2. ลำดับชั้นของปัจจัยที่เป็นตัวสร้างเงื่อนไข
3. พลังงานระดับสูง

พาร์สันค้นพบระบบจากความเป็นระเบียบทางสังคม

1. ระบบต่างๆมีความเป็นระเบียบ เป็นคุณลักษณะและหลายส่วนต้องพึ่งพาอาศัยกัน
2. ระบบมีแนวโน้มไปสู่การมีระเบียบแก่ตัวเอง หรือเรียกว่า “ดุลยภาพ”

(Equilibrium)

3. ระบบอาจมีลักษณะสถิตย์ (Static) หรือเป็นพลวัต (Change) ก็ได้
4. ส่วนหนึ่งของระบบต้องมีผลกระทบต่อมีส่วนหนึ่งเสมอ
5. ระบบมีขอบเขตภายในสภาพแวดล้อมนั้น
6. การแบ่งสรรและบูรณาการ (จัดการ) เป็นกระบวนการพื้นฐานสำหรับการสร้าง

ดุลยภาพในระบบ

7. ระบบต่างมีแนวโน้มที่รักษาไว้ขอบเขตและความสัมพันธ์ของส่วนร่วมที่มีต่อส่วนรวมและควบคุมความแตกต่าง และการเปลี่ยนแปลงภายในระบบไว้

ระบบสังคม (Social System)

Pansons เริ่มความคิดเกี่ยวกับระบบสังคม ในระดับจุลภาค (Micro Level) ด้วยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเอง (ego) กับผู้อื่น (Alter ego) โดยนิยามว่าระบบหน้าที่

Pansons ระบบสังคมประกอบขึ้นด้วยผู้กระทำมาปฏิสัมพันธ์กันในสถานการณ์ที่มีลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน ผู้กระทำถูกงัดใจจากแนวโน้มด้านความพึงพอใจขั้นสูงและพฤติกรรมของพวกเขาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆ มันถูกนิยามและสื่อสารในรูปของระบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์

เมอร์ตัน (Merton) เป็นลูกศิษย์ของพาร์สัน (Parson) เขาแต่งหนังสือชื่อว่า "Toward the codification of Functional Analysis in Sociology" เมอร์ตันวิจารณ์ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ว่า สมมุติฐานของการวิเคราะห์เกี่ยวกับหน้าที่มี 3 ประการคือ

1. สมมุติฐานเกี่ยวกับเอกภาพของหน้าที่ (The Postulate of Functional Unity) ได้แก่ ความเชื่อและการปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ต่อสังคมเท่ากับมีหน้าที่ต่อปัจเจกชน ความจริงคือถูกตำหนิสำหรับสังคมเล็ก, คั้งเดิม แต่ใช้กับสังคมใหญ่ๆ และสลับซับซ้อนกว่าไม่ได้

2. สมมุติฐานเกี่ยวกับลักษณะสากลของทฤษฎีหน้าที่ (The Postulate of Universal Functionalism) ได้แก่ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ต้องมีหน้าที่เชิงบวก เขาแย้งว่า ในโลกแห่งความจริง มันชัดเจนว่า ไม่ใช่ทุกโครงสร้างที่เป็นอย่างนี้ เช่น ลัทธิชาตินิยม หัวรุนแรง กลับมีหน้าที่เชิงลบ

3. สมมุติฐานว่าความไม่จำเป็น (The Postulate of Indispensability) ได้แก่ลักษณะของสังคมทั้งหมดจำเป็นต่อสังคม แต่ที่จริงแล้วยังมีระบบอื่นในสังคมที่ไม่จำเป็นด้วยก็มี

เมอร์ตัน กล่าวว่า การวิเคราะห์ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ ต้องเน้นที่กลุ่มคน, องค์กร, สังคม และวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนจากวัตถุวิสัยเป็นจิตพิสัย ดังนี้

บทบาททางสังคม (Social Role), แบบแผนของสถาบัน (Institutionalized Patterns), กระบวนการทางสังคม (Social Process) รูปแบบทางวัฒนธรรม (Cultural Patterns) บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) การจัดกลุ่ม (Group Organization) โครงสร้างทางสังคม (Social Structure) และเครื่องมือสำหรับการควบคุมทางสังคม (Devices for Social Control)

เมอร์ตัน คิดว่า นักทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ ควรสนใจที่หน้าที่ของสังคม มากกว่าแรงจูงใจของปัจเจกชน เขาปฏิเสธแรงจูงใจด้านจิตพิสัยของปัจเจกชน ต่อระบบโครงสร้าง - หน้าที่

หน้าที่ตามนิยามของเมอร์ตัน คือ สิ่งที่เกิดผลซึ่งสร้างไว้สำหรับการปรับตัวกับระบบที่กำหนดไว้ คือ คนมักจะมองหน้าที่แต่ในทางบวก แต่ความเป็นจริงแล้ว หน้าที่ในทางลบก็มีเช่นกัน โครงสร้างหรือสถาบันอาจจะก่อให้เกิดผลในทางลบต่อสังคมเช่นกัน นอกจากนี้เมอร์ตันยังได้เสนอความคิดเรื่อง การไม่มีหน้าที่ (Non - Functions) คือผลที่ไม่เกี่ยวเนื่องระบบที่คิดไว้อยู่ ซึ่งแม้จะมีผลทั้งบวกและลบในอดีต แต่ปัจจุบันมันไม่มีผลแล้ว นอกจากนี้เมอร์ตันยังคิดพัฒนา แนวคิดเรื่อง Net Balance (ดุลยภาพสุทธิ) ซึ่งได้แก่ ความเท่าเทียมของทั้ง 2 อย่างให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม หน้าที่ควรจะสมดุลทั้ง 2 ฝ่ายที่กล่าวไป

หน้าที่ 2 ประการของ โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton)

1. หน้าที่ปรากฏชัด (Manifest Function)
2. หน้าที่แอบแฝง (Latent Function)

เช่น ระบบวรรณะ หน้าที่ชัด คือ การแบ่งหน้าที่กันทำ (Division of Labour) และ หน้าที่แฝง คือ การกดขี่ทางชนชั้น (Class Exploitation) หน้าที่ทั้ง 2 อย่างนี้ จะเกิดผล 2 อย่างคือ

1. ผลที่ได้ตั้งใจไว้ (Anticipated Consequences)
2. ผลที่ไม่ได้ตั้งใจไว้ (Unanticipated Consequences)

เมอร์ตันถือว่าผลทั้ง 2 สิ่ง มีความหมายทางสังคมวิทยา เมอร์ตันกล่าวอีกว่า โครงสร้างบางส่วนอาจจะก่อให้เกิดผลลบต่อบางส่วนของสังคมก็จริง เช่น การแบ่งแยกผิว เป็นต้น แต่หน้าที่ตัวนี้ยังอยู่ต่อไปได้ เพราะมันยังให้ประโยชน์ต่อส่วนอื่น เช่น คนส่วนใหญ่ เป็นต้น

สรุป โครงสร้างบางส่วน อาจจะเกิดผลลบก็จริง แต่ยังมีอยู่ได้เพราะให้ผลประโยชน์กับอีกส่วนหนึ่ง จึงอยู่ได้ เช่น ธุรกิจได้ดิน เป็นต้น (ธุรกิจได้ดิน, ออนไลน์)

ทฤษฎีขัดแย้ง

ทฤษฎีขัดแย้งเป็น ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลมากไป ในปัจจุบันหลักการสำคัญของกลุ่มนี้เห็นว่า ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือความขัดแย้งและความขัดแย้งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าไปสู่ภาวะที่ดีขึ้น ถ้าสังคมไทยไม่มีความขัดแย้งเลยการเปลี่ยนแปลงอาจไม่เกิดขึ้น ความขัดแย้งนั้นมีได้มีอยู่เฉพาะทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นปรากฏการณ์ทั่วไป แม้แต่ในตัวของคนเราเองก็มีความขัดแย้ง เช่น ในทางความคิด ความประพฤติปฏิบัติต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ความขัดแย้ง ในตัวคนเราก็ทำให้มีการปรับปรุงตัวเองดีขึ้น นักปรัชญาและนักสังคมศาสตร์ในกลุ่มนี้มีด้วยกันหลายคน คาร์ล ไฮริช มาร์กซ์ (C.H.Marx) นับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทฤษฎีการขัดแย้งให้มีอำนาจในการอธิบายมากขึ้น มาร์กซ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากกระบวนการผลิต (Mode of Production) เขาอธิบายว่าจากประวัติศาสตร์มนุษย์เป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมใน

กระบวนการที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของตนเองก็เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าในขณะที่สัตว์ประเภทอื่นดำรงชีวิตอยู่ด้วยการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติมนุษย์จะเป็นสัตว์ประเภทเดียวที่สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เองโดยการผลิตปัจจัยต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง มาร์กซอธิบายว่าในสังคมจะมีคนอยู่ด้วยกัน 2 ชั้นคือ ผู้ผลิตซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีทรัพย์สินและขายแรงงานให้กับผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตซึ่งมีอำนาจและควบคุมระบบการผลิตเอาไว้ มาร์กซ เน้นว่าการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างชนสองชั้นนี้เป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ การต่อสู้ระหว่างทาสกับนาย ลูกจ้างกับเจ้าครองแคว้น กรรมกรกับนายทุนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นการขัดแย้งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ความจริงมาร์กซไม่ได้เป็นคนเริ่มทฤษฎีขัดแย้งนี้โดยตรงแต่เขาได้นำเอาระบบ (System) การขัดแย้งตามความคิดของคานต์ (Emanuel Kant) ซึ่งอธิบายในระดับบุคคล และของเฮเกล (Hegel) ซึ่งอธิบายในระดับกลุ่มคน มาผสมผสานกับแนวคิดวัตถุนิยม (Materialism) ของฟอยเออร์บาค (Feurbach) กลายเป็นวิชาวิธีแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด (Economic determination) ซึ่งเขียนเป็นหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การขัดแย้งในพื้นฐาน ความขัดแย้งในระดับพื้นฐานนี้จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ขึ้นอยู่กับระดับความแตกต่างระหว่างชนชั้นว่าขัดแย้งเพียงใด ถ้ามีอัตราความขัดแย้งจะสูง แต่ปริมาณกลุ่มย่อยถ้ามีมากจะลดความขัดแย้งลง หรือโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ถ้าโอกาสของการเลื่อนสถานภาพสูงขึ้นได้อัตราการขัดแย้งจะลดลงเช่นเดียวกัน ในขณะเดียวกันถ้าหากเพิ่มอัตราความขัดแย้งก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางลึกซึ้งในโครงสร้าง ซึ่งหมายถึงว่าโครงสร้างสังคมเก่าจะต้องเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย อาทิ เช่น กรณีเดือนตุลาคม ปี 2516 หรือเดือนตุลาคม 2519 เป็นต้น

2. การขัดแย้งขั้นรุนแรง (Violence conflict) อัตราการขัดแย้งชนิดนี้จะมากน้อยย่อมแล้วแต่ปริมาณของกลุ่มย่อยที่จะสามารถรวมตัวกันได้เพียงใดถ้ารวมตัวกันได้ก็จะรุนแรงมากขึ้น และถ้ามีการปรับแก้ระบบของรางวัลและการลงโทษไปในทางคล้อยตามก็ย่อมจะลดอัตราความขัดแย้งลง และควบคุมการขัดแย้งนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามความขัดแย้งนี้ถ้ารุนแรงไม่สามารถควบคุมได้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ซึ่งมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้ปกครองได้ (วิเชียร รักการ, 2529. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. กรุงเทพฯ)

Thompson (as cited in Robbins, 1996, p. 143) ให้ความหมายของความขัดแย้งว่าเป็นพฤติกรรมที่สมาชิกในองค์การแสดงออกมาตรงข้าม หรือเป็นปฏิปักษ์กับสมาชิกอื่นๆ ในองค์การ

Johan (as cited in Tjosvold, 1991 : 379) พยายามที่จะชี้ให้เห็นว่า "ความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม (การกระทำ) ของบุคคล" หมายถึงว่า "การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีทัศนคติที่เป็นอริต่อกัน เช่น เมื่อคนๆ หนึ่งเห็นว่าคนอีกคนหนึ่งกำลังขัดขวางเขาในอันที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ" อาการอย่างหนึ่งของความขัดแย้ง อาจจะนำมาซึ่งพฤติกรรมในรูปแบบที่ทำร้าย ทำร้าย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่อริหรือแม้แต่ตนเอง Johan ได้สรุปไว้ว่า "ความขัดแย้ง" (conflict) มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของคน(attitude)และส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์(behavior)

Tjosvold (1993 : 245) ได้ให้ทัศนะต่อ "ความขัดแย้ง" ว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขของวาระที่ต่างกันและทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

Van Slyke (1999 : 94) ได้นิยามถึง ความขัดแย้งว่าเป็นการแข่งขันกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความต้องการเป้าหมายและความปรารถนา หรือความคิดที่เข้ากันไม่ได้ทำให้คนเรากดดันกันไม่ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยได้แก่ การแข่งขันกัน (competition) การที่ต้องพึ่งพากันและกัน(interdependence)และการรับรู้ที่เข้ากันไม่ได้(perceived incompatibility)

DuBrin (2003 : 214) ได้ให้ความหมายของความขัดแย้ง (conflict) ว่าเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าสองอย่างหรือมากกว่าพร้อมกันไม่ได้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน

Coffey, Cook, and Hunsaker (1994 : 112) ให้ความหมาย "ความขัดแย้ง" คือ เป็นการไม่เห็นด้วยระหว่างสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย (disagreement between two or more parties) เช่น การที่คนสองคนมีความเห็นต่างกัน การไม่ลงรอยระหว่างกลุ่มหรือระหว่างองค์กรซึ่งปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ การตระหนักของบุคคลต่อสถานการณ์หนึ่งที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการกำหนดเป้าหมายที่ขัดแย้งกันได้ความขัดแย้งจึงมักถูกมองว่าเป็นสิ่งไม่ดีแต่ในความเป็นจริงแล้วในบางกรณีความขัดแย้งก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาความขัดแย้งทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

วงศา คงดี และสุวิทย์ เลาสศิริวงศ์ (2539 : 365) ได้เสนอความหมายของความขัดแย้งตามแนวทางกระบวนการทางสังคมหรือเป็นแบบความสัมพันธ์ทางสังคมว่า ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคมในทางลบ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของปฏิสังสรรค์ร่วมกันของบุคคลหรือกลุ่มตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปที่มีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ขัดกัน ทำให้มีความพยายามที่จะผลักดันให้ฝ่ายตรงข้ามหมดประสิทธิภาพ จึงใช้การขัดแย้งกันเป็นวิธีการ (means) เพื่อให้ฝ่ายตนบรรลุเป้าหมาย ในบางครั้งความขัดแย้งมักจะลุกลามกลายเป็นข้อพิพาทได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าเราเอาปัญหาหลาย ๆ อย่างในท้องถิ่นมาเป็นปัญหาในระดับชาติ

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2545 : 68) ให้ความหมาย ความขัดแย้ง (conflict) ว่าหมายถึงกระบวนการที่เริ่มต้นจากฝ่ายหนึ่งรับรู้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ หรือก่อให้เกิด

ความไม่พอใจขึ้นมา ซึ่งตามความหมายนี้สามารถอธิบายถึงปฏิกริยาระหว่างกัน จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างฝ่ายขึ้นมาได้ และความขัดแย้งยังหมายถึง ความไม่ลงรอยกันในเป้าหมาย และการตีความข้อมูล ข้อเท็จจริงไม่เหมือนกันทำให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองต่อความขัดแย้งนั้นๆ ต่างกันไปด้วย

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547 : 68) กล่าวถึง ความขัดแย้งว่า หมายถึง ความไม่ลงรอยกัน หรือสถานะที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน หรือความเป็นปฏิปักษ์กัน ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปโต้แย้งกัน ในประเด็นของค่านิยม หรือเกิดการแข่งขันกัน ในเรื่องของอำนาจสถานภาพ เป้าหมาย และการแข่งขันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

ยูริ (2547 : 45) ได้แยกแยะ ความหมายของความขัดแย้งไว้ 3 ความหมาย ดังนี้ ความหมายแรก ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งที่มีรากฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ อันมาจากความต้องการ และความปรารถนาของมนุษย์ ความหมายที่สองหมายถึงการที่มีจุดยืนไม่ตรงกัน ขัดกัน โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ที่แฝงอยู่ในจุดยืนนั้น เกิดจากการที่ต่างคนต่างต้องการสิ่งเดียวกัน ส่วนความหมายที่สาม คือ การแก่งแย่งชิง "อำนาจ" ยูริให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการสร้างความร่วมมือกันนั้นเป็นวิธีการสำคัญที่จะจัดการกับความขัดแย้ง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในเมืองและชนบท

1. การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในเมือง

แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในเมืองมองได้หลายแนวทาง แต่ถ้าพิจารณาจากพัฒนาการของสังคมไทยในประวัติศาสตร์แล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างจากคำว่า นครหรือมหานคร ซึ่งเป็นเมืองที่เติบโตในยุคสังคมอุตสาหกรรม พอถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เราจะพบว่าปรากฏการณ์เมืองหรือปรากฏการณ์นครขนาดใหญ่ขยายตัวจากโลกตะวันตกไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย ในโลกตะวันออกเราจะพบว่ามันมีการเจริญเติบโตของเมืองหรือนครขนาดใหญ่เกิดแพร่หลายทั่วไปหมด นครมีคนอยู่ 10 ล้านคนสมัยก่อนมีเพียงไม่กี่แห่งในโลกนี้ปัจจุบันนี้กลับมีเพิ่มมากขึ้นในหลายต่อหลายประเทศด้วยกันในเอเชีย ซึ่งทำให้หมดประเทศชนบทลงไป สำหรับกรณีประเทศไทยอาจช้าหน่อย คนไทยเข้ามาอยู่ในเมืองเพิ่มมากขึ้นๆ ในอัตราที่จะไม่รวดเร็วเท่าบางประเทศแต่ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นคนในเมืองมากกว่าคนในชนบทอย่างที่เคยเป็นมา ประเทศไทยก็จะเปลี่ยนจากประเทศชนบทมาเป็นประเทศเมืองมากขึ้นตามลำดับ ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นทั่วไปหมดในเอเชีย

การแบ่งข้อแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทโดยเด็ดขาดเป็นเรื่องยากในสังคมไทย แม้แต่การให้คำจำกัดความของคำว่า “ชุมชนเมือง” และ “ชุมชนชนบท” เพราะสภาพโดยความเป็นจริงในกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ กรุงเทพฯ ก็เป็นที่รวมของคนในชนบทที่หลั่งไหลเข้ามาทำมาหากิน และนำวัฒนธรรมเข้าไปในกรุงเทพฯ ด้วย จึงเกิด “วัฒนธรรมตกค้าง” ในหลายรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมสลัม วัฒนธรรมของชุมชนมุสลิม หรือ เผ่าพันธุ์ต่างๆ ดังนั้นการให้ความหมายของ คำว่า “ชุมชน” ตามแบบตะวันตกที่ว่า หมายถึง ชุมชนที่คนมีความสัมพันธ์กัน โดยตรง ตั้งอยู่ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างในแง่ของอุดมการณ์คือมีความเอื้ออาทรต่อกันและกันในระดับหนึ่ง ลักษณะชุมชนแบบนี้จะมองไม่เห็นในกรุงเทพฯ เพราะคนในกรุงเทพฯ ไม่อาจเป็นอย่างคำจำกัดความดังกล่าว ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมืองหรือชนบท ดังที่จะกล่าวดังต่อไปนี้ จึงเป็นการกล่าวในภาพรวมๆ โดยพิจารณาความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ ในด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งบางแห่งมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมือง มิได้เป็นสังคมเมืองอย่างตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการสังคมเมือง ในภาคเหนือ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในล้านนาเกิดขึ้นอย่างมากหลังจากที่ความเจริญทางวัตถุในทุกด้านได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สังคม ในชนบทเกิดความเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเพาะปลูกได้ลบล้างกลายเป็นพื้นที่การอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยรวมถึงการพัฒนาที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบของรีสอร์ทและสนามกอล์ฟ รูปทรงของอาคารบ้านเรือน ที่เปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมของตะวันตก ซึ่งเข้ามาพร้อมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ก่อให้เกิดในลักษณะความเป็นอยู่แบบชุมชนเมือง ชาวบ้านเริ่มทิ้งเรือกวานไรรุ่นเก่าเพื่อทำงานในโรงงานหรือสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งบริการ

สภาพภูมิประเทศอันอุดมสมบูรณ์ของภาคเหนือ โดยเฉพาะบนเทือกเขาสูงอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในช่วงสองสามศตวรรษที่ผ่านมา ด้วยปัญหาอุทกภัยและถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา การตัดไม้ทำลายป่าของผู้มีอิทธิพล และการเข้าหักล้างถางพงแสวงหาที่ทำกินของชาวบ้านอันสืบเนื่องจากสภาวะการขยายตัวของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น จึงเกิดเทือกเขาสูงเป็นจำนวนมากกลายเป็นเทือกเขาหัวโล้น ป่าไม้ถูกทำลายก่อให้เกิดกระแสน้ำป่าไหลกัดเซาะ หน้าดินอันอุดมพังทลาย เกิดสภาวะน้ำท่วมฉับพลัน และขาดแคลนน้ำในฤดูร้อน หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้ความสนใจกับปัญหาเหล่านี้ นอกจากนี้ ความสนพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจหลายประการ เพื่อแก้ปัญหาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานอื่นๆ ที่ติดตามเข้ามาทำงานได้อย่างราบรื่นและปลอดภัย โครงการส่วนพระองค์นั้นเพื่อแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็น

โครงการใหญ่ๆ เช่น โครงการหลวง โครงการพระราชดำริต่างๆ หรือโครงการเล็กๆ เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่โรงเรียนต่างๆ ล้วนแต่เป็นโครงการที่เกิดผลต่อการพัฒนาชนบท การพัฒนาการเกษตร การประมง การเลี้ยงสัตว์ การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาและการอนุรักษ์ดิน การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงการพัฒนาชาวเขาทั้งสิ้น

สภาพทางสังคมวิทยา พระถือน่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือมี ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านถ้าผู้นำชุมชนท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จะนิยมพึ่งพิงทางจิตใจจากพระสงฆ์ที่เป็นเกจิอาจารย์หรือเจ้าอาวาสที่มีพรชยามากๆ ช่วยให้คำแนะนำแก้ไข ปัญหาแม้แต่ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่ายังต้องอาศัยพระสงฆ์บวชป่าให้ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดน่านพระสงฆ์มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมาก โดยนิยมแนะนำให้รัฐรักษาสามัคคีปรองดองเพื่อชาติเพื่อแผ่นดินที่สำคัญที่สุดเพื่อพ่อหลวงของปวงชนชาวไทย แม้ว่าจังหวัดน่านจะมีความหลากหลายของสีเสื้อแต่ความเป็นเพื่อนร่วมจังหวัดเดียวกันจะสำคัญกว่าความขัดแย้งที่เป็นเพียงแค่ความคิดเห็นต่างทางการเมืองเท่านั้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านจึงมีความรุนแรงต่ำมาก เนื่องจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมยังมีอิทธิพลอยู่ การให้ความเคารพระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้เชื่อมประสานงาน

2. การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมในชนบท

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นเรื่องปกติ วิสัยของสรรพสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ชุมชนในชนบทของประเทศไทยในแต่ละภาค แต่ละจังหวัดได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลาปัจจัยดังกล่าวได้แก่ปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละฉบับ ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมภายในกลุ่มคนของชุมชน การปรับตัวของชุมชนต่อกระแสภายนอก รวมถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมชนบทในภาคเหนือ จัตุรทิพย์ นาถสุภา และพรวิไล เลิศวิชา ในงานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมหมู่บ้านไทยในภาคเหนือ โดยศึกษาหมู่บ้านลาว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากความเป็นเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับเชียงใหม่ว่าเป็นศูนย์กลางเจริญเติบโตของระบบทุนนิยมของภาคเหนือ ขณะเดียวกันอำเภอกำแพงแสน เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ทำสงครามระหว่างพระยาเบ็ญจกันตีสีกพระยาเม็งรายจากเชียงใหม่ ส่วนหมู่บ้านบวก อำเภอบางคนที จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่เพียง 13 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในฐานะที่มีความชำนาญด้านหัตถกรรมของเชียงใหม่มาแต่โบราณ สังคมล้านนาเป็นสังคมที่มีรากฐานทางการเมืองระเบียบชุมชนมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดย

การใช้ระบบหมวดจัดระเบียบและหน้าที่ระหว่างคนในชุมชนประกอบด้วย หมวดบ้าน หมวดวัด และหมวดเหมืองฝาย หมวดแต่ละหมวดจะมีผู้นำคือแก่ แก่บ้าน หรือปัจจุบันเรียกว่า “พ่อหลวง” จะปกครองดูแลบ้าน “แก่ฝาย” เป็นผู้นำการจัดการระบบเหมืองฝาย “แก่วัด” ดูแลด้านการศึกษา คำว่าแก่ แปลว่าผู้มีอายุมาก หรือผู้สันทัดในเรื่องเรื่องหนึ่งๆ เป็นการสะท้อนว่า ในวัฒนธรรม ล้านนายอมรับผู้นำตามอาวุโส แต่ก็คำนึงถึงความสามารถด้านชุมชนหมู่บ้าน จึงไม่ได้เป็นผู้นำเพียงคนเดียว แต่มีหลายคนแยกตามหน้าที่แก่บ้าน แก่ฝายและแก่วัด เดิมเพราะไม่ต้องเลือกตั้งในหมู่บ้าน หนึ่ง ๆ มีคนน้อย ผู้มีอายุมากในหมู่บ้านจะรับเป็นแก่บ้าน แก่วัด แก่ฝายโดยปริยาย ต่อมาจึงมีการเลือกตั้งเป็นแก่บ้านและแก่ฝาย แต่แก่วัดเป็นและเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ในทศวรรษ หลังๆ นี้อุดมการณ์และโลกทัศน์แบบทุนนิยมพยายามขยายตัวเข้าไปทั่วทุกหัวระแหงเพื่อแทรกแซง และครอบงำโลกทัศน์ของสังคมชาวล้านนา แต่จุดยืนของทุนนิยมที่เข้ามาในสังคมไทยเป็นจุดยืนที่ เอารัดเอาเปรียบและทำลายชุมชน ชุมชนหมู่บ้านจึงก้าวไปสู่ทุนนิยมสมัยใหม่อย่างแข็งขันไม่เต็มใจ และไม่มีพลัง นอกจากนี้ หมู่บ้านจำนวนมากแข็งขันไม่เปลี่ยนแปลงคล้ายกับเป็นอนุรักษ์นิยม แต่ สิ่งที่คิดว่าเป็นอนุรักษ์นิยมนี้กลับกลายเป็นข้อดีเพราะสุดท้ายปรากฏว่าทุนนิยมได้เข้าไปทำ การค้ากำไรและเอาเปรียบหมู่บ้านหาได้มีบทบาทในการพัฒนาทุนการผลิตให้แก่หมู่บ้านแต่อย่าง ใดไม่ ระบบเครือญาติเป็นระบบสังคมที่เด่นมากของหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านมักมีเครือญาติร่วม ฝืนเดียวกัน จนอาจนับจำนวนได้ว่ามีกี่เจ้าผีในหมู่บ้านความเป็นญาติมิตรช่วยเหลือเกื้อกูลให้ความ แตกต่างระหว่างบุคคลและครัวเรือนขยายตัวออกไปอย่างช้าๆ หมู่บ้านนอกจากมีคำว่าญาติแล้ว ยังมี สังคมญาติ เพื่อแสดงเครือข่ายการนับญาติทุกชั่ว โศกตระกูลครอบครัวยุคนี้ แสดงถึงความศรัทธา และความเชื่อในความผูกพันระหว่างสายเลือด ทำให้แรงยึดเหนี่ยวในหมู่บ้านยังมั่นคงมากขึ้น เป็น เครื่องมืออันสำคัญในการช่วยเหลือครัวเรือนต่างฐานะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ระบบดังกล่าวได้สร้าง สังคมเพื่อเรียกร้องกดดันให้คนที่มั่งมีกว่าต้องเสียสละหรือกระจายทรัพย์สินของตนออกไปให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้บังคับสมาชิกในชุมชนให้เสียสละ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมไทยองค์กรท้องถิ่นและในเมือง

สังคมไทย คือ กลุ่มคนไทยที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินต่อเนื่องกันมาในพื้นที่ที่มีขอบเขต จำนวนหนึ่ง บุคคลที่อยู่ในสังคมหนึ่งล้วนต้องพึ่งพาอาศัย และมีภาระหน้าที่ที่เป็นภาระส่วนตัว ครอบครัวยุคใหม่ และภาระหน้าที่ต่อชุมชน เช่น การปกป้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้ชุมชน การปฏิบัติ หน้าที่ในการส่งเสริมสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันศาสนา เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจให้สงบ ด้วย เหตุที่สังคมต้องการความมั่นคงปลอดภัยเป็นพื้นฐาน ชุมชนแต่ละแห่งต้องมีความสามัคคีกัน มี

อุดมการณ์ร่วมกันอันเนื่องมาจากการพัฒนาการของแต่ละชุมชนในด้านต่างๆ ไม่เท่ากัน นักสังคมวิทยา จึงแบ่งชุมชนออกเป็น 2 ชนิด คือ ชุมชนแบบชนบท และชุมชนแบบเมืองหรือนคร

1. ชุมชนชนบท คำว่า ชนบท ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (อนุชา เจษาคาล , ออนไลน์, 2529) อธิบายว่า หมายถึง “บ้านนอก” และคำว่า บ้านนอก หมายถึง “เขตแดนที่ห่างออก จากตัวเมืองออกไป” คำจำกัดความดังกล่าวเป็นเพียงการบอกปริมาณของสองชุมชนเท่านั้น นักสังคมวิทยาได้เสนอรายละเอียดที่เป็นลักษณะบางอย่างของชนบทดังนี้

1.1 อาชีพชนบท มักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเช่น การปลูกข้าว ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

1.2 ขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก จึงทำให้คนในชุมชนรู้จักมักคุ้นกัน รับรู้เรื่องทุกข์ สุขของ ครอบครัวเพื่อนบ้าน และพึ่งพาอาศัยกันได้พอสมควร

1.3 การพึ่งพาธรรมชาติสูง โดยเฉพาะอาชีพทางเกษตรกรรม ต้องอาศัยน้ำฝน เป็นหลักทำให้วิถีชีวิตผูกพันกับประเพณี ความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติสูงกว่าคน เมือง อาจดำรงชีวิต ต่างจากชีวิตเกษตรกร

1.4 ค่าครองชีพต่ำ คือสามารถอยู่หากินได้ดีกว่าชุมชนเมือง ยังสามารถพึ่ง อาศัยธรรมชาติท้องถิ่น ผืนป่า แหล่งน้ำ เป็นแหล่งอาหาร หรือแหล่งผลิตอาหาร ได้

1.5 ไม่เคร่งเครียดกับการต่อสู้ เพื่อความอยู่รอดเท่าวิถีชีวิตของชาวเมือง ซึ่งผูกพัน กับค่าจ้าง ค่าแรงรายวัน การทำงานตามเวลาที่กำหนด การนัดหมายจึงเป็นเรื่องที่ชาวชนบทรับรู้ เมื่อเข้ามาทำงานในเมือง

1.6 ความเจริญและเทคโนโลยีสมัยใหม่ยังไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะระบบการสื่อสาร ยุคใหม่ โทรสาร โรงแรม ร้านค้า ที่ทันสมัยมีน้อย ดังนั้นความเจริญของชนบทจึงล่าช้ากว่าชุมชนเมือง

1.7 การรวมกลุ่มเพื่อเลือกร้องความยุติธรรมผลประโยชน์ มีการรวมตัวกันง่ายกว่า ชุมชนเมือง ซึ่งมีกลุ่มอาชีพผลประโยชน์แตกต่างกัน

2. องค์กรท้องถิ่น องค์กรหรือสถาบันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของความสัมพันธ์ของ สมาชิกในสังคมที่ต้องการจะดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ องค์กรหรือสถาบันจึงกลายเป็นสิ่งมีชีวิต คือ มีกิจกรรมเคลื่อนไหว มีความเจริญ ความเสื่อม มี อุดมการณ์ที่เป็นเป้าหมาย และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือมีบทบาทในการสร้างความเจริญให้แก่ สังคม ชุมชนนั้นๆ หากพิจารณาในด้านองค์ประกอบสถาบันทั่วไป สถาบันจะมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

2.1 ความต้องการของสังคม เป็นสิ่งแรกและเป็นสิ่งสำคัญ คือ ชุมชน หรือสังคม นั้นต้องการเห็นคุณค่าและมีความจำเป็นต้องมีขึ้นจึงได้ก่อตั้งชุมชนนั้นๆ ตัวอย่างวัด ซึ่งเป็นสถาบัน

ทางศาสนา ซึ่งจำเป็นจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในวิถีชีวิตนับแต่เกิดจนสิ้นลมหายใจ นอกจากนั้นยังต้องการให้เป็นแหล่งอบรมบ่มนิสัยกุลบุตรเมื่ออายุถึงเกณฑ์ควรได้รับการบวชเรียน สังคมไทยในยุคที่สถานศึกษามีไม่ทั่วถึง จะให้ความสำคัญแก่ผู้ที่บวชเรียนเป็นพระสงฆ์เมื่อลาสิกขาบทแล้ว เรียกเป็น “บัณฑิต” หรือ “ทิด” จึงแต่งงานมีคู่ครองเรือนได้

2.2 การยอมรับของสังคม สถาบันในสภาพปัจจุบันได้ปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาและฝึกรอบมต่างๆ มีการสอนอบรมที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนมีความรู้ นำไปสมัครงานประกอบอาชีพได้สถาบันจึงเป็นที่ยอมรับของสังคม สถาบันทางศาสนาก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น การประกอบพิธีกรรมในงานมงคลสมรส ถือว่าเป็นการยอมรับทางสังคมและมีผลต่อความรู้สึกในด้านจิตใจด้วย

2.3 มีหน้าที่ต่อสังคม ในแง่มุมหนึ่งของสถาบัน นอกจากชุมชนต้องการสถาบันแล้ว สถาบันยังมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมด้วย ตัวอย่างเช่น สถาบันครอบครัวมิให้มีหน้าที่เพียงการแต่งงานเท่านั้น แต่การหมายถึงการที่คู่สมรสต้องเลี้ยงดูบุตรอบรมบุตร ให้มีความประพฤติดีไม่เป็นอันธพาล ก่อความเดือดร้อนให้ชุมชนอีกด้วย

2.4 มีระเบียบ แบบแผน ขั้นตอน ธรรมเนียมปฏิบัติ สถาบันต่างๆ ในสังคมล้วนแต่วางระเบียบ หรือมีธรรมเนียมในการปฏิบัติทั้งสิ้น เช่น สถาบันทหารมีระเบียบการเกณฑ์ทหาร การฝึกทหาร นักเรียน การสอน การวัดประเมินผล การอนุมัติจบการเรียนตามหลักสูตรตามพิธีกรรมต่างๆ มีขั้นตอนการดำเนินงานตามธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่น เป็นผู้กำหนด โดยมีพิธีกรผู้กำกับให้เป็นไปตามขั้นตอนนั้นๆ

2.5 มีสถานที่ หรือสำนักงานเป็นที่พบปะ ประชุมและการบริหารจัดการ เช่น สถาบันทางศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลาง สถาบันการศึกษามีโรงเรียน สถานือนามัยมีสถานือนามัยเป็นที่ทำการ เป็นต้น

2.6 มีคณะกรรมการ ผู้บริหารดำเนินการกิจการรับผิดชอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรนั้นๆ เช่น มีบิดา มารดา เป็นผู้รับผิดชอบครอบครัว สถาบันการเงิน มีการหมุนเวียนกระแสการเงินจำนวนมาก จะมีคณะกรรมการหลายชุด เช่น คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการพัฒนาบุคลากร คณะกรรมการตรวจสอบภายใน ฯลฯ คณะกรรมการเหล่านี้มีวาระการทำงานหมุนเวียน เปิดโอกาสให้มีการเลือกบุคคลที่มีประสิทธิภาพเข้ามาบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.7 มีกระบวนการจัดการที่มีคำสั่งสอน ข้อตกลงที่ผู้อื่นได้ศึกษาแนวคิดขององค์กรนั้นๆ ได้ในระดับครอบครัวมักเป็นนิทาน ตำนาน ที่เล่าให้ลูกหลานจดจำ ในสถาบันศาสนา อาจมีคู่มือ ตำรา ที่ใช้ในการประกอบพิธี ในองค์กรที่เป็นสากล สถาบันจะมีเอกสารแสดง

วัตถุประสงค์ กิจกรรมผลงาน สมุดบันทึกรายปี สิ่งเหล่านี้อาจถือว่าเป็นคำสอน แนวปฏิบัติ แสดงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ

ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้มากมายซึ่งส่วนใหญ่แล้วคำนิยามเหล่านั้น ต่างมีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะต่างกันบ้างก็คือสำนวนและรายละเอียดปลีกย่อยซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

เดเนียล วิท (Danial Wit, 1967 : 101-103) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในเขตอำนาจของตน

วิลเลียม วี.ฮอลโลเวย์ (William V. Holloway, 1959 : 101-103) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่นหมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเองและมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

อุทัย หิรัญโต (2523 : 2) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่น มีการจัดเป็นองค์กร มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่ รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐไม่ได้ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

วิลเลียม เอ.ร็อบสัน (William A. Robson, 1953 : 574) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

3. สังคมไทย องค์กรในเมืองในลักษณะสังคมไทยและต่างประเทศมีลักษณะแตกต่างกัน ชนบทและเมืองในบางประเทศ มีความแตกต่างกันไม่มาก เพราะความเจริญทางอุตสาหกรรม ตลาด ร้านค้า แพร่เข้าทุก แห่งของพื้นที่ อย่างไรก็ตามลักษณะเด่นของเมืองในประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากชนบทเช่น

- 3.1 มีความสะดวกสบายในด้านการคมนาคมขนส่ง การสื่อสารมากกว่าชนบท
- 3.2 มีสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ตั้งอยู่มากกว่าชนบท รวมทั้งที่สำคัญๆ ของรัฐบาล
- 3.3 มีการพึ่งพาอาศัยกันน้อยกว่าในชนบท เพราะสามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะ

การอุปโภคบริโภค

- 3.4 การสนิทสนมในกลุ่มพี่น้อง เครือญาติน้อยกว่าในชนบท
- 3.5 ชาวเมืองมีการร่วมในกิจกรรมทางศาสนา สังคมน้อยกว่าชนบท
- 3.6 ในชุมชนเมืองมีความเคลื่อนไหว กระจุกตัวสูงกว่าชนบท
- 3.7 การแบ่งชนชั้นทางสังคมด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ ตำแหน่งหน้าที่สูงกว่าชนบท
- 3.8 ชุมชนเมืองมีสภาพแวดล้อมทางทรัพยากรธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตน้อยกว่าชนบท

กว่าชนบท

- 3.9 สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองมีอิทธิพลน้อยกว่าในชนบทซึ่งเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกันสำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของภาครัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและตั้งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและ

ความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการ เพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (18 กรกฎาคม 2517)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง “...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...”(4 ธันวาคม 2517) พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจจะเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึงแทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอกินพอกินก่อน เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป ทรงเตือนเรื่องพออยู่พอกิน ตั้งแต่ปี 2517 คือเมื่อ 30 กว่าปีที่แล้ว

แต่ทิศทางการพัฒนามิได้เปลี่ยนแปลง “..เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอกินพอกิน พอกินพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกินพอกิน ก็

ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (4 ธันวาคม 2541)

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียงความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไปเป็นสองหมื่น สามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียง คือทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือเป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวี ก็ควรให้เขามีดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวีดู เขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆ ที่ฉันไป เขามีทีวีดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้น มีทีวีเขาฟุ่มเฟือยเปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสตางค์ใส่ และยังใส่เน็คไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...” พระดำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล 17 มกราคม 2554

ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภค ภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา

เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดสถานะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความถึง การกระเบียดกระเสียงจนเกินสมควร หากแต่อาจฟุ่มเฟือยได้เป็นครั้งคราวตามอัตภาพ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบทแม้แต่ภาคการเงินภาคอสังหาริมทรัพย์และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน สำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคนำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ
ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

1. การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาน้ำ และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

2. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าว ร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

3. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

4. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. การศึกษา (โรงเรียน ศูนย์การศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

6. สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

1. เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
2. ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
3. เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)
4. ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

หลักการและแนวทางสำคัญ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ“ลงแขก”แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น หากตั้งสมมติฐานว่า มีพื้นที่ 15 ไร่ ก็สามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลง ประกอบด้วย นาข้าว 5 ไร่ พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ขุดลึก 4 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่ รวมทั้งหมด 15 ไร่ แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

3.1 ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึก เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

3.2 ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก หรือตื้น และแคบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ

การมีสระเก็บน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้ เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่าง

ต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มิได้หมายความว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บตุนนั้น ให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อจะได้มีผลผลิตอื่นๆ ไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดทั้งปี

4. การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินครัวเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30:30:30:10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

4.1 ไร่ละ 30 ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักคะเจด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบได้

4.2 ไร่ละ 30 ส่วนที่สอง ทำนา

4.3 ไร่ละ 30 ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อเพลิง ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)

4.4 ไร่ละ 10 สุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตร หรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลด ขนาดของบ่อหรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

5. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญ คือ ราคาการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน

6. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ข้างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกทรงสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง

1. ไม้ผลและผักยืนต้น เช่น มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละครูด ส้ม ก้อย น้อยหน่า มะละกอ กะท้อน แคบ้าน มะรุม สะเดา ขี้เหล็ก กระจิน ฯลฯ
2. ผักล้มลุกและดอกไม้ เช่น มันเทศ เผือก ถั่วฝักยาว มะเขือ มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก และช่อนกลิ่น เป็นต้น
3. เห็ด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดเป๋าฮื้อ เป็นต้น
4. สมุนไพรและเครื่องเทศ เช่น หมากรุก พริกไทย บุค บัวบก มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น
5. ไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง เช่น ไม้ มะพร้าว ตาล กระจินณรงค์ มะขามเทศ สะแก ทองหลวง จามจุรี กระจิน สะเดา ขี้เหล็ก ประคู้ ชิงชัน และยางนา เป็นต้น
6. พืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง นุ่น เป็นต้น พืชไร่หลายชนิดอาจเก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้ และมีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และมันสำปะหลัง
7. พืชบำรุงดินและพืชคลุมดิน เช่น ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนแอฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพรีา ขี้เหล็ก กระจิน รวมทั้งถั่วเขียวและถั่วพุ่ม เป็นต้น และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วไถกลบลงไปเพื่อบำรุงดินได้

ซึ่งพืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งชนิด และการเลือกปลูกพืชควรเน้นพืชยืนต้นด้วย เพราะการดูแลรักษาในระยะหลังจะลดน้อยลง มีผลผลิตทยอยออกตลอดปี ควรเลือกพืชยืนต้นชนิดต่างๆ กัน ให้ความร่มเย็นและชุ่มชื้นกับที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และควรเลือกต้นไม้ให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เช่น ไม้ควรปลูกยูคาลิปตัสบริเวณขอบสระ ควรเป็นไม้ผลแทน เป็นต้น

สัตว์เลี้ยงอื่นๆ ได้แก่

1. สัตว์น้ำ เช่น ปลาไน ปลานิล ปลาตะเพียนขาว ปลาดุก เพื่อเป็นอาหารเสริมประเภทโปรตีน และยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ในบางพื้นที่สามารถเลี้ยงกบได้
2. สุกร หรือ ไก่ เลี้ยงบนขอบสระน้ำ ทั้งนี้ มูลสุกรและไก่สามารถนำมาเป็นอาหารปลา บางแห่งอาจเลี้ยงเป็ดได้

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

1. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ
4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัย เกษตรกรสามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากนัก ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2544 : 1)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ทฤษฎีแรกของการพัฒนา (The first development theory) เกิดขึ้นจากต้นแบบเก่าดั้งเดิมของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ซึ่งกำหนดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 โดย อัดัม สมิท (Adam Smith) อัดัม เฟอ์กูสัน (Adam Ferguson) และจอห์น มิลลา (John Millar) ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการรุ่นใหม่ เช่น จอห์น โทเย (John Toye) โกวเฟอริ ฮอธรอน (Goffery Howthron) ดัดเดล ซีเยร์ส (Dudley Seers) และปีเตอร์ เพรสตัน (Peter Preston) ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวความคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้าในปัจจุบัน ทฤษฎีแรกของการพัฒนาดังกล่าวนี้ ถือว่า วิธีของการยังชีพ (Mode of subsistence) ในสังคมมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดเงื่อนไขของการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยพื้นฐานของสังคมอังกฤษและสกอตแลนด์ในศตวรรษที่ 18 นักวิชาการสามคนแรก คือ สมิท เฟอ์กูสันและมิลลา มีความเห็นร่วมกันว่าการเปลี่ยนแปลงในวิถีการยังชีพมีอยู่ 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ

1. การล่าสัตว์และการรวมกลุ่ม (Hunting and gathering)
2. วิถีชีวิตเรียบง่ายในชนบทและสงบแบบชาวนาหรือพวกเลี้ยงแกะ (Pastoralism)
3. ตั้งหลักแหล่งทำการเกษตรเป็นอาชีพ (Settled agriculture)
4. การค้าขาย (Commerce)

และทำนายด้วยว่า อารยธรรมด้านการพาณิชย์ (Commercial civilization) จะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสังคมที่เจริญก้าวหน้า แนวคิดของต้นแบบนี้ ก็คือ “การเปลี่ยนแปลงจากยุคป่าเถื่อนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นขั้นตอนที่ถือว่าการสร้างความก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย

ปลายทางตามความปรารถนาของทุกสังคม” ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ต้นแบบเก่าดั้งเดิมนี้ ได้แตกแขนงออกเป็นทฤษฎีการพัฒนา 3 ประการ คือ

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory)
2. ทฤษฎีเทคโนแครต (Technocratic theory)
3. ทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist theory)

พวกเทคโนแครตและมาร์กซิสต์มีความเห็นว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิถียังชีพของต้นแบบดั้งเดิมนั้นไม่มีความชัดเจนพอ เพราะถือว่า วิถียังชีพ ระดับรายได้ ความมั่นคง ด้วบทกฎหมาย รูปแบบการบริหาร และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมเป็นตัวแปรตาม ส่วนปัจจัยแวดล้อม เช่น ภูมิอากาศ และความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นตัวแปรอิสระเท่านั้น โดยมีได้วิเคราะห์ว่า จะมีคู่ทางเข้าไปสู่อารยธรรมเชิงพาณิชย์ได้อย่างไรจากตัวแบบดั้งเดิมนั้น พวกเทคโนแครตจึงได้กำหนดตัวแบบขึ้นมาโดยนำเอาอารยธรรมทางวิทยาศาสตร์ (Scientific civilization) เข้ามาแทนอารยธรรมเชิงพาณิชย์ โดยอธิบายอารยธรรมทางวิทยาศาสตร์ว่า “องค์การทางสังคม” จะต้องประกอบด้วยตัวแปรสำคัญบางอย่าง เช่น คุณค่าเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุผล ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การไม่ยึดอยู่กับเรื่องส่วนบุคคล การแจกภาระหน้าที่สาระสำคัญของทฤษฎีเทคโนแครตตามแนวคิดของ เซนต์ ไชมอน (Saint Simon) ได้อธิบายว่า “การสะสมความรู้และวิทยาการอย่างแท้จริงจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิรูปเศรษฐกิจและสร้างสรรค์ระบบสังคมได้ และสามารถปิดเป้าความสับสนในระบบสังคมได้ด้วย” ดังนั้น นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและนักสังคมศาสตร์จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งระดับชาติและระหว่างประเทศ”แนวคิดดังกล่าวของ ไชมอน เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลมากในหมู่นักวางแผนผู้เชี่ยวชาญขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในปัจจุบัน

ขั้นตอนเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Rostow (Rostow's Stages of Growth)

W.W. Rostow นักเศรษฐศาสตร์ได้เขียนไว้ในหนังสือ ความเติบโตทาง เศรษฐกิจตามลำดับขั้นว่า การเปลี่ยนแปลงจากความด้อยพัฒนาไปสู่ความ พัฒนาของแต่ละประเทศมีลำดับขั้นตอนโดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นลำดับดั้งเดิม (The traditional society)
2. ขั้นก่อนที่ระบบเศรษฐกิจจะทะยานขึ้น (The precondition for take off)
3. ขั้นทะยานขึ้น (The take off)
4. ขั้นผลักดันไปสู่ความเจริญเติบโตแบบเต็มที่ (The drive to maturity)
5. ขั้นที่มีการบริโภคขนาดใหญ่ (The age of high mass consumption)

ตามแนวคิดของ Rostow นี้มีปัญหาว่าระยะเวลาแต่ละขั้นตอนความยาวนาน แยกไหน และแต่ละขั้นตอนมักมีความเหลื่อมซ้อนกันทำให้การแบ่งเขตแต่ละขั้นตอนทำได้ไม่ ชัดเจน และ อาจมีการผลักดันให้ข้ามขั้นตอนกันได้ในประเทศกำลังพัฒนา ระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ ยากที่จะแยก ขั้นตอนตามที่ Rostow เสนอไว้เพราะมีปรากฏการณ์หลายขั้นตอนรวมอยู่ด้วยกัน เช่น บางส่วน ของระบบเศรษฐกิจอาจเป็นแบบสังคมโบราณ ในขณะที่ส่วนอื่นมีลักษณะก่อนการ ทะยานขึ้นและในส่วนอื่นๆ อาจจะได้ทะยานขึ้นเรียบร้อยแล้ว ตัวอย่างในเมืองใหญ่ๆ ที่มีความ เจริญก้าว หน้ามากกว่าชนบท ดังนั้นในระยะเวลาหนึ่งๆ สภาพการณ์ของทั้ง 5 ขั้นตอนของ Rostow อาจเกิดขึ้นพร้อมๆ กันในแต่ละส่วนของระบบเศรษฐกิจก็ได้ โดยที่แต่ละขั้นตอนมิได้สูญสิ้น ไปก่อนที่จะเกิดขึ้นตอนใหม่ๆ ขึ้น สภาพของระบบเศรษฐกิจบางส่วนยังล้าหลังอยู่ ในขณะที่ส่วน อื่นๆ เจริญ ก้าวหน้าทันสมัยมีช่องว่างแตกต่างกันมากก็ได้ นับตั้งแต่สงคราม โลกครั้งที่สองเป็นต้น มาการกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาได้รับอิทธิพลทางความคิดจากสำนักต่างๆ มากมาย จนเป็นผลให้ทฤษฎีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นก็คือ กรอบแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1950 จนถึงทศวรรษ 1980 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมหรือประเทศใดๆ ให้บรรลุตาม แผนและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในการพัฒนาประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นมิใช่จะพัฒนาไปตาม ธรรมชาติ หรือ โดยไร้ทิศทาง แต่การพัฒนาประเทศนั้นจะต้องพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Development Process) และมีกรอบแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งตั้งแต่หลัง สงคราม โลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ได้มีนักวิชาการหลายกลุ่ม หลายสำนักได้พยายามเสนอทฤษฎีใน การพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ได้พิสูจน์ว่า ทฤษฎีดังกล่าวนั้นนำไปใช้ในประเทศ นั้นๆ แล้วได้ผลดีจริงหรือไม่ ในที่นี้ใครขอเสนอทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญ 3 ทฤษฎี (ปกรณ์ ปรียากร, ม.ป.ป. : 25-50) ดังนี้คือ

1. ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) ทฤษฎีภาวะทันสมัย เป็นทฤษฎีการ พัฒนาที่รุ่งโรจน์มาก และถูกนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างกว้างขวางในราวปลาย ทศวรรษที่ 1950- 1960 จุดกำเนิดของทฤษฎีมาจากความสำเร็จในการพัฒนาของกลุ่มยุโรปตะวันตก หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งยึดแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalism) หรือเน้นการ ดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งกลายเป็นแนวความคิดกระแสหลักที่สำคัญมากในยุคนั้น นักทฤษฎีที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวความคิดและทฤษฎีภาวะทันสมัยคือ ดับบลิว รอสโทว์ (W. Rostow) ซึ่งได้เสนอแนวคิดในการสร้างความเจริญเติบโตตามลำดับขั้น (stages of growth) 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่หนึ่ง เป็นจุดเริ่มต้นจากสภาพสังคมแบบดั้งเดิม ขั้นที่สอง เป็นการเตรียม ตัวเพื่อก้าวทะยานไปข้างหน้า ขั้นที่สาม เป็นการก้าวทะยานไปสู่การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ

ขั้นที่สี่ เป็นการบรรลุสู่ภาวะที่เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ขั้นที่ห้า เป็นการเจริญสูงสุดของสังคม การพัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีภาวะความทันสมัยนั้นสามารถพิจารณาได้จากจุดมุ่งหมายและกระบวนการดังต่อไปนี้ (ปกรณ์ ปรียากร, ม.ป.ป.:25)

1.1 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัย จุดมุ่งหมายหลัก คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาชุมชนเมือง และการเสริมสร้างความก้าวหน้าของระบบตลาดมาสนับสนุน ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพิ่มขึ้นในอัตราที่แน่นอนและรวดเร็วกว่าการเพิ่มของประชากร เป็นผลให้ระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรในแต่ละปีเพิ่มสูงตามไปด้วย และผลของความเจริญเติบโตจะค่อย ๆ แพร่กระจายจากภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภาคการผลิตอื่น ๆ และจากเมืองไปสู่ชนบท ตามแนวความคิดของ Adam Smith เกี่ยวกับทฤษฎีการแพร่กระจาย(Trickle Down) ทำให้ความทันสมัยทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทั่วถึงกัน

1.2 กระบวนการพัฒนาตามแนวความคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัย ความสำเร็จของการพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัยจะบรรลุตามจุดมุ่งหมายข้างต้น ได้นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการที่เกิดจากบทบาทของสถาบันทางการเมือง สถาบันทางการบริหาร และสถาบันอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐจะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดแผนพัฒนา ซึ่งมีลักษณะเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง (Top - Down Planning) เพื่อจัดทำโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infra Structure) อันได้แก่ การคมนาคม การพลังงาน การชลประทาน เป็นต้น

1.2.2 การจัดตั้งสถาบันต่าง ๆ ทั้งสถาบันทางด้านการเมือง สถาบันทางด้านสังคมและสถาบันทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนเร่งรัดการพัฒนา เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ (Interest Group)

1.2.3 การขยายตัวของเมืองและบริการสาธารณะในเขตชุมชนเมือง ทั้งเมืองหลวง และเมืองหลัก

1.2.4 การให้บริการแก่สังคมชนบทในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้บริการทางการศึกษาด้านสาธารณสุข ให้มากขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีภาวะทันสมัยนี้ ได้ถูกประยุกต์ใช้ในประเทศกำลังพัฒนา โดยการวางแนวทางการพัฒนาประเทศที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ การเน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) การสร้างความเจริญเฉพาะในเขตเมืองและเมืองหลวง ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐมีบทบาทสำคัญในการวางแผนการพัฒนา และมีการยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งในรูปของการให้เปล่า และการ

มีเงื่อนไขผูกพันจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย ซึ่งให้เห็นว่าพื้นฐานอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนหลักของการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalist Development) และการสร้างระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญ ผลที่ตามก็คือ ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายได้เข้ามามีส่วนร่วมในเศรษฐกิจโลกและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ในทศวรรษที่ 1960 ได้มีนักวิชาการสายยุโรป เช่น กุนนาร์ ไมด์คัล (Gunnar Myrdal) , ดัลเลย์ ซีเยร์ (Duley Seer) , พอล สตรีทเทิน (Pual Streeten) ได้คัดค้านแนวความคิดทฤษฎีภาวะทันสมัยโดยเสนอว่าแนวความคิดดังกล่าวไม่สามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในประเทศโลกที่ 3 ได้ นอกจากนั้นนักวิชาการสายลาตินอเมริกา อาทิ Frank , Cardose , Doossantos ได้เสนอว่า ทฤษฎีภาวะทันสมัยไม่สามารถนำไปใช้ในประเทศด้อยพัฒนาได้สำเร็จ เพราะยิ่งพัฒนาไปคนรวยยิ่งรวย แต่คนจนยิ่งจนลงหรือที่เรียกว่า รวยกระจุก แต่จนกระจาย เขาจึงต่อต้านทฤษฎีภาวะทันสมัยมาก และได้เสนอแนวคิดทฤษฎีพึ่งพาเอาไว้ดังนี้ คือ

2.1 เขามองว่าถ้าพัฒนาตามทฤษฎีภาวะทันสมัย ประเทศตะวันตกที่เจริญจะเป็นศูนย์กลางทุกอย่าง ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาจะเป็นบริวาร หรือต้องพึ่งพาทายนอกอยู่ตลอดเวลา

2.2 เขาเห็นว่าควรมีการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมเสียใหม่ เพื่อที่จะนำไปสู่การกระจายผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

2.3 กระบวนการที่สามารถกระทำได้คือ การลดการพึ่งพาทายจากภายนอก และการที่ประเทศพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองให้มากขึ้นแต่ทฤษฎีพึ่งพานี้ นักวิชาการมิได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน หรือเป็นรูปธรรมนักจึงทำให้มีการปฏิเสธแนวทางการพัฒนาแบบดั้งเดิม และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาทฤษฎีใหม่ที่เน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานต่อไป

3. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs Theory) แนวความคิดของนักวิชาการกลุ่ม องค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (ILO = International Labour Organization) ได้เสนอกฤษฎีท์ในการพัฒนาใหม่ โดยคำนึงถึงความต้องการพื้นฐาน และความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ และการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการพัฒนา เหตุผลที่มาของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานก็คือ

3.1 เป็นข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของทฤษฎีภาวะความทันสมัย

3.2 องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐานเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา

3.3 ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของนักทฤษฎีพึ่งพาบางกลุ่ม

ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานได้รับอิทธิพล จากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ ดัลเลย์ ซีเยร์, (Duley Seer) พอล สตรีทเทิน (Pual Streeten), กุนนาร์ ไมด์คัล (Gunnar Myrdal) โดยได้

โต้ตอบแนวความคิดของทฤษฎีภาวะทันสมัยด้วยการเรียกร้องให้มีการดำเนินการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเงื่อนไขทางสังคมและการจัดเตรียมสถาบันต่าง ๆ ก่อนการพัฒนา ซึ่งในเวลาต่อมาองค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (ILO) ได้ทำการวิจัยและเสนอผลต่อที่ประชุมสมัชชาว่าด้วยการจ้างงานของโลก ที่กรุงเจนีวาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (ปกรณ์ ปรียากร. ม.ป.ป. : 47) เมื่อปี พ.ศ.2519 ว่าด้วยแนวทางหรือกลยุทธ์ในการพัฒนาแนวใหม่ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังให้คำนิยามเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน การระดมทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อบรรลุถึงความสำเร็จที่ต้องการ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานนั้นเป็นทฤษฎีทางสายกลางระหว่างทฤษฎีภาวะทันสมัยและทฤษฎีพึ่งพา ที่เสนอมิติใหม่ในการวางแผนพัฒนาจากกรอบความคิดในการวางแผนจากส่วนกลาง ไปสู่การวางแผนจากระดับล่าง (bottom - up planning) ขึ้นมาสำหรับความต้องการความจำเป็นขั้นพื้นฐานแต่ละประเทศมีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงควรกำหนดความจำเป็นขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์และความเหมาะสมของประเทศตน เช่น ประเทศไทยก็ได้มีการกำหนดเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานไว้ 8 ประการ หรือที่เรียกว่า จปฐ. 8 ประการในที่นี้จะได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย และกระบวนการพัฒนาของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมความจำเป็นพื้นฐานหรือ จปฐ. (Basic Minimum Needs) หมายถึงความต้องการระดับพื้นฐานในการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ซึ่งแต่ละประเทศก็จะกำหนดความจำเป็นพื้นฐานที่แตกต่างกัน

จุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน

1. เน้นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพื้นฐานของประชาชน
2. เน้นการกระจายอำนาจ (Decentralization) และการกระจายความเจริญไปยังพื้นที่

เป้าหมายอย่างทั่วถึง

3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และพื้นที่ชนบทมาก
4. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology)
5. เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประเทศ
6. เน้นการพัฒนาทุกๆ ด้านไปพร้อมๆ กันแบบบูรณาการ (Integration) ทั้งด้านเศรษฐกิจ

สังคม การเมือง การบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. สนับสนุนการใช้แรงงาน และทุนภายในประเทศ (Labour & Capital)
8. เน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนในชุมชน

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตามทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานทฤษฎีนี้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่าเป็นการใช้ความพยายามเพื่อกำหนดการพัฒนาไปสู่การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่

จำเป็นสำหรับประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งความจำเป็นขั้นพื้นฐานเหล่านี้กำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าสถานภาพปัจจุบันของประชกรมีเป้าหมายเป็นอย่างไร กับคำนึงถึงเกณฑ์ความเป็นไปได้ในทางวิชาการและสถานะการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ระดับความจำเป็นพื้นฐานของตนเอง ความจำเป็นขั้นพื้นฐานในที่นี้จะรวมถึงความจำเป็นทั้งในทางวัตถุและความจำเป็นในทางจิตใจด้วย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับความขัดแย้งด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

หัวใจสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้คือ การขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างแพร่หลายทั่วไปเราจึงไม่ควรมอง พฤติกรรมขัดแย้งว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม จึงมีแนวความคิดว่า สังคมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยก (division) อันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม วิธีการสำคัญที่นักปรัชญาและนักสังคมศาสตร์ ใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งต่างๆ คือ วิธีการที่เรียกว่า "ไดอาเล็กติก" (Dialectic Method) เป็นวิธีการที่ใช้มาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ สมัยโซเครตีส (Socrates) ใช้เป็นวิธีถามและตอบเพื่อแสวงหาความรู้ที่แจ่มแจ้งและสมบูรณ์ทำให้เกิดการสมเหตุสมผลมากขึ้น (logical consistency) ต่อมานักปรัชญาชาวเยอรมันได้พัฒนา Dialectic สมัยใหม่ที่ว่าด้วย ข้อเสนอเบื้องต้น (thesis) และข้อเสนอแย้ง (anti thesis) และ คานท์ (Kant) แสดงความเห็นว่ สาเหตุของความไม่กลมกลืน หรือไม่คล้องจองกัน เป็นเพราะระบบความคิดของคนเรา ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวของบุคคลเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายนอกอื่นๆ หากทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้แล้ว และหาทางขจัดความขัดแย้งนั้นออกไป ความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมก็อาจหายไปได้นักทฤษฎีความขัดแย้งด้านสังคมวิทยาที่สำคัญ 3 คน คือ

Marx (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2534 : 42) เป็นผู้ที่ใช้วิธีวิเคราะห์ แบบ Dialectical วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของทุกๆ สังคมว่า เกิดจากความสัมพันธ์ของ "อำนาจการผลิต" ซึ่งได้แก่ ที่ดิน ทุน เทคโนโลยีและการจัดการด้านแรงงานกับ "ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต" อันได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และผู้ใช้แรงงาน ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มักเกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

Sills (1968 : 142) อธิบายว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านลบและด้านบวก ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ถือเป็นสถานะหนึ่งของมนุษย์ความขัดแย้ง

สามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้ เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มหนึ่งๆ ย่อมมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้เสนอเพิ่มเติมว่าความขัดแย้งทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ต่อกันอันจะพัฒนาสู่ความร่วมมือได้หรือทำให้เกิดความแปลกแยกได้

Dahrendorf (1968 : 125) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่ปฏิเสธแนวคิดของมาร์กซ์ เรื่องความขัดแย้งระหว่างชนชั้น Dahrendorf อธิบายคุณลักษณะ "ความขัดแย้ง" ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับทุกสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ทุกสังคมจึงเกิดความขัดแย้งได้ตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิอำนาจ ทำให้สังคมเกิดกลุ่มแบบไม่สมบูรณ์ขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง แต่ละฝ่ายจึงพยายามรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตนไว้ ทำให้ระดับของความรุนแรงจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำกลุ่มอื่น ความขัดแย้งจึงสามารถควบคุมได้โดยการประนีประนอม และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากความกดดันจากภายนอกโดยสังคม อื่นๆ ด้วย

2. แนวคิดทางจิตวิทยา

อธิบาย ความขัดแย้งว่า หมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลถูกระงับ ให้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสองอย่างหรือมากกว่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้การตอบสนองต่อความต้องการบรรลุวัตถุประสงค์สองอย่างพร้อมกันเป็นไปไม่ได้ จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นได้หลายระดับ เช่น ความขัดแย้งในระดับพฤติกรรมที่ปรากฏชัด ตัวอย่างเช่น การที่คนเราพูดออกมาอย่างหนึ่งแต่ในใจคิดอีกอย่างเพราะถ้าพูดความจริงแล้วจะทำให้คนอื่นเสียใจ หรือกรณีของการเกิดความขัดแย้งในตัวเอง จะเห็นว่าความขัดแย้งตามแนวคิดของจิตวิทยานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ภายในตัวบุคคลนั้นไปจนถึงกลุ่มหรือองค์การได้ สิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น คือความคิด หรือความรู้สึกของคนเราต่อสิ่งที่มีปฏิกริยาที่รับรู้ได้ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความวิตกกังวล มีอคติ หรือความกลัวที่แฝงอยู่ในจิตใจมากกว่าความขัดแย้งตามแนวคิดด้านจิตวิทยา จะให้ความสำคัญในระดับปัจเจกบุคคล และด้านจิตวิทยาเป็นสำคัญ แนวคิดนี้ยังเชื่อว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีผลต่ออารมณ์ของบุคคลอย่างมาก แล้วยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ เช่น ความขัดแย้งทำให้คนเราเกิดความคับข้องใจ (frustration) ซึ่งอาจทำให้เกิดความท้อถอย ก้าวร้าว หรือประณาม ผู้อื่นได้หรือในบางสถานการณ์ความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวในการปฏิบัติงานได้ เช่น การขาดความสนใจในงาน ขาดความเชื่อมั่นตนเอง หรือกลัวความล้มเหลวจนบางครั้งกลายเป็นคนที่ชอบใส่ร้ายคนอื่น เป็นต้น

Coser (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2534 : 39) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ได้จำแนกความขัดแย้งออกเป็น 3 แบบ คือ

1. เมื่อบุคคลอยู่ระหว่างเป้าหมายที่ตนปรารถนาสองอย่างที่ต้องเลือก (approach-approach conflict)
2. เมื่อบุคคลพบกับเป้าหมายสองอย่าง ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายที่ตนเองชอบและไม่ชอบ (approach-avoidance conflict)
3. เมื่อบุคคลอยู่ระหว่างเป้าหมายสองอย่างที่ตนเองไม่ชอบทั้งคู่ (avoidance-avoidance conflict)

นักวิชาการทางด้านมานุษยวิทยา มองความขัดแย้งว่าเป็นผลมาจากความปรารถนาหรือเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ อาจมาจากการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรม และเป็นแบบฉบับของพฤติกรรมการปรับตัวของมนุษย์ เช่น ความก้าวร้าว ความร่วมมือ หรือ การแข่งขันกัน เมื่อเกิดผลประโยชน์และค่านิยมที่ไปด้วยกันไม่ได้ นักวิชาการคนสำคัญที่ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านนี้คือ พิชเชอร์ ยูรี และ แพตตัน (2545, หน้า 115) ซึ่งเป็นนักมนุษยวิทยาผู้มีชื่อเสียง เห็นว่า สิ่งอันตรายที่คุกคามมวลมนุษยชาติเกิดจากนิสัยภายในตัวมนุษย์เองที่มักตกอยู่ในภาวะความขัดแย้งที่อันตราย และทำลายล้างเมื่อเกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนขึ้นระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มหรือสอง ประเทศ

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ Moorhead and Griffin (2001 : 213) ทฤษฎีนี้นำมาใช้อธิบายถึงความขัดแย้งในบทบาทของมนุษย์ในองค์กรและใช้อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา ส่วนความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) จะเกิดขึ้นตามประสบการณ์ของแต่ละคนที่ประสบหรือเกิดจากการที่พฤติกรรมของบทบาทตั้งแต่สองบทบาทขึ้นไปไม่สอดคล้องกันและความขัดแย้งเกิดจากการที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น ต้องเป็นประธานในการประชุมในฐานะครูใหญ่ หรือจะต้องออกไปรับลูกที่โรงเรียนในฐานะที่เป็นบิดา

ความขัดแย้งของบทบาท (role conflicts) หมายถึง เมื่อบุคคลต้องแสดงบทบาทต่างๆ หลายบทบาทในห้วงเวลาเดียวกันและบทบาทนั้นไม่สอดคล้องกัน เช่น มีบทบาทเป็นผู้บริหาร ในขณะเดียวกันก็มีบทบาทเป็นสามีที่ต้องทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติของ ภรรยาที่เป็นลูกน้องของตนด้วย เป็นต้น และเมื่อบทบาทนั้นไม่ชัดเจน (role ambiguity) ทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติอย่างไร เช่น การแนะนำจากหัวหน้างานไม่ชัดเจนหรือแนวทางการร่วมปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงานไม่ชัดเจน จะส่งผลให้บุคคลเกิดความเครียด สับสนกับบทบาทของตัวเองที่มีอยู่กับบทบาทที่ถูกคาดหวัง และเมื่อมีมากกว่าหนึ่งบทบาทขึ้นไป จะทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) ได้ซึ่งมีอยู่ 4 แบบดังต่อไปนี้ (Moorhead&Griffin,2001 : 214)

1. ความขัดแย้งภายในตัวผู้ส่งข่าวหรือผู้ที่ยื่นคำสั่ง (intra-sender conflict) เช่น กรณีที่หัวหน้าทีม ต้องทำงานในบทบาทที่เท่าเทียมกันในทีม ในขณะที่เดียวกันก็มีบทบาทเป็นผู้บริหารด้วย ต้องทำหน้าที่สั่งการและบังคับบัญชาด้วยจะมีบทบาทที่เท่าเทียมกัน ในทุกบทบาทคงเป็นไปได้ยาก จึงทำให้เกิดความขัดแย้งภายในตัวเองขึ้น

2. ความขัดแย้งระหว่างผู้ส่งข่าวหรือผู้ที่ยื่นคำสั่ง (inter-sender conflict) เกิดจากคนในกลุ่มมีความขัดแย้งกับคนในกลุ่มอื่นๆ ที่มีบทบาทเดียวกันทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม

3. ความขัดแย้งระหว่างบทบาท (inter-role conflict) เมื่อบทบาทต่างกันทำให้ บุคคลมีพฤติกรรมที่ต่างกันด้วย แต่เมื่อต้องมาทำงานร่วมกันจะพบว่า มีพฤติกรรม ที่เข้ากันไม่ได้เช่น เมื่อหัวหน้าขอให้ช่วยทำงานล่วงเวลาเพื่อให้งานเสร็จ ในขณะที่เดียวกันก็กังวลกับบทบาทการเป็นแม่บ้านที่ต้องดูแลลูกหลังเลิกงาน ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นระหว่าง เรื่องงานกับบทบาทส่วนตัวที่มีอยู่

4. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบทบาท (person-role conflict) เกิดขึ้นเมื่อเรามีบทบาทอย่างหนึ่ง แต่ไม่สามารถทำตามบทบาทที่ตนมีได้หรือการที่บุคคลมีความต้องการอย่างหนึ่ง แต่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้แล้วทำตามความต้องการของตนเองไม่ได้จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้

ทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ

Leung and Tjosvold (1998 : 44) เสนอว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่ได้ผล คือการขาดแรงจูงใจที่ดี (motivation) ดังนั้น องค์การที่ต้องการให้การจัดการความขัดแย้งได้ผลดีจึงควรมีการลงทุนเพื่อการ ฝึกฝนสร้างการเรียนรู้ให้บุคลากรมีสมรรถนะต่อการจัดการความขัดแย้งแบบร่วมมือ ตามทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ (cooperative conflict theory) อันจุดเน้นที่การมีเป้าหมายเดียวกันภายใต้มีมิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน "we are in this together" and "we swim or sink together" หัวใจสำคัญ คือ แนวทางปฏิบัติถูกกำหนดมาจากการบูรณาการความต้องการของทุกคนร่วมกันบนพื้นฐาน ของความจริงใจต่อกันเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ความขัดแย้งในทัศนะของ Barnard

ความขัดแย้งในทัศนะของ Barnard (1968 : 145) ได้เขียนเกี่ยวกับความขัดแย้ง ไว้ในหนังสือ The Functions of the Executive ไว้ว่า "ความขัดแย้ง" นั้นเกิดจากการมีมาตรฐาน หรือมีหลักการทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ เกิดการครอบงำ จากการใช้อำนาจหรือใช้อิทธิพลเข้ามาต่อรองให้ฝ่ายตนอยู่เหนือกว่า จึงพบว่า ความขัดแย้งในการทำงานของปัจเจกบุคคล (conflict of code) เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ยากและส่งผลสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การทำงานหยุดชะงัก (paralysis of action) เพราะเกิดความเครียดเต็มไป ด้วยอารมณ์ขุ่นมัว จนทำให้กลับข้องใจส่งผลให้ขาดความสามารถในการตัดสินใจและขาดความเชื่อมั่นใน ตนเองตามมา

2. การมุ่งทำงานตามมาตรฐานอันหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของคนอื่น ทำให้เกิดความไม่สบายใจ รู้สึกผิด ทำให้คนอื่นไม่พอใจและขาดความเชื่อมั่นตนเองได้

3. เมื่อมีความขัดแย้งก็ต้องมีการแก้ไข เกิดการปรับปรุงระบบการทำงาน จะทำให้เปลี่ยนระบบการทำงานบ่อยๆ อาจทำให้คนสับสนจนปรับตัวไม่ทัน เพราะต้องเรียนรู้ใหม่หลายครั้ง ประสบการณ์เดิมๆ ก็ใช้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจต่อพนักงานได้ แม้แต่หลักการการทำงานที่ผ่านการกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้วก็ย่อมจะพบกับปัญหา ได้เสมอ เพราะคนในองค์กรมีความแตกต่างด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด การรับรู้ และที่สำคัญคือความแตกต่างด้านจริยธรรม ทำให้ "ความขัดแย้ง" กลายเป็นเรื่องที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ และแนวคิดของ Barnard นี้จะเห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น จะส่งผลด้านลบต่อการบริหารองค์การเป็นสำคัญและ Barnard ก็ยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่จะได้เตรียมการวางแผนจัดการไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม

3. แนวคิดความขัดแย้งของ Robbins

แนวคิดความขัดแย้งของ Robbins (อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2545 : 15-16) ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านองค์การ คนสำคัญ ได้แบ่งแนวคิดเรื่องความขัดแย้งไว้ 4 แนวคิด ดังนี้

3.1 แนวคิดแบบดั้งเดิมหรือแนวคิดประเพณีนิยม (traditional perspective) ได้รับความนิยมในช่วง ค.ศ. 1930-1948 แนวคิดนี้มองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี และทำให้เกิดผลลบต่อองค์การอยู่เสมอ เช่น ทำให้คนบาดหมางกันพูดหรือสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง จนเป็นเหตุทำลายความร่วมมือในองค์กรได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงและต้องกำจัดให้หมดไป จึงจะถือว่าเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถ

3.2 แนวคิดแบบพฤติกรรมศาสตร์ หรือด้านมนุษยสัมพันธ์ (behavioral or human relation perspective) แนวคิดนี้เกิดในช่วง ค.ศ. 1940-1975 แนวคิดนี้ไม่เห็นด้วยกับแบบดั้งเดิม โดยเห็นว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงควรยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งในองค์การ ซึ่งผู้บริหารควรทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นพลังสร้างสรรค์และเกื้อกูลการปฏิบัติงาน แม้ว่าบางครั้งความขัดแย้งจะนำมาซึ่งปัญหา แต่มันกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความโต้แย้งในกลุ่มต่างๆ ทำให้เกิดกลยุทธ์ใหม่ๆ มาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งแบบนั้นๆ อีกจนมีนวัตกรรมเกิดขึ้น ความขัดแย้งจะก่อประโยชน์แก่ผู้บริหารได้เพราะจะช่วยให้ทราบปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาทำให้วิเคราะห์ได้ตรงประเด็นมากขึ้น ในแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์จึงเห็นว่าผู้บริหารไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญ กับความขัดแย้ง แต่ควรหาทางลดและควบคุมให้เหมาะสมจะได้กระตุ้นพลังสร้างสรรค์ให้องค์กรเจริญ และอยู่รอดได้

3.3 แนวคิดแบบนักปฏิสัมพันธ์ (inter-artist perspective) แนวคิดนี้มองความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และยังมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงควรทำให้ความขัดแย้งอยู่ในระดับที่พอเหมาะ จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนมีความกระตือรือร้น มีใจทำงานตามคำสั่งเหมือนหุ่นยนต์เท่านั้น ความขัดแย้งยังทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการความขัดแย้งให้เหมาะสมจึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร

3.4 แนวคิดสมัยใหม่ (emerging perspective) แนวคิดนี้เกิดเมื่อต้นศตวรรษ 1980 เป็นยุคที่การบริหารงานแบบญี่ปุ่นได้แผ่อิทธิพลต่อการบริหารไปทั่วโลก โดยที่ชาวญี่ปุ่นตระหนักดีว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากปัจจุบันบุคคลทั่วไปล้วนแล้วแต่มีข้อบกพร่อง คงไม่มีใครสมบูรณ์แบบ แต่ความสามัคคีปรองดองทำให้เกิดความสงบสุขได้ แนวคิดนี้เชื่อว่าการจัดการกับความขัดแย้ง ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และคำนึงถึงเอกภาพขององค์กร มักใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งมีจุดแข็งกว่าแนวทางของชาวอเมริกัน โดยเฉพาะในเรื่องความรัก ความสามัคคีและจงรักภักดีกลุ่มและต่อองค์กร ทำให้สามารถสร้างทีมงานเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันจะนำไปสู่ความ ได้เปรียบในการแข่งขันได้

สำหรับองค์ความรู้ของความขัดแย้ง ในมุมมองของนักวิชาการไทยมีผู้ที่สรุปไว้หลายท่าน แต่ที่ได้รับความนิยมและเป็นนักวิชาการที่สนใจเรื่องความขัดแย้งในระดับ องค์กรมาตลอดคือ เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ (2534 : 56) ได้เสนอแนวคิด ความขัดแย้ง ของบุคคลไว้ 2 แนวคิดคือ

แนวคิดเดิม

1. ความขัดแย้งควรจะถูกกำจัดให้หมดไปจากองค์กรเพราะความขัดแย้ง ทำให้องค์กรแตกแยก ขาดประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเครียด ดังนั้น องค์กรที่ดีที่สุด จึงต้องไม่มีความขัดแย้ง
2. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความผิดพลาดของการบริหารจึงพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง
3. ผู้บริหารสามารถควบคุมและปรับพฤติกรรมของพนักงานได้ เช่น ความก้าวร้าว การแข่งขัน และควบคุม ความขัดแย้ง โดยการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม

แนวคิดใหม่

1. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในองค์กรจึงไม่ควรหลีกเลี่ยงแต่ต้องรักษา ระดับความขัดแย้งให้เหมาะสม จะทำให้กระตุ้นและจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพได้

2. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของรางวัลที่ได้รับเป้าหมาย ค่านิยมในองค์กรและอาจเกิดจากความก้าวร้าวโดยธรรมชาติในตัวคน ดังนั้น ความขัดแย้งจะมีประโยชน์หรือโทษขึ้นกับวิธีการบริหารความขัดแย้ง

3. ผู้บริหารต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของคนและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งจะทำให้การจัดการกับความขัดแย้งมีประสิทธิภาพ

4. ความขัดแย้งต้องอาศัยบุคคลที่เป็นกลางและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในพื้นที่สำหรับพื้นที่จังหวัดน่านอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้ไกล่เกลี่ยแนะนำเน้นการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานมุ่งเน้นความเป็นจริงมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมืองทำให้ประชาชนจังหวัดน่านมีความเห็นทางการเมืองสามารถปรับเข้าหากันได้แบบวิถีพุทธ

ระดับความขัดแย้ง

Don Hellriegel and John W. Slocum Jr., 1970 เสนอว่าความขัดแย้งนั้นอาจมองในระดัต่าง ๆ ดังนี้

1. ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล
3. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในกลุ่ม
4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
5. ความขัดแย้งในองค์กร

March and Simon, 1958 ได้แบ่งระดับความขัดแย้งออกเป็น 3 ระดับ

1. ความขัดแย้งของบุคคล
2. ความขัดแย้งในองค์กร เป็นความขัดแย้งในตัวบุคคลหรือกลุ่มภายในองค์กร
3. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ

ระดับของความขัดแย้งที่ Don Hellriegel and John W. Slocum Jr. และ March and Simon มีความคล้ายคลึงกันมาก ซึ่งเราสามารถแบ่งความขัดแย้งนี้ได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความขัดแย้งในระดับบุคคล แบ่งเป็น

1.1 ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวของคนๆหนึ่ง ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือเรียกได้ว่า "ความขัดแย้งในตัวเอง"

1.2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) หมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลมากกว่า 2 บุคคลขึ้นไป

2. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร แบ่งเป็น

2.1 ความขัดแย้งภายในองค์กร (Intra-organization Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยมีคู่กรณีขัดแย้งเป็นบุคคลหรือกลุ่มย่อยๆ ที่มีอยู่ในกลุ่มหรือที่อยู่ในองค์การหรือกลุ่มต่างๆ

2.2 ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-organization Conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยมีคู่กรณีขัดแย้งเป็นองค์กรกับองค์กร หรือกลุ่มกับกลุ่ม

ผลของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตในวัยเรียน ชีวิตวัยทำงาน ชีวิตครอบครัว ชีวิตภายในสังคม และเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความขัดแย้งและเนื่องจากแนวคิดปัจจุบันความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ดีทั้งหมดหรือเสียทั้งหมด ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของความขัดแย้งและระดับของความขัดแย้ง ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ผลดีของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544 : 276) ได้กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งไว้ว่า ความจริงแล้วความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ เพราะจะเกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา ซึ่งเหนือกว่าสองแนวคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ ดังนั้นความขัดแย้งจึงเสมือนเป็นการบังคับให้มนุษย์แสวงหาความคิดที่ใหม่ขึ้นเสมอ ซึ่งจะเป็ผลดีต่อองค์กร เพราะจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และเปิดโอกาสให้มนุษย์ตรวจสอบความสามารถของตนเองอยู่เสมอ

วิจิตร วรุตบางกูร (2526 : 173-174) โดยทั่วไปบุคคลส่วนใหญ่จะมีทัศนคติไม่ดีต่อความขัดแย้งเพราะเชื่อว่าความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดีและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่ดี แม้ว่าความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดบรรยากาศที่ตึงเครียดและเป็นผลเสียต่อองค์กรแต่บางครั้งความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดผลดีได้เหมือนกัน กล่าวคือ ความขัดแย้งสามารถให้ผลในทางบวก เป็นต้นว่า

1. ทำให้เกิดแนวปฏิบัติหรือความคิดเห็นอื่นๆ มากขึ้น
2. ทำให้มีโอกาเลือกแนวทางที่ดีกว่า
3. ทำให้เกิดแรงผลักดันที่ต้องค้นหาวิธีการใหม่ๆ
4. ทำให้เกิดความพยายาม ที่จะอธิบายความเห็น ความเชื่อหรือชี้แจงให้ชัดเจนจึงต้องพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายและให้เหตุผล
5. ความตึงเครียดกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
6. ทำให้เกิดความเคยชิน ในการแลกเปลี่ยนความเห็นและยอมรับนับถือซึ่งกันและกันมากขึ้นซึ่งคล้ายกับ ทิสนา แชมมณี (2522: 81) กล่าวว่า ความขัดแย้งไม่ใช่จะทำให้ผลเสียเสมอไป แท้ที่จริงแล้วความขัดแย้งมีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น

1. ความขัดแย้งทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ
2. ทำให้ความคิดและการทำงานไม่หยุดอยู่กับที่
3. ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นและแสดงความสามารถของตน อาจ

ส่งผลให้การทำงาน และผลงานของกลุ่มดีขึ้น

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540 : 22) ได้กล่าวโดยสรุปว่าความขัดแย้งที่มีในระดับที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์การประโยชน์ที่สำคัญบางประการ ได้แก่

1. ป้องกันไม่ให้องค์การหยุดอยู่กับที่หรือเฉื่อยชา
2. ความขัดแย้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของบุคคล ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถ

ประสานความแตกต่างมาเป็นประโยชน์ต่อองค์การทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ความขัดแย้งกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่หรือวิธีแก้ปัญหาอย่างใหม่ต่างฝ่ายก็พยายามหาข้อมูลและเหตุผลมาสนับสนุนฝ่ายตนทำให้ได้ข้อมูลหรือหลักฐานใหม่หรือต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมรับวิธีของกันและกันก็จำเป็นต้องหาทางออกใหม่ ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่นจะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความกลมเกลียวกันและรวมพลังกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากการมีความเห็นแตกต่างกันจะช่วยทำให้มีความรอบคอบและมีปัญหา นอกจากนั้นยังช่วยเสริมการพัฒนาการทำงานอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

โอเวนส์ (Owen 1991: 246-248) ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวกมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี เกิดบรรยากาศของความร่วมมือและสนับสนุน ความขัดแย้งนั้นจะเป็นความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

ผลเสียของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544: 277) ได้กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งไว้ว่า อาจจะทำให้องค์การขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ถ้าหากผู้บริหารไม่รู้จักแก้ไขและสาเหตุของความขัดแย้งของบุคคลภายในองค์การมีอยู่หลายประการด้วยกัน การแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกัน ด้วย ดังนั้น ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจมีการแก้ไขปัญหาได้ไม่ถูกต้องและจะเกิดความเสียหายต่อผลงานขององค์การในส่วนรวมได้ เช่น อาจมีผลให้คนที่ทนไม่ได้จะต้องย้ายหนีจากหน่วยงานนั้นไป ความเป็นมิตรระหว่างบุคคลจะลดลง บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันจะหมดไป และอาจเป็นการต่อสู้ที่ใช้อารมณ์ไร้เหตุผล มีการต่อต้านซึ่งอาจขัดต่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นต้น

การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

ความขัดแย้ง เป็นสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน หรือ 2 ฝ่ายขึ้นไปที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งมีวิธีการคิดหรือแบบแผนการปฏิบัติที่แตกต่างกันและยังหาข้อยุติไม่ได้ ความขัดแย้งในสังคมย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ โดยเฉพาะความขัดแย้งในองค์กรในส่วนของนายจ้างกับลูกจ้าง เพราะทั้งสองฝ่ายต่างก็มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ในฐานะที่อยู่ในวัยทำงาน จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งอยู่เนื่อง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์กับคนทำงานหรือหน้าที่ความรับผิดชอบ จึงเป็นสาเหตุให้สนใจเรื่องนี้ เพื่อจะได้มีแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้การทำงานอันเปรียบเสมือนกับเป็นชีวิตประจำวันปกติของคนเรา ได้มีหนทางคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ดังที่สุกัญญา เอ็มอัมมรรณ ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งออกเป็น

1. Goal Conflict	ไม่พอใจผลงานของบุคคลอื่น
2. Congnitive Conflict	ความคิดเห็นแตกต่างจากบุคคลอื่น
3. Affectiv Conflice	ความรู้สึกหรืออารมณ์แตกต่างจากบุคคลอื่น
4. Behavior Conflice	พฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ

ส่วน March และ Simon (1958) ได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งออกเป็น

1. ความขัดแย้งต่อตนเอง (Individual Conflict) เป็นความขัดแย้งที่บุคคลมีต่อการกระทำของตนเองเช่นรักพี่เสียดายน้อง (Approach-Approach Conflict) หนีเสือปะจระเข้ (Avoidance-Avoidance Conflict) เกลียดตัวกินไข่ (Approach-Avoidance Conflict)

2. ความขัดแย้งในองค์กร (Organizational Conflict) เป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่มภายในองค์กรเดียวกัน

3. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter organization Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม โดยมีระดับของความขัดแย้ง 3 ระดับ คือ

- 3.1 ความขัดแย้งระดับบุคคล เป็นความขัดแย้งภายในตัวบุคคล
- 3.2 ความขัดแย้งระดับองค์กร เป็นความขัดแย้งของบุคคลที่ส่งผลกระทบต่องาน
- 3.3 ความขัดแย้งระดับประเทศ เป็นความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มต่างๆ ภายในประเทศ

ประเทศ

โบทเวลล์ (1983) ได้ศึกษาสาเหตุของความขัดแย้ง พบว่าเกิดจากความจำกัดของรางวัล การกำหนดบทบาทที่ไม่ชัดเจน การกำหนดขอบเขตหรือการสร้างอาณาจักรการหลงในชาติพันธุ์ ความกลัว ความวิตกกังวล ตลอดจนการเพิ่มหน่วยงาน March และ Simon ได้แบ่งสาเหตุของความขัดแย้งออกเป็น ความแตกต่างในการรับรู้ ความแตกต่างในเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการ ความแตกต่างในค่านิยม โครงสร้างองค์กร การเปลี่ยนแปลงบุคคลโครงสร้างหรือเป้าหมาย ซึ่งส่งผล

กระทบต่อการยอมรับและผลประโยชน์ของคนในองค์กร และพฤติกรรมส่วนบุคคล ในการทำงาน จะมีความขัดแย้งซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานอยู่ 2 ประการคือ ความเชื่อแบบดั้งเดิมหรือความเชื่อแบบสมัยเก่า และ ความเชื่อแบบใหม่ สมัยใหม่ แนวคิดหรือความเชื่อนี้จะส่งผลไปถึงพฤติกรรมของผู้บริหาร ดังนั้นจึงควรตรวจสอบองค์กรว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วหรือไม่ การมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ถือเป็นเรื่องปกติของการทำงาน เพราะอาจก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ แต่หากเกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่ความเสียหาย จะมีสัญญาณบ่งบอกดังนี้ พนักงานมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน การประสานงานระหว่างแผนกทำได้โดยล่าช้า มักมีปัญหาการโยนความผิดซึ่งกันและกันอยู่เสมอ มีการทะเลาะวิวาทอยู่บ่อยครั้ง มี Turnover Rate ที่สูงและไม่มีเหตุผลสนับสนุน หากมีสัญญาณบอกเหตุดังกล่าวข้างต้นก็ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการบริหารจัดการความขัดแย้งนั้นๆ

Filley ได้เสนอกระบวนการของความขัดแย้ง 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 สภาพก่อนเกิดความขัดแย้ง (Antecedent Condition of Conflict)

ขั้นตอนที่ 2 ความขัดแย้งที่รับรู้ได้ (Perceived Conflict)

ขั้นตอนที่ 3 ความขัดแย้งที่รู้สึกได้ (Felt Conflict)

ขั้นตอนที่ 4 พฤติกรรมที่ปรากฏชัด (Manifest Behavior)

ขั้นตอนที่ 5 การแก้ปัญหาหรือระงับความขัดแย้ง (Conflict Resolution or Supervision) วิธีการ

แก้ไขความขัดแย้งนี้มี 3 วิธี ซึ่งลัดดา วิศิษฐานนท์ (2534) ได้กล่าวถึงคือ

1. วิธีชนะ-แพ้ (Win-Lose Method) ประกอบด้วยวิธีย่อย ๆ คือ

1.1 วิธีการบังคับ (Forcing)

1.2 วิธีการทำให้สถานการณ์ของความขัดแย้งลง (Smoothing)

1.3 วิธีการหลีกเลี่ยง (Avoiding)

2. วิธีแพ้ทั้งคู่ (Lose-Lose Method) มีนักวิชาการหลายท่านเห็นว่าเป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้งที่คิดว่าให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะและอีกฝ่ายเป็นผู้แพ้ วิธีนี้ประกอบด้วยวิธีย่อยๆ คือ การประนีประนอม (Compromising) หรือบางครั้งอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการเจรจาต่อรอง (Bargaining)

3. วิธีการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Win-Win Methods) วิธีการนี้คู่กรณีของความขัดแย้งประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาาร่วมกัน วิธีนี้ประกอบด้วยวิธีย่อยๆ คือ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (Integrative problem solving) ซึ่งบางครั้งมีนักวิชาการเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การเผชิญหน้ากัน (Confrontation) สามารถกำหนดวิธีการแก้ไขได้อย่างสมเหตุสมผล ทำให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์ต่อองค์กร สมาชิกเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนใหญ่มักเลือกใช้วิธีการนี้ นอกจากนั้นยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกเช่น การสร้างเป้าหมายร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงด้านตัวแปรของ

มนุษย์ การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างขององค์กร การเพิ่มทรัพยากร (Johnson & Johnson, 1987) ได้เสนอแบบพฤติกรรมในการบริหารจัดการความขัดแย้งไว้ 5 แบบคือ

- 3.1 ลักษณะแบบ “เต่า” (ถอนตัว , หดหัว)
- 3.2 ลักษณะแบบ “ฉลาม” บังคับ , ชอบใช้กำลัง)
- 3.3 ลักษณะแบบ “ตุ๊กตาหิม” (สัมพันธ์ภาพราบรื่น)
- 3.4 ลักษณะแบบ “สุนัขจิ้งจอก” (ประนีประนอม , แก้ปัญหาเฉพาะหน้า)
- 3.5 ลักษณะแบบ “นกฮูก” (เผชิญหน้ากัน , สุขุม) การป้องกันความขัดแย้งเป็นวิธี

การเข้าพบปัญหา เป็นการคาดคะเนล่วงหน้าในสาเหตุของความขัดแย้ง Udaï ได้เสนอ 2 แบบคือ ให้มุ่งที่ตัวบุคคล และ ค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

จุงและแมกกินสัน ได้เสนอวิธีการป้องกันไว้ 4 วิธีคือ

1. มุ่งรักษาความสมดุลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยการประสานงาน
2. จัดกลุ่มงานที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน
3. หลีกเลี่ยงการแข่งขันแบบแพ้ชนะ
4. เน้นเป้าหมายสูงสุดขององค์กร

วิธีการลดความขัดแย้ง ได้แก่

1. ทิ้งช่วงเวลา
2. แสดงความยุติธรรม
3. ใช้อำนาจเป็นสิ่งสุดท้าย และยังได้เสนอวิธีลดความขัดแย้งที่ไม่ส่งเสริมผลผลิต

ได้แก่

- 3.1 สร้างศัตรูร่วมกัน
- 3.2 ตั้งเป้าหมายสูงสุด
- 3.3 ทำให้เกิดความแตกต่างกันในกลุ่มคู่แข่ง
4. กำหนดโครงสร้างองค์กรใหม่

สำหรับ อรุณ รักธรรม ได้เสนอวิธีลดความขัดแย้งไว้ดังเช่น จัดหาทรัพยากรเพิ่มขึ้น ให้ข้อมูลที่เป็นมิตรระหว่างกลุ่ม กลบเกลื่อน เพิ่มความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มให้มากขึ้น สับเปลี่ยนหน้าที่การงาน เป็นต้น Robbins ได้เสนอเทคนิคการแก้ปัญหาความขัดแย้งไว้ 9 วิธีคือ

1. การแก้ปัญหาหรือเป็นที่รู้จักกันดีกว่า
2. การพิจารณาวัตถุประสงค์
3. การเพิ่มทรัพยากร
4. การหลีกเลี่ยง

5. กลบให้เรียบ
 6. การประณีประนอม
 7. การใช้อำนาจบังคับ
 8. การเปลี่ยนพฤติกรรมและเจตคติของบุคคล
 9. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง/สมาชิกกลุ่ม
- พอลเลท ได้เสนอวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งไว้ 3 วิธีคือ

1. การใช้อำนาจ
 2. การประณีประนอม และ
 3. วิธีผสมผสานคือแก้ปัญหาาร่วมกัน
- ทรีสตี ก็ยังได้เสนอทักษะในการคลี่คลายความขัดแย้งไว้ดังนี้

1. การมอบอำนาจ
2. การยอมรับความรับผิดชอบส่วนบุคคล
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์
4. พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก
5. การสื่อสารที่ชัดเจน
6. สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
7. หาทรัพยากรเพิ่ม
8. การอดกลั้น

ในส่วนของทฤษฎีที่คิดว่าจะใช้ในการบริหารจัดการความขัดแย้งได้ดี คือ ทฤษฎี Social Identity (เอกลักษณ์ทางสังคม)ช่วยในการพยายามที่จะลดความแตกต่างที่มีในแต่ละฝ่ายของความขัดแย้งนั้น โดยให้แต่ละฝ่ายเจรจาต่อรองลดความรู้สึกของการเป็นคนละพวกกัน ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มความรู้สึกของความเป็นพวกเดียวกัน จะทำให้ปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีประสิทธิภาพที่ดีมากขึ้น กรณีตัวอย่างจากการจัดการความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุข พบว่า ระบบสาธารณสุขในปัจจุบัน มีความขัดแย้งเกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุของความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ ความรู้สึกไม่ได้รับความยุติธรรมจากโรงพยาบาล การใช้อำนาจของผู้ให้บริการที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาการสื่อสารระหว่างแพทย์หรือพยาบาลกับผู้รับบริการ ซึ่งการจัดการความขัดแย้งได้ใช้แนวทางสันติวิธีเพื่อจัดการปัญหาาร่วมกัน คือ ใช้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในใจ ร่วมกันแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และติดตามผลความขัดแย้ง ไทย-เทรนนิ่ง ใช้รูปแบบการทำกิจกรรมเชิงจิตวิทยา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการเปิดมุมมองเพื่อให้เข้าใจปัญหาและร่วมกันแก้ไขด้วยวิธีการเจรจาต่อรอง ทักษะคิดต่อเพื่อนร่วมงานที่ดี ในการนำวิธีการบริหารจัดการความ

ขัดแย้งมาประยุกต์ปรับใช้กับตัวเองในฐานะที่เป็นผู้บริหารระดับต้น โดยได้นำหลากหลายวิธีดังกล่าวข้างต้นมาปรับใช้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร ดังเช่น การปกครองดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาจะเน้นหนักไปในด้านของการเปิดเผยต่อกัน รับรู้ปัญหาพร้อมกันและพร้อมที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาร่วมกัน (<https://www.gotoknow.org/posts/116066>)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิสิษฐ โครตรสุโพธิ์และคณะ. (2549) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง: วิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ทางสายกลาง ของการดำรงชีวิต คือ การไม่นิยมเสพบริโภค บ้างจัญ และทรัพยากรมากเกินไป พอดี ไม่บริโภคเพื่อสนองความอยาก ความต้องการของมนุษย์มี 2 แบบ คือ ความต้องการแท้ ความต้องการเทียม วิถีชีวิตแบบไทยสมัยก่อนยึดมั่นในขนบจารีต ประพฤติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีชีวิตที่สมถะเรียบง่าย พอเพียง อยู่อย่างเอื้ออาศัยกันและกัน เพาะบ่มสร้างลักษณะนิสัยของคนไทยให้มีเอกลักษณ์โอบอ้อมอารี ครั้นประเทศไทยได้ติดต่อกับกลุ่มประเทศทางตะวันตก สังคมชั้นสูงได้รับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติ สังคมไทยก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป นับแต่วัฒนธรรมการแต่งกาย การเคารพผู้ใหญ่ ศิลปกรรม ประเพณีนิยม เป็นต้น โดยอ้างคำว่่าเพื่อให้การพัฒนาหรือให้ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในทุกวันนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก และรวดเร็วยิ่งขึ้น รูปการเปลี่ยนแปลงออกเป็นด้านๆ ดังนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และด้านสื่อเทคโนโลยี เมื่อความเจริญก้าวหน้าของยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาการคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมทางสังคมทั้งด้านกายภาพและจิตภาพขึ้น

ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ บ้างจัญภายใน ได้แก่ ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ของบุคคล และสังคม และ บ้างจัญภายนอก เช่น ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพทำให้เกิดวิกฤติขึ้นมาเช่นวิกฤติของคณจัน สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ เป็นต้น

แนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาคความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงมีดังต่อไปนี้ คือ การหวนคืนสู่อดีต เลือกฎมปัญหาที่ดีและใช้ได้ผล ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและใช้ภูมิปัญญาเดิมมาปรับแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม พัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ด้วยการสร้างจิตสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สร้างครอบครัว สังคมและชุมชนเข้มแข็ง จัดการศึกษาอย่างเข้าใจแก้ไขค่านิยมที่ผิด โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นรากฐานดำรงตนพื้นฐานเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดำรงตนบน

เส้นทางสายกลาง “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ชาวไทยอยู่รอดท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์

นายทวี รักษ์พลอรียคุณ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู ผลการศึกษาพบว่าชุมชนย่านตลาดพลูมีประวัติความเป็นชุมชนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ 4 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่มชาวไทยซึ่งส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เดิม และต่อมามีกลุ่มที่อพยพจากกรุงศรีอยุธยา และเป็นพื้นที่ใกล้เคียงมาสมทบ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มชาวจีน ซึ่งอพยพมามากในช่วงตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และในช่วงเวลาต่อมาประเทศจีนเกิดความแห้งแล้ง และขาดแคลนอาหาร กลุ่มที่ 3 กลุ่มชาวมอญขนาดเล็กที่อพยพเข้ามาในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีเชื้อสายของกลุ่มมอญเหล่านี้หลงเหลืออยู่ และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายมาจากกรุงศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียงกลุ่มหนึ่ง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งถูกกวาดต้อนเป็นเชลยสงครามมาจากเมืองปัตตานีในสมัยรัชกาลที่ 1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนย่านตลาดพลูเกิดขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ 1) นโยบายของภาครัฐ 2) ประชากร 3) ค่านิยมและการศึกษา ซึ่งปัจจัยทั้งสามประการนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และก่อให้เกิดผลกระทบในหลายๆ ด้าน โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เริ่มขึ้นเมื่อมีการขุดคลองในสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ.2065) และหลังจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2444) รัฐได้มีนโยบายสร้างทางรถไฟผ่านเข้ามาในย่านตลาดพลู ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพื้นที่ และเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปจากเดิมซึ่งมีการเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมี “พลู” เป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ การพัฒนาของภาครัฐในเวลาต่อมาคือการตัดผ่านถนนผ่านเข้ามาในย่านนี้อีก 3 สายได้แก่ ถนนเทิดไท้ ถนนรัชดา-ท่าพระ และถนนตากสิน-เพชรเกษม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจากความเจริญทางการค้าในบริเวณตลาดพลูและค่านิยมทางการศึกษาสมัยใหม่เป็นปัจจัยสำคัญอีก 2 ประการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเสื่อมความนิยมในการกินหมากพลู ทำให้ย่านตลาดพลูซึ่งเคยเป็นแหล่งปลูกพลูที่มีชื่อเสียงในย่านบางกอกมีสภาพเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง

ชัยวัฒน์ รัชชจร (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ ความเข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ” ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างต่ำ

2. ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง
ก่อนข้างต่ำ

3. เพศมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย และ
ความกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง โดยพบว่าเพศชายมี
ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองกว่าเพศหญิง

4. ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
และความกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครอง โดยพบว่าผู้ที่มีระดับ
การศึกษาสูงมีความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

สุระปรีชา ลาภบุญเรือง (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย :
ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภออมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ” ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก คือ จำนวนร้อยละ 58.1 และมี
ส่วนร่วมทางการเมืองน้อย มีจำนวนร้อยละ 41.9

2. ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพทางสังคม และการเข้าเป็น
สมาชิกกลุ่มทางสังคม มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3. สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เพราะประชาชนไม่มีความสนใจที่จะ
เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และติดภารกิจในการประกอบอาชีพของตน

พงศา งามละเมียด (2518 : 12) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความขัดแย้งด้านบทบาท
ของครูใหญ่ ครูและนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา” พบว่าวิธีการแก้ปัญหา
ความขัดแย้งที่ดีมีประสิทธิภาพ คือ แบบการหันหน้าเข้าหากัน ช่วยกันแก้ไขเป็นวิธีที่มี
ประสิทธิภาพสูงสุด และการใช้กำลังหรืออำนาจรองลงมา ส่วนการแก้ปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ
คือ วิธีการใช้กำลัง และการใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยง คิดเป็นร้อยละ 10

ชลธิดา คิวงแก้ว (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง สาเหตุของความขัดแย้งและวิธีจัดการ
กับความขัดแย้งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผลที่ได้จากการศึกษาสาเหตุของ
ความขัดแย้งพบว่า ปัจจัยด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน และ
ปัจจัยด้านสภาพขององค์การ อยู่ในระดับปานกลางและวิธีการจัดการกับความขัดแย้ง วิธีที่นิยมใช้
มากที่สุดคือประนีประนอมเนื่องจากสามารถลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และรองลงมาคือหลีกเลี่ยง
และร่วมมือ

พลจิตร์ รักเอียด (2542 : ก) ได้ศึกษาวิจัย ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง และ
ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล

ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อระดับความรู้ ความเข้าใจ และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ มีความรู้ทางการเมืองในระดับปานกลาง ค่อนข้างสูง

สมบูรณ์ กนกหงส์ (2544 : ก) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรใน ชุมชนโดยรวมและจำแนกตามสถานภาพเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วน ตำบล อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านลักษณะความเป็นผู้นำ ด้านการ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเอง ด้านโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน และด้านความ สามัคคีและความร่วมมือในชุมชน และพบว่าบุคลากรในชุมชนที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีส่วนร่วม ในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์โดยภาพรวมและรายได้ ไม่แตกต่างกัน

พินิจ รัตนะ (2547: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหาร ของเทศบาลตำบลทนาทวิ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา แบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางด้านการเมือง พบว่ารูปแบบและระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดคือการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภา เทศบาล รองลงมาคือการไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่ากับการ พุดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์กับบุคคลอื่นเกี่ยวกับตัวบุคคลที่รับสมัครรับเลือกตั้ง รูปแบบที่ประชาชน มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการชำระภาษี ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต และค่า บริหารต่าง ๆ สำหรับการบริหารด้านอื่น ๆ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาล พบว่าประชาชนไม่เคยมีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม น้อยเกิดจากปัญหาที่เสนอหรือร้องเรียนมักไม่ได้รับการแก้ไขไม่สามารถตรวจสอบการบริหารงาน ของนายกเทศมนตรี และการทำงานของสมาชิกสภาเทศบาลตลอดจนพนักงานเจ้าหน้าที่เพราะ ไม่ได้รับข้อมูลเจ้าหน้าที่ไม่ให้ความร่วมมือข้อมูลอยู่ที่เจ้าหน้าที่

ถนอมชัย สุทธิแสน (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ไทย ระหว่าง พ.ศ. 2547-2553” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก กลุ่มตัวอย่างผู้นำ และผู้มีบทบาทสำคัญทางการเมือง พ่อค้า ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และสื่อมวลชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพ การก่อตัวและพัฒนาการของความขัดแย้งและ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งทาง

การเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553 และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุสำคัญของความขัดแย้ง เกิดขึ้นจาก ความต้องการอำนาจและผลประโยชน์ ที่เป็นเพื่อกลุ่มผลประโยชน์มากกว่าประเทศชาติ ส่วนประเภทความขัดแย้งพบว่า มีในด้านผลประโยชน์มากที่สุด วิธีการในการจัดการความขัดแย้งที่คิดว่าเหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบันนั้นพบว่า ต้องนำวิธีการที่หลากหลาย วิธีการมาบูรณาการร่วมกันทุกๆ ด้าน ส่วนด้านพฤติกรรมในการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมา คือ การเอาชนะเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มผลประโยชน์นั้นเท่านั้น ส่วนปัญหาในด้านความไว้วางใจในตัวบุคคลส่งผลกระทบต่อมากมีการนำข้อมูลอันเป็นเท็จของบุคคลสำคัญของประเทศมาทำลายในทางลบต่อภาพลักษณ์ความเชื่อถือให้ลดลง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาพบว่า นำสันติวิธีมาใช้ โดยยึดหลักของนิติธรรม นิติรัฐ หลักความยุติธรรม ความมีคุณธรรม และจริยธรรม มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกๆ ฝ่าย มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ

สรุป

ทฤษฎีขัดแย้งเป็น ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอิทธิพลมากในปัจจุบัน ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือความขัดแย้งและความขัดแย้งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าไปสู่ภาวะที่ดีขึ้น ถ้าสังคมไม่มีความขัดแย้งเลยการเปลี่ยนแปลงอาจไม่เกิดขึ้น คาร์ล ไฮริช มาร์กซ์ (C.H.Marx) นับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทฤษฎีการขัดแย้งและได้อธิบายว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากกระบวนการการผลิตเป็นการต่อสู้ระหว่างทาสกับนาย ลูกจ้างกับเจ้าครองแคว้น กรรมาชนกับนายทุนที่แสดงให้เห็นการขัดแย้งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ซึ่งยูริ ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ 3 ความหมายคือ ความหมายแรก ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งที่มีรากฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ ความหมายที่สองหมายถึงการที่มีจุดยืนไม่ตรงกัน ขัดกัน โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ที่แฝงอยู่ ส่วนความหมายที่สาม คือ การแก่งแย่งชิง "อำนาจ" ยูริให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการสร้างความร่วมมือกันนั้นเป็นวิธีการสำคัญที่จะจัดการกับความขัดแย้ง จากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมชนบทในภาคเหนือ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรวิไล เลิศวิชา ได้กล่าวว่า ในทศวรรษหลัง นี้อุดมการณ์และโลกทัศน์แบบทุนนิยมได้พยายามแทรกแซงและครอบงำโลกทัศน์ของสังคมชาวล้านนา เป็นจุดยืนที่เอารัดเอาเปรียบและทำลายชุมชน ทำให้ชุมชนหมู่บ้านจึงก้าวไปสู่ทุนนิยมสมัยใหม่ แต่ก็มีหมู่บ้านจำนวนมากเป็นอนุรักษ์นิยม และสิ่งที่คิดว่าเป็นอนุรักษ์นิยมนี้กลับกลายมาเป็นข้อดีเพราะสุดท้ายปรากฏว่าทุนนิยมได้เข้าไปทำการค้ากำไรและเอาเปรียบหมู่บ้านไม่มีบทบาทในการพัฒนา

ทุนการผลิตให้แก่หมู่บ้านเลย ซึ่งระบบเครือข่ายเป็นระบบสังคมที่เด่นมากของหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านมักมีเครือข่ายร่วมกัน มีความผูกพันกันทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จากผลการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งด้านบวก และได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้านทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลาง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือข่าย และภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียงเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้ แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงไว้ดังนี้ 1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต 3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง 4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ 5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา สำหรับการบริหารความขัดแย้ง ฟิลเลียได้เสนอกระบวนการของความขัดแย้ง 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สภาพก่อนเกิดความขัดแย้ง ขั้นตอนที่ 2 ความขัดแย้งที่รับรู้ได้ ขั้นตอนที่ 3 ความขัดแย้งที่รู้สึกได้ ขั้นตอนที่ 4 พฤติกรรมที่ปรากฏชัดและ ขั้นตอนที่ 5 การแก้ปัญหาหรือระงับความขัดแย้ง วิธีการแก้ไขความขัดแย้งนี้มี 3 วิธี ซึ่งลัดดา วิศิษฐานนท์ ได้กล่าวถึงคือ 1) วิธีชนะ-แพ้ 2) วิธีแพ้ทั้งคู่ 3) วิธีการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Win-Win Methods) และในส่วนของทฤษฎีที่คิดว่าใช้ในการบริหารจัดการความขัดแย้งได้ดี คือ ทฤษฎี Social Identity (เอกลักษณ์ทางสังคม) ช่วยในการพยายามที่จะลดความแตกต่างที่มีในแต่ละฝ่ายของความขัดแย้งนั้น โดยให้แต่ละฝ่ายเจรจาต่อรองลดความรู้สึกของการเป็นคนละพวกกัน ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มความรู้สึกของความเป็นพวกเดียวกัน จะทำให้ปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีประสิทธิภาพที่ดีมากขึ้น สถานการณ์ในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร ดังเช่น การปกครองดูแลผู้ได้บังคับบัญชาจะเน้นหนักไปในด้านการเปิดเผยต่อกัน รับรู้ปัญหาาร่วมกันและพร้อมที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาร่วมกัน

บทที่ 3

สถานการณ์ความขัดแย้งทั่วไปของประชาชนในพื้นที่

ภูมิสังคมประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน

ประวัติศาสตร์เมืองน่าน (สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน, 2555) เริ่มปรากฏขึ้นราว พ.ศ. 1825 ภายใต้การนำของพญาภูคา ศูนย์การปกครองอยู่เมืองย่าง (เชื่อกันว่าเป็นบริเวณฝั่งด้านใต้ของแม่น้ำย่าง ใกล้เทือกเขาตอยภูคาในเขตบ้านเลี้ยว ตำบลยม อำเภอท่าวังผา) เพราะปรากฏว่าร่องรอยชุมชนในสภาพที่เป็นคูน้ำ คันดิน กำแพงเมืองซ้อน กันอยู่ต่อมาพระยาภูคา ได้ขยายอาณาเขตปกครองของตนออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยส่งราชบุตรบุญธรรม 2 คน ไปสร้างเมืองใหม่ โดยขุนนุ่นผู้พี่ไปสร้างเมืองจันทบุรี (เมืองพระบาง) และขุนฟองผู้น้องสร้างเมืองวรนครหรือเมืองบัว ภายหลังขุนฟองถึงแก่พิราลัย เจ้าแก้วเดือนราชบุตรจึงได้ขึ้นครองเมืองบัวแทน ด้านพญาภูคาครองเมืองย่างมานาน และมีอายุมากขึ้น มีความประสงค์จะให้เจ้าแก้วเดือนผู้หลานมาครองเมืองย่างแทน จึงให้เสนาอำมาตย์ไปเชิญเจ้าแก้วเดือนเกรงใจจึงยอมไปอยู่เมืองย่างและมอบให้ชายาคือนางพญาแม่ท้าวคำปิ่นดูแลรักษาเมืองบัวแทน เมื่อพญาภูคาถึงแก่พิราลัย เจ้าแก้วเดือนจึงครองเมืองย่างแทน ในช่วงที่เมืองบัวว่างจากผู้นำ เนื่องจากเจ้าแก้วเดือนไปครองเมืองย่างแทนปู่คือพญาภูคา พญาจำเมืองเจ้าผู้ครองเมืองพะเยา จึงได้ขยายอิทธิพลเข้าครอบครองบ้านเมืองในเขตเมืองน่านทั้งหมด นางพญาแม่ท้าวคำปิ่น พร้อมด้วยบุตรในครรภ์ได้หลบหนีไปอยู่บ้านห้วยแร้ง จนคลอดได้บุตรชายชื่อว่าเจ้าขุนใส เดิมใหญ่ได้เป็นขุนนางรับใช้พญาจำเมืองจนเป็นที่โปรดปราน พญาจำเมืองจึงสถาปนาให้เป็น เจ้าขุนในยศ ครองเมืองปราดภายหลังมีกำลังมากขึ้นจึงยกทัพ มาต่อสู้อันหลุดพ้นจากอำนาจเมืองพะเยา และได้รับการสถาปนาเป็นพญาผานอง ขึ้นครองเมืองบัวอย่างอิสระระหว่างปี 1865–1894 รวม 30 ปี จึงพิราลัย ในสมัยของพญาการเมือง (กรานเมือง) โอรสของพญาผานองเมืองได้มีการขยายตัวมากขึ้นตลอดจนมีความสัมพันธ์กับเมืองสุโขทัยอย่างใกล้ชิด พงศาวดารเมืองน่านกล่าวถึงพญาการเมืองว่าได้รับเชิญจากเจ้าเมืองสุโขทัย (พระมหาธรรมราชาลิไท) ไปร่วมสร้างวัดหลวงอภัย (วัดอัมพวันาราม) ขากลับเจ้าเมืองสุโขทัย ได้พระราชทานพระธาตุองค์ พระพิมพ์ทองคำ 20 องค์ พระพิมพ์เงิน 20 องค์ ให้กับพญาการเมือง มาบูชา ณ เมืองบัวด้วยพญาการเมืองได้ปรึกษาพระมหาเถรธรรมบาล จึงได้ก่อสร้างพระธาตุแช่แห้งขึ้นที่บนภูเพียงแช่แห้ง พร้อมทั้งได้อพยพผู้คนจากเมืองบัว ลงมาสร้างเมืองใหม่ที่บริเวณพระธาตุแช่แห้ง เรียกว่า

ภูเพียงแช่แห้ง ในปี พ.ศ.1902 โดยมีพระธาตุแช่แห้งเป็นศูนย์กลางเมือง หลังจากพญาการเมืองถึงแก่พิราลัย โอรสคือ พญาผากองขึ้นครองแทนอยู่มาเกิดปัญหาความแห้งแล้งจึงย้ายเมืองมาสร้างใหม่ที่ริมแม่น้ำน่าน ด้านตะวันตกบริเวณบ้านห้วยไค้ คือบริเวณที่ตั้งของจังหวัดน่านปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 1911 ในสมัยเจ้าปู่แข่งครองเมืองระหว่างปี พ.ศ.1950 – 1960 ได้สร้างวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดพระธาตุเขาน้อย วัดพญาภู แต่สร้างไม่ทันเสร็จก็ถึงแก่พิราลัยเสียก่อน พญาแก้วพาราสุมผู้เป็นหลานได้สร้างต่อจนเสร็จและสร้างพระพุทธรูปทองคำปางลีลา ปัจจุบันคือ พระพุทธรูปนันทบุรีศรีศากยมุนี ประดิษฐานอยู่ในวิหารวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในปี พ.ศ.1993 พระเจ้าติโลกราช กษัตริย์นครเชียงใหม่ มีความประสงค์จะครอบครองเมืองน่าน และแหล่งเกลือบ่อมาง (ตำบลบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ) ที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์และหาได้ยากทางภาคเหนือ จึงได้จัดกองทัพเข้ายึดเมืองน่าน พญาอินตะแก่นท้าวไม่อาจต้านทานได้จึงอพยพหนีไปอาศัยอยู่ที่เมืองเฉลียง (ศรีสัชชนาลัย) เมืองน่านจึงถูกผนวกเข้าไว้ในอาณาจักรล้านนาตั้งแต่นั้นมา ตลอดระยะเวลาเกือบ 100 ปีที่เมืองน่านอยู่ในครอบครองของอาณาจักรล้านนาได้ค่อยๆ ซึมซับเอาศิลปวัฒนธรรมของล้านนาเข้ามาไว้ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะการรับเอาศิลปกรรมทางด้านศาสนา ปรากฏศิลปกรรมแบบล้านนาเข้ามาแทนที่ศิลปกรรมแบบสุโขทัยอย่างชัดเจน ดังเช่น เจดีย์วัดพระธาตุแช่แห้ง เจดีย์วัดสวนตาล เจดีย์วัดพระธาตุช้างค้ำ แม้จะเหลือส่วนฐานที่มีช้างล้อมรอบ ซึ่งเป็นลักษณะศิลปะแบบสุโขทัยอยู่ แต่ส่วนองค์เจดีย์ขึ้นไปถึงส่วนยอดเปลี่ยนเป็นศิลปกรรมแบบล้านนาไปจนหมดสิ้นในระหว่างปี พ.ศ.2103 – 2328 เมืองน่านได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า อยู่หลายครั้งและต้องเป็นเมืองร้างไร้ผู้คนถึง 2 ครา คือ ครั้งแรกปี พ.ศ.2247 – 2249 ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ.2321 – 2344

ปี พ.ศ.2331 เจ้าอัครวรปัญญา ได้ลงมาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) เพื่อขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา เจ้าอัครวรปัญญา หลังจากขึ้นครองเมืองน่านยังมีได้เข้าไปอยู่เมืองน่านเสียทีเดียวเนื่องจากเมืองน่านยังรกร้างอยู่ ได้ย้ายไปอาศัยอยู่ตามที่ต่างๆ คือ บ้านตีคบุญเรือง เมืองจั่ว (บริเวณอำเภอนาน้อย) เมืองพ้อ (บริเวณอำเภอเวียงสา) หลังจากได้บูรณะซ่อมแซมเมืองน่านแล้ว พร้อมทั้งได้ขอพระบรมราชานุญาต กลับเข้ามาอยู่ในเมืองน่านในปี พ.ศ. 2344 ในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองน่านมีฐานะเป็นหัวเมืองประเทศราช เจ้าผู้ครองนครน่านในชั้นหลังทุกองค์ ต่างปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเที่ยงธรรมมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี ได้ช่วยราชการบ้านเมืองสำคัญหลายครั้งหลายคราด้วยกัน นอกจากนี้เจ้าครองนครน่าน ต่างได้ทำนุบำรุงกิจการพุทธศาสนาในเมืองน่านและอุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญได้สร้างธรรมนิทานชาดก การจารึกพระไตรปิฎกลงในคัมภีร์ใบลาน นับเป็นคัมภีร์ได้ 335 คัมภีร์ นับเป็นผูกได้ 2,606 ผูก ได้นำไปมอบให้เมืองต่างๆ มีเมืองลำปาง เมืองลำพูน เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงรายและเมืองหลวงพระบาง ในปี พ.ศ.2446 พระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เลื่อนยศ
ฐานันดรศักดิ์ขึ้นเป็น “ พระเจ้านครน่าน ” มีพระนามปรากฏตามสุพรรณบัฏว่า “ พระเจ้าสุริยพงษ์
ผริตเดชกุลเชษฐมหันต์ ไชยนันทบุรมหาราชวงศาธิบดี สุริตจาร์ราชอนุภาวรักษ์ วิบูลย์ศักดิ์กิติไพศาล
ภูบาลบพิตสถิตย์ ณันทรราชวงษ์ ” เป็นพระเจ้านครน่านองค์แรก และองค์เดียวประวัติศาสตร์น่าน

ภายหลังได้รับการสถาปนาเป็นพระเจ้าน่าน พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ จึงได้สร้าง
หอคำ (คุ้มหลวง) ขึ้นแทนหลังเดิมซึ่งสร้างในสมัยของ เจ้านันทวรฤทธิเดชฯ และด้านหน้าหอคำ มี
ที่สำหรับให้ผู้ขอเข้าพบปรึกษาขอราชการและร้องทุกข์จากราษฎร

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร
ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 ประมาณ 668 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 11,472.074 ตาราง
กิโลเมตร หรือประมาณ 7 ล้านไร่เศษ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดจังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดแพร่
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดพะเยา

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพพื้นที่ทางทิศเหนือของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นภูเขา ซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล
ปานกลางประมาณ 2,115 เมตร และเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำน่าน ซึ่งได้ไหลผ่านจังหวัดมาจาก
ทิศเหนือลงมาสู่ทิศใต้ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม

จังหวัดน่านโดยปกติจะมี 3 ฤดู ดังนี้ คือ

ฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือน มีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งมีอากาศร้อนและแห้งแล้ง
โดยในเดือนเมษายน พ.ศ.2555 มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 39.8 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน ในปี พ.ศ.2555 เริ่มมีฝนตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนตุลาคม มีฝนตก
ประมาณ 120 วันปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ทั้งปีรวม 1,159.8 มิลลิเมตร ซึ่งจะมีฝนตกชุกในเดือน
เมษายน

ฤดูหนาว อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งมีสภาพอากาศหนาวเย็น
มากในปี พ.ศ.2555 มีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม มีอุณหภูมิ 9.1 องศาเซลเซียส

การปกครอง

ในปี พ.ศ.2555 จังหวัดน่านแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ 99 ตำบล 890 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 16 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 82 แห่ง จากข้อมูลของกรมการปกครอง ใน พ.ศ.2555 จังหวัดน่านมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 477,673 คน เป็นชาย 240,868 คน (50.4%) เป็นหญิง 236,805 คน (49.6%) ในเขตเทศบาลมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 59,204 คน เป็นชาย 29,263 คน เป็นหญิง 29,941 คน นอกเขตเทศบาลมีประชากรทั้งสิ้น 418,469 คน เป็นชาย 211,605 คน เป็นหญิง 206,864 คน

ในภาพรวมของจังหวัดน่าน เป็นเมืองเล็กๆ ห่างไกลสุดชายแดนล้านนาตะวันออก เมืองแห่งอ้อมกอดของขุนเขาน้อยใหญ่ อันเป็นจุดกำเนิดของสายน้ำน้อยใหญ่ รวมถึง “แม่น้ำน่าน” อันเป็นสายน้ำสำคัญที่ไหลรวมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่หล่อเลี้ยงคนไทยมาช้านาน เป็นเมืองที่มีความสงบงาม ที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีสัญลักษณ์ประกอบด้วย ตราประจำจังหวัดน่านคือรูปพระธาตุแช่แห้งประดิษฐานบนหลังโคอุสุภราช มีดอกไม้ประจำจังหวัดน่านคือ ดอกเสี้ยวดอกขาว (ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bauhinia variegata* Linn.) มีต้นไม้ประจำจังหวัดน่านคือ ต้นกำลังเสือโคร่ง (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Betula alnoides* Buch.-Ham.) สีประจำกลุ่มจังหวัดคือ สีม่วงเหลือง และมีคำขวัญประจำจังหวัดน่านคือ แข่งเรือลือเลื่อง เมืองงาช้างดำ จิตรกรรมวัดภูมินทร์ แดนดินส้มสีทอง เรืองรองพระธาตุแช่แห้ง มีพื้นที่ 11,472.072 ตารางกิโลเมตร ประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 477,912 คน (พ.ศ.2556) มีความหนาแน่นของประชากร 41.65 คน/ตารางกิโลเมตร

จังหวัดน่านมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ซึ่งวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกซึ่งเป็นรอยต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูเขาในเขตอำเภอเบญจกิติเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัด คือ มีความสูงถึง 2,079 เมตร และมีดอยภูคาในเขตอำเภอบัว เป็นยอดเขาที่สำคัญของจังหวัด มีความสูง 1,980 เมตร ส่วนพื้นที่ราบจะอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด และตามลุ่มน้ำต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดคือแม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดทางตอนเหนือของจังหวัด แล้วไหลลงไปยังเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่จังหวัดนครสวรรค์เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำสา ลำน้ำว้า ลำน้ำสมุน ลำน้ำปัว ลำน้ำย่าง ลำน้ำแห่งนี้มีพื้นที่กว้างใหญ่ พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทั้งยังมีประชากรหลายชาติพันธุ์ นับว่าเป็นดินแดนของความหลากหลายอีกแห่งหนึ่งของประเทศ

จังหวัดน่านมีด่านเข้าออกกับประเทศลาวหลายแห่งด้วยกัน เช่น จุดผ่านแดนถาวรสากลห้วยโก๋น-น้ำเงิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ, จุดผ่อนปรนบ้านใหม่ชายแดน อำเภอสองแคว และจุดผ่อนปรนบ้านห้วยสะแดง อำเภอทุ่งช้าง

จังหวัดน่านเป็นเมืองที่ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอุดมไปด้วยทรัพยากรภูเขา ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำและธรรมชาติที่สวยงาม มีแหล่งชุมชนเกษตรที่แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่หลายเผ่าพันธุ์และกิจกรรมการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น การทำนาข้าว การปลูกพืชไร่ สวนผลไม้ สวนสมุนไพร การเลี้ยงสัตว์ การประมง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งจะผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม เกษตรกรรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากสวนและไร่นา สำหรับด้านการส่งเสริมท่องเที่ยวตามสถานที่ดังกล่าวนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะให้ความรู้ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้า และค่าบริการในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานสู่ชนบท ในสภาพที่เศรษฐกิจตกต่ำ (จังหวัดน่าน,ออนไลน์, 2558)

และจากการที่พระปลัดสงวนจารุวัณโณ (พระครูพิทักษ์นันทคุณ) ได้มองเห็นถึงสภาพปัญหาพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่านถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก จึงเกิดความคิดที่จะฟื้นฟูจิตสำนึกของชาวบ้านและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ หลังจากได้พบปะกลุ่มแกนนำชาวบ้านต่างๆ ได้คิด กุศโลบาย “การบวชป่า” โดยเริ่มต้นที่บ้านกุ่มม่วง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2533 โดยได้มีการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ได้มีการจัด “เวทีชาวบ้าน” เกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเป็นครั้งแรก เมื่อ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ได้มีการเสนอชื่อ “กลุ่มฮักเมืองน่าน” เป็นกลุ่มในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนถึงวันนี้ได้มีการขยายแนวคิด วิธีการทำงานและการดำเนินงานต่างๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายกระจายไปในพื้นที่ต่างๆทั้งในและต่างจังหวัด เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาถิ่นฐานและจากบทเรียน ผลงานและผลผลิตจากการทำงานแลกเปลี่ยน แบ่งปันกัน ได้สร้างการเรียนรู้ที่จะจัดการตนเอง เป็นการทำงานของภาคประชาชนในการจัดการตนเองกับเครือข่ายป้องกัน ยาเสพติด เครือข่ายการจัดสังคม สวัสดิการและองค์กรการเงิน เครือข่ายเกษตรและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง เครือข่ายสื่อภาคประชาชน เครือข่ายบ้านมั่นคง และอื่นๆ อีกมากมาย (2 ทศวรรษ สู่คนน่านจัดการตนเอง,ออนไลน์,2558)

สถานการณ์ทั่วไป

สถานการณ์ความขัดแย้งของจังหวัดน่านได้รับการแก้ไขร่วมกันแบบบูรณาการร่วมทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของชาติมากกว่าความคิดเห็นทางการเมืองทำให้ปัญหาด้านความรุนแรงน้อยกว่าพื้นที่จังหวัดอื่นและกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่านพร้อมด้วยจังหวัดน่าน ได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป จังหวัดน่าน เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้ถูกต้องตรงกัน ลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีจากหมู่บ้านสู่ประเทศ

นายอุกริช พึ่งโสภา ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน และผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ได้เล็งเห็นความสำคัญของความขัดแย้งตามที่ได้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติบ้านเมือง โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามามีบทบาทในการปกครองประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้ถูกต้องตรงกัน และมีความสามัคคีสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย กลับคืนสู่ความสงบสุข และจังหวัดน่าน ได้จัดตั้งศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปจังหวัดน่านขึ้น ณ ศาลากลางจังหวัดน่าน (ที่ทำการปกครองจังหวัดน่าน กลุ่มงานความมั่นคง) ประกอบด้วยคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย คณะทำงานอำนวยการ มี ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน และผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน เป็นหัวหน้าศูนย์ มีอำนาจหน้าที่อำนวยการวางแผน จัดทำแผน กำกับ ดูแล ประชุมชี้แจง และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายปรองดองสมานฉันท์ ให้เป็นด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คณะทำงานด้านปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีปลัดจังหวัดน่านเป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่หาข่าวปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ วิเคราะห์หาสาเหตุ จัดกลุ่มประเภทความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหา และการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ในหมู่บ้าน ชุมชน และประเทศชาติ คณะทำงานด้านรักษาความสงบปลอดภัยในพื้นที่ มีรองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน ฝ่ายทหาร เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่จัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพื้นที่ ตามคำสั่ง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยเน้นหนักเรื่องการจัดระเบียบสังคม บ่อนการพนัน ยาเสพติด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาวุธสงคราม สุราเถื่อน และพฤติกรรมที่แสหาผลประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมาย คณะทำงานด้านสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาด้านอาชีพอย่างยั่งยืน มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดน่านฝ่ายพลเรือน (1) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่ในด้านการสนับสนุนกิจกรรมตามโครงการการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การส่งเสริมสนับสนุนด้านการพัฒนาอาชีพ โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น

แนวทางในการพัฒนาการดำรงชีวิตในพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง และคณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดน่านฝ่ายพลเรือน (2) เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีอำนาจหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข้อเท็จจริง และดำเนินงานของฝ่ายข้าราชการและรัฐบาล พร้อมทั้งรับฟังปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการของประชาชน การชี้แจงทำความเข้าใจ การจัดกิจกรรมรณรงค์ทางสื่อต่างๆ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สถานการณ์ความขัดแย้ง

จังหวัดน่านมีความขัดแย้งในเรื่องของการเมืองที่มีความรุนแรงระดับต่ำ ความขัดแย้งและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจและด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สำหรับเรื่องการเมืองนั้น เป็นความขัดแย้งทางด้านความคิดมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมืองทำให้ปัญหาเหล่านี้สามารถทำความเข้าใจกันได้ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในกรณีเกิดข้อพิพาทได้มากขึ้น เนื่องจากภูมิสังคมประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านให้ความเคารพต่อพระสงฆ์ ซึ่งเป็นศรัทธามาแต่ดั้งเดิม จึงทำให้บทบาทพระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดน่านมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นข้อคิด และอุทาหรณ์ในการอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

จังหวัดน่านมีกลุ่มที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเพียงสองกลุ่มที่ไม่มี ความรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาความขัดแย้งระดับประเทศที่ยังรากลึกในสังคมไทย ที่มีการชุมนุมประท้วงที่ยาวนานมีการใช้อาวุธสงคราม ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความปลอดภัย รัฐบาลรักษาการในขณะนั้นไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินได้ การจัดทำงบประมาณประจำปี 2558 มีความล่าช้า ปัญหาเหล่านี้หากปล่อยให้ยืดเยื้อย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงต้องเข้าควบคุมอำนาจการบริหารประเทศ โดยมีเหตุผลความจำเป็น คือ เกิดความขัดแย้งของคนในชาติทุกมิติ โดยเฉพาะแนวความคิดด้านการเมือง และการแก่งแย่งผลประโยชน์ทางการเมือง ที่ยืดเยื้อมากกว่า 9 ปี และได้หยั่งลึกจากระดับประเทศลงไปถึงระดับครอบครัว โดยต่างฝ่ายได้ทำการปลุกระดมมวลชนเพื่อมุ่งเอาชนะฝ่ายตรงข้าม โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้จังหวัดน่านไม่รุนแรง ถึงขั้นให้ร้ายป้ายสีกันเหมือนพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีแค่เจรจาขอความร่วมมือกัน เมื่อมีความเห็นแตกต่างมีคนเจรจาที่เป็นกลางและเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่ายจะแยกย้ายกันทันที เสมือนหนึ่งไม่เหลือความขัดแย้งให้เห็น

การชุมนุมทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีต่อเนื่องมาถึง 6 เดือน แต่ในพื้นที่จังหวัดน่านมีเพียงแสดงพลังในช่วงเวลาเย็นบริเวณพื้นที่ช่วงเมืงน่าน หลังจากเวลาเย็นก็กลับบ้านแล้วจะแยกย้ายกันกลับบ้าน ดังนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน สำหรับการชุมนุมทางการเมืองพื้นที่กรุงเทพมหานครนั้น ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่า ประชาชนแตกความสามัคคีจนไม่อาจปรองดองกันได้ โดยความขัดแย้งดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญปรากฏชัดว่ามีการจัดตั้งและใช้กองกำลังติดอาวุธ รวมถึงการเตรียมอาวุธสงครามจำนวนมาก เพื่อปฏิบัติการอย่างรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ซึ่งการใช้อำนาจการปกครองที่มีอยู่ในขณะนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความแตกแยก และการกระทำผิดของกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ การบังคับใช้กฎหมายปกติต่อปัญหาต่างๆ ไม่สามารถบังคับใช้ได้ แทนนำที่มีความผิดตามกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในฐานความผิดคดีทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งมีคดีความจำนวนมากอยู่ในชั้นศาล และยังรอกระบวนการยุติธรรมตัดสิน ได้ความเคลื่อนไหวของปลุกปั่นแนวร่วมให้พร้อมที่จะกระทำการใดๆ เพื่อผลประโยชน์ของตนด้วยความรุนแรง จนขยายไปสู่การเกลียดชังเจ้าหน้าที่ ถึงแม้จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ก็ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ การบริหารราชการแผ่นดินไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติ และก่อปัญหาความเดือดร้อนต่อประชาชนทุกระดับ สำหรับการเลือกตั้งตามกระบวนการประชาธิปไตยนั้น หากยังมีความขัดแย้งกันอยู่ ก็จะมีกลุ่มต่อต้านออกมาดำเนินการเช่นเดิม ไม่ว่าจะเลือกตั้งกี่ครั้งเหตุการณ์ความขัดแย้งในประเทศก็ไม่มีทางยุติได้ และหากมีการปะทะกันจนถึงขั้นต้องใช้กำลังเข้าสร้างสภาวะแวดล้อมให้มีการเลือกตั้งให้สำเร็จ อาจเกิดปัญหาความวุ่นวายไม่จบสิ้น และที่ร้ายแรงที่สุดคือมีการล่งละเมิดมาตรา 112 เป็นจำนวนมากทั้งทางลับและเปิดเผย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับพื้นที่จังหวัดน่านไม่มีการล่งละเมิดมาตรา 112 ยังให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติทั้งสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

สิ่งที่ประชาชนจังหวัดน่าน ได้มองเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาของชาติน่าจะดีขึ้น หลังจากทีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ยึดอำนาจการปกครองและประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้รับรู้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏ และเหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการยึดอำนาจพร้อมดำเนินการจัดระเบียบสังคม และปฏิรูปการเมืองโดยเร่งด่วน และพร้อมร่วมใจกันในการแก้ปัญหาทั้งปวง เพื่อขจัดความขัดแย้ง และความแตกแยกในสังคมให้ได้โดยเร็วที่สุด ทั้งนี้หากประชาชนทุกหมู่เหล่าของทุกภูมิภาคของประเทศมีการรับรู้และให้การร่วมมือกันเป็นอย่างดี จะนำไปสู่การ

เลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม ส่งผลให้ประเทศไทยมีรัฐบาลของประชาชนเกิดขึ้นอย่างแน่นอนและแม้ว่าจะต้องใช้เวลาที่ยาวนานก็พร้อมปฏิบัติตามแนวทางของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ปัญหาที่เกิดขึ้นและการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา

การสำรวจความคิดเห็นประชาชนเพื่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดน่าน พบว่าประเด็นความขัดแย้งที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านต้องการให้มีการดำเนินการ ได้แก่

1. ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 19.53 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารจากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ (อินเทอร์เน็ต) ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายทั่วถึงจะทำให้ลดความขัดแย้งลงได้และเชื่อว่าจะมีความเข้าใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (กศช.) ได้เป็นอย่างดี

2. ปัญหาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ ร้อยละ 16.57 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขได้แก่

2.1 ปัญหาครัวเรือนขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

2.2 ปัญหาครัวเรือนขาดที่ดินทำกินหรือไม่มีกรรมสิทธิ์ หรือไม่เพียงพอต่อการทำกิน

2.3 ปัญหาที่ครัวเรือนได้รับผลกระทบจากการขาดการคมนาคมขนส่งที่ดี ซึ่งส่งผลต่อการประกอบอาชีพ

2.4 ปัญหาสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในภาวะว่างงานหรือไม่มีงานทำ

2.5 ปัญหาของจำนวนผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่ลดลง

2.6 ปัญหาของราคาผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่ตกต่ำ

2.7 ปัญหาของครัวเรือนที่ขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

2.8 ปัญหาของครัวเรือนที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตทางการเกษตรจากภายนอก เช่น สารเคมี เครื่องจักรกลทางการเกษตรและเงินลงทุน

3. ปัญหาด้านพลังงาน ร้อยละ 11.08 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขได้แก่

3.1 ปัญหาครัวเรือนไม่มีไฟฟ้าใช้หรือระบบไฟฟ้าไม่มีคุณภาพ

3.2 ปัญหาของครัวเรือนไม่มีระบบพลังงานทดแทน เช่น ไบโอดีเซล พลังงานแสงอาทิตย์ ฯลฯ

4. ปัญหาด้านการศึกษา ร้อยละ 9.40 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขประกอบด้วย

4.1 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ

- 4.2 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนที่ขาดโอกาสในการเข้าศึกษาภาคบังคับ
- 4.3 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น
- 4.4 ปัญหาของครัวเรือนด้านการขาดแคลนทุนการศึกษาสำหรับสมาชิกในวัยเรียน
5. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ร้อยละ 8.76 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขได้แก่
- 5.1 ปัญหาที่ครัวเรือนได้รับจากการมีเส้นทางคมนาคมไม่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ
- 5.2 ปัญหาครัวเรือนขาดน้ำกิน น้ำใช้ที่เพียงพอและไม่มีคุณภาพ
- 5.3 ปัญหาครัวเรือนไม่มีกรรมสิทธิ์ ไม่มีที่พักอาศัยเป็นของตัวเอง
- 5.4 ครัวเรือนประสบกับปัญหาภาวะหนี้สิน
- 5.5 ปัญหาของครัวเรือนที่ไม่มีสินทรัพย์หรือเครดิตสำหรับใช้ค้าประกันแหล่งเงินกู้ในระบบ
- 5.6 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนที่เกิดความเครียดจากการประกอบอาชีพ
- 5.7 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์บริการทางด้านสุขภาพ
- 5.8 ปัญหาของสมาชิกครัวเรือนที่ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน
- 5.9 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนขาดโอกาสการเข้าร่วมในการทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์
- 5.10 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนที่ขาดโอกาสการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการต่างๆ ของคนในชุมชน
- 5.11 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนย้ายไปทำงานนอกถิ่นฐาน
6. ปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน ร้อยละ 8.61 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไข คือปัญหาทุจริตและคอร์รัปชันของการหน่วยงานภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
7. ปัญหาด้านอื่นๆ ร้อยละ 7.49 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขประกอบด้วย
- 7.1 ปัญหาของครัวเรือนที่ไม่ได้รับการดูแลและป้องกันผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ
- 7.2 ปัญหาคุณภาพของดินในที่ดินทำกินของครัวเรือนเสื่อมสภาพ
- 7.3 ปัญหาครัวเรือนไม่ได้รับสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้รอบชุมชน
- 7.4 ปัญหาที่ครัวเรือนได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่ธาตุได้แก่เหมืองแร่หรือถ่านหิน) ในพื้นที่ชุมชน

- 7.5 ปัญหาขยะที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
- 7.6 ปัญหาน้ำเสียภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
- 7.7 ปัญหามลภาวะทางอากาศเช่นฝุ่นละอองจากควันไฟจากการเผาพื้นที่ทางการเกษตรและสารเคมีการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
8. ปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรม ร้อยละ 7.22 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขได้แก่
- 8.1 ปัญหาอาชญากรรมภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
- 8.2 ปัญหายาเสพติดภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน
- 8.3 ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ณ ปัจจุบัน
9. ปัญหาด้านการเมือง ร้อยละ 4.66 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขได้แก่
- 9.1 ปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนที่เกิดความเครียดด้านสุขภาพจิตจากสถานการณ์ทางการเมืองปัญหาของสมาชิกในครัวเรือนขาดความสัมพันธ์ ความเข้าใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน
- 9.2 ปัญหาของครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากแรงงานต่างด้าว
- 9.3 ปัญหาการขาดประสิทธิภาพของระบบการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งทางการเมืองของชุมชน
10. ปัญหาด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ร้อยละ 3.65 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไขประกอบด้วย
- 10.1 ปัญหาการเข้าถึงการรับบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่สำนักงานอำเภอหรือสำนักงานจังหวัด
- 10.2 ปัญหาการเข้าถึงการรับบริการและประสิทธิภาพในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาล อบจ.
11. ปัญหาการสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้บริหารประเทศ ร้อยละ 3.03 พบว่าปัญหาที่ประชาชนต้องการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาของครัวเรือนได้รับผลกระทบจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น
- ประเด็นปัญหาทั้ง 11 ประเด็นไม่ใช่ประเด็นความขัดแย้ง จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดน่าน พบว่าปัญหาทั้ง 11 ด้านนั้นต้องการให้รัฐบาลแก้ไขด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้สถานการณ์ทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดน่านที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมีเพียง 4.66 จากปัญหาทั้ง 11 ด้านจึงทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดน่านน้อยมาก และเมื่อมีปัญหาด้านการเมืองเกิดขึ้น จะได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีในการปรับทัศนคติที่ดีต่อกัน

การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาทั้ง 11 ด้านใช้หลักกฎหมาย และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่สำคัญอีกมุมหนึ่งของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านคือ การน้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตคือ

“...สามัคคีคือ การเห็นแก่บ้านเมือง และช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างตรงไปตรงมา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม เพราะประโยชน์ส่วนรวมนั้น คือความมั่นคงของบ้านเมือง...” พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานในพิธีประดับยศนายตำรวจชั้นนายพล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันพฤหัสบดีที่ 15 มกราคม 2519

สรุปผลการแก้ไขปัญหา

กลุ่มงานปรองดองคลายความขัดแย้ง ดำเนินการใน 3 กิจกรรม คือ

1. เชิญบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาความขัดแย้ง ในเรื่องทางการเมือง และการปกครองมาสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ยุติการเคลื่อนไหวทางการเมือง พร้อมทั้งสนับสนุนการปฏิรูปทางการเมืองการปกครอง

2. เชิญคู่ขัดแย้งมาพบปะกัน เพื่อเปิดเวทีให้มีการพูดคุย ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือทำข้อตกลง (MOU) ยุติข้อขัดแย้ง ยุติการเคลื่อนไหวทางการเมือง และพร้อมที่จะสนับสนุนการปฏิรูปทางการเมืองการปกครอง

3. เชิญคู่ขัดแย้ง กลุ่มมวลชน มากล่าวาปัญญาตนร่วมกันต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสดงเจตนาที่จะยุติความขัดแย้ง ความเคลื่อนไหวที่กระทบต่อความสงบสุขของบ้านเมือง และพร้อมให้ความร่วมมือ/สนับสนุนการดำเนินการเพื่อให้ประเทศก้าวเดินต่อไปในทิศทางที่ถูกต้อง

กลุ่มงานสมานฉันท์คืนความสุขให้คนในชาติ ดำเนินการใน 4 กิจกรรม คือ

1. จัดการฝึกอบรม ด้วยการเชิญมวลชนกลุ่มที่มีความขัดแย้ง มาร่วมฝึกอบรม เพื่อละลายพฤติกรรม ทำกิจกรรมสร้างความสามัคคี ปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ให้ผู้นำมวลชนทั้งสองฝ่ายแสดงความรักความสามัคคีซึ่งกันและกันต่อหน้าพยาน ซึ่งเป็นกลุ่มมวลชนทั้งสองฝ่าย

3. การคืนความสุขให้แก่ประชาชน ด้วยการจัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อสร้างความเป็นหนึ่ง สร้างความรักความสามัคคี การบริการทางการแพทย์ การอำนวยความสะดวก การจำหน่ายสินค้าราคาถูก การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การปลูกป่าสร้างฝาย

4. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกัน ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดด้วยการจัดชุดปฏิบัติการมวลชน ชุดปฏิบัติการกิจการพลเรือน และชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ เดินทางไปพบปะกับราษฎรในพื้นที่เพื่อชี้แจงต่อราษฎรเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เหตุผลความจำเป็นที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติต้องเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปประเทศให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาศัยทุกภาคส่วนทั้งภาคของส่วนราชการทหาร กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน พระสงฆ์ โรงเรียน มหาวิทยาลัย ภาคประชาชน และบุคคลที่เป็นกลางทางการเมือง ในพื้นที่จังหวัดน่านจัดตั้งกลุ่มงานปรองดองคลายความขัดแย้ง และกลุ่มงานสมานฉันท์คืนความสุขให้คนในชาติ ซึ่งดำเนินการภายหลังจากการมีคณะรักษาความสงบแห่งชาติแล้วจึงทำให้อุทศาสตร์การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านได้เป็นอย่างดี

สรุป

ภูมิสังคมประชาชนในจังหวัดน่านประวัติศาสตร์เมืองน่านเริ่มปรากฏขึ้นราว พ.ศ. 1825 ภายใต้การนำของพญาภูคา ศูนย์การปกครองอยู่เมืองย่าง และในปี พ.ศ.1993 เมืองน่านได้ถูกผนวกเข้าไปในอาณาจักรล้านนามาเป็นระยะเวลาเกือบ 100 ปีที่เมืองน่านอยู่ในครอบครองของอาณาจักรล้านนาได้ ซึมซับเอาศิลปวัฒนธรรมของล้านนาไว้ในวิถีชีวิต และในระหว่างปี พ.ศ. 2103 – 2328 เมืองน่านได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า อยู่หลายครั้งและต้องเป็นเมืองร้างไร้ผู้คนถึง 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก ปี พ.ศ.2247 – 2249 ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ.2321 – 2344 และในปี พ.ศ.2331 เจ้าอัตถวรปัญโญ ได้ลงมาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) เพื่อขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา โดยเมืองน่านมีฐานะเป็นหัวเมืองประเทศราช นอกจากนี้เจ้าครองนครน่าน ต่างได้ทำนุบำรุงกิจการพุทธศาสนาในเมืองน่าน และอุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธรูปมาโดยตลอด ในปี พ.ศ.2446 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เลื่อนยศฐานันดรศักดิ์ขึ้นเป็น “พระเจ้านครน่าน” เป็นพระเจ้านครน่านองค์แรก และองค์เดียว ประวัติศาสตร์น่านภายหลังได้รับการสถาปนาเป็นพระเจ้าน่าน พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ ได้สร้างหอคำ (คุ้มหลวง) ซึ่งใช้สำหรับให้ผู้ขอเข้าพบปรึกษาขอราชการและ

ร้องทุกข์จากรายการ สำหรับสภาพภูมิประเทศของจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ซึ่งวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ด้านเหนือและตะวันออกซึ่งเป็นรอยต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีพื้นที่ราบอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด และตาม ลุ่มน้ำต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดคือแม่น้ำน่าน ทั้งยังมีประชากรหลายชาติพันธุ์ นับว่าเป็น ดินแดนของความหลากหลายอีกแห่งหนึ่งของประเทศ จังหวัดน่านแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 อำเภอ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 477,673 คน มีพื้นที่ 11,472.072 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากร 41.65 คน/ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ทั้งด้านวัฒนธรรม และธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ และเป็นการช่วยแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานสู่ชนบท ในสภาพที่เศรษฐกิจตกต่ำ

ปัญหาในพื้นที่จังหวัดน่านการสำรวจความคิดเห็นประชาชน เพื่อการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดน่าน พบว่าประเด็นความขัดแย้งที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านต้องการให้มีการดำเนินการแก้ไข มี 11 ประเด็น เรียงตามลำดับน้ำหนักปัญหาที่สำคัญ 4 ประเด็นดังนี้ 1.ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร 2.ปัญหาด้าน โครงสร้างเศรษฐกิจ 3.ปัญหาด้านพลังงาน และ 4.ปัญหาด้านการศึกษา ซึ่งปัญหาประเด็นที่ ต้องการให้รัฐบาลแก้ไข ปัญหาทางด้านการเมืองในพื้นที่จังหวัดน่าน อยู่ในลำดับที่ 9 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 4.66 เท่านั้นจากปัญหาทั้ง 11 ด้านจึงทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดน่านมีน้อยมาก ดังนั้นสถานการณ์ความขัดแย้งจังหวัดน่านในเรื่องของการเมืองจึงมีความรุนแรงในระดับต่ำ เป็นความขัดแย้งทางความคิดมากกว่าอุดมการณ์ สามารถทำความเข้าใจกันได้ ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดน่านมีเพียงสองกลุ่ม ซึ่งในห้วงที่ผ่านมาไม่ปรากฏการใช้ความรุนแรง มีเพียงแค่การเจรจาขอความร่วมมือกัน เมื่อมีความเห็นแตกต่างก็จะมีคนเจรจาที่เป็นกลาง และเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่ายจะแยกย้ายกันทันที เสมือนหนึ่งไม่เหลือความขัดแย้งให้เห็น ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือในพื้นที่จังหวัดน่านไม่มีการล่องละเมิดมาตรา 112 ยังให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติทั้งสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

สรุปผลการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ผ่านมาได้มีการเชิญบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาความขัดแย้ง มาสร้างความเข้าใจร่วมกัน การเปิดเวทีให้มีการพูดคุย ทำความเข้าใจซึ่งกันและกันหรือทำข้อตกลงยุติข้อขัดแย้งการเคลื่อนไหวทางการเมือง รวมทั้งได้มีการกล่าวปฏิญาณตนร่วมกันต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสดงเจตนาที่จะยุติความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังได้ จัดการฝึกอบรมมวลชนกลุ่มที่มีความขัดแย้ง มาร่วมฝึกอบรม เพื่อละลายพฤติกรรม ทำกิจกรรมสร้างความสามัคคี ปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การนำผู้นำมวลชนทั้งสองฝ่าย

แสดงความรักความสามัคคีซึ่งกันและกันต่อหน้าพยาน การสร้างบรรยากาศ ที่สงบสุขด้วยการจัดกิจกรรมคืนความสุขให้แก่ประชาชน ด้วยการจัดกิจกรรม หรือ โครงการเพื่อสร้างความบันเทิง สร้างความรักความสามัคคี การบริการทางการแพทย์ การอำนวยความสะดวก การจำหน่ายสินค้าราคาถูก การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การปลูกป่าสร้างฝาย พร้อมทั้งจัดการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เพื่อชี้แจงต่อราษฎรเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เหตุผลความจำเป็นที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติต้องเข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน

บทที่ 4

ผลของการศึกษาวิเคราะห์

การศึกษาเรื่อง แนวทางต้นแบบในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ :กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยลักษณะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ของ หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง พร้อมสัมภาษณ์แกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และแกนนำกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งผู้สัมภาษณ์ได้สุ่มตัวอย่างตัวแทนประชากรของจังหวัดน่านทั้งหมด จำนวน 10 คน จึงขอนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

บทบาทของหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ภาคประชาสังคม พระสงฆ์ แกนนำของกลุ่มที่มีความขัดแย้งทางความคิดในพื้นที่และผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง โดยที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างไรซึ่งประเด็นคำถามจากการสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

คำสัมภาษณ์

มองปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านอย่างไร

1. ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดน่านมองความขัดแย้งในพื้นที่อย่างไร
2. ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกินการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าทางการเมือง
3. ความขัดแย้งจากการดำรงชีพ,ความเชื่อต่าง ๆ ความรู้สึกทางจิตใจไม่ค่อยแสดงออกเชิงก้าวร้าวซึ่งบางครั้งอาจมองว่าจังหวัดน่านมีความรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น หากมีการรวมตัวกันเพื่อชุมนุมประท้วงเมื่อได้รับการชี้แจงจากส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วการรวมกลุ่มชุมนุมประท้วงจะแยกย้ายกันไปไม่นิยมความรุนแรงนี่คือความดิยามทางจิตใจของคนน่านที่ผมเห็นว่าแตกต่างจากที่อื่นมากส่วนใหญ่จะรู้จักกันทุกพื้นที่

(นายอุกริช พึ่งโสภา , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นรองผู้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองแบบไม่รุนแรงแม้ว่าจะมีกลุ่มเสื้อสีเหลืองกับเสื้อสีแดงผมมองว่าทุกกลุ่มเป็นเพื่อนกันมากกว่าการเป็นศัตรูกันถ้าเป็นศัตรูกันก็เพียงแค่แนวความคิด
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องการทำมาหากินการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมากกว่าความขัดแย้งทางการเมือง

(พันเอกชัชวาลย์ กุลกุศล , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ท่านเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการมวลชนจากกองพันทหารม้าที่ 15
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองแบบไม่รุนแรงแม้ว่าจะมีกลุ่มเสื้อสีเหลืองกับเสื้อสีแดง และกลุ่มเสื้อสีขาวผมมองว่าทุกกลุ่มเป็นเกมส์ทางความคิดมากกว่าการเป็นศัตรูกันคิดว่ามีความรุนแรงน้อย
- ปัญหาที่คนน่านต้องการที่ผมสัมผัสกับชาวบ้านในพื้นที่การทำงานในชุดปฏิบัติการมวลชนแต่ละพื้นที่รับทราบความต้องการให้แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องการเมืองและต้องการรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองมากกว่าการทะเลาะกันทางการเมืองที่สำคัญคนน่านนิยมกันแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยรักสันติไม่นิยมความรุนแรงผมคิดว่ามาจากการร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนทั้งระดับตำบล ระดับอำเภอ รวมถึงระดับจังหวัดที่สำคัญกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขที่ต้องตรวจร่างกายวัดความดันคนในชุมชนทุกสัปดาห์ทำให้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันมากทำให้ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีระดับที่ต่ำมาก

(ร้อยตรีสุริยา ระงับพิช , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ท่านเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองแบบไม่รุนแรง การเมืองถือว่าไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร บางท่านอาจมองพื้นที่จังหวัดน่านรุนแรง แต่ความเป็นจริงไม่รุนแรง คนรับข้อมูลไปอาจหวังผลให้เป็นผลงาน เนื่องจากคนน่านเป็นคนที่รู้จักกันเป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าอยู่กลุ่มหรือสีไหนก็ตาม คนน่านไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีอะไรก็พูดกันแบบตรงไปตรงมา คนน่านมองว่าคนในหัวใจของเขาต้องดีห้ามทำไม่ดี แต่บางคนเป็นคนไม่ดีโดยปกติเขาก็ไม่ว่าถือเป็นเรื่องปกติ แต่คนที่เป็นตัวแทนของคนส่วนต้องดี ห้ามทำไม่ดีในสังคมมิฉะนั้นเขาจะรับไม่ได้
- ปัญหาที่เกิดขึ้นคนน่านขอกันได้ เช่น จะเผาศาลากลางเมื่อได้รับฟังการชี้แจงจากบุคคลที่เขานับถือในสังคม ทราบว่าผลเสียหลายจะเกิดขึ้นในอนาคตมากกว่าความพอใจทางการเมือง

เมื่อแกนนำในกลุ่มความขัดแย้งตกลงเข้าใจกันได้ ก็เลิกชุมนุมกลับบ้านใครบ้านมันก็ก่อให้เกิดความสงบเนื่องจากคนที่ทะเลาะด้วยไม่มี ที่สำคัญอีกประการหนึ่งประชาชนในจังหวัดน่านมีความร่วมมือในภาคประชาชนสูงมากเมื่อมีปัญหาใดๆจะหันหน้าพูดคุยกันง่ายขึ้นคือมีพวกกันมากกว่าความขัดแย้งจึงน้อยมาก

(นายรินทร์ เหล่าอารยะ , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านคือพระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองน้อยมากบางท่านอาจมองว่าจังหวัดน่านมีความขัดแย้งสูงแต่ความเป็นจริงตรงกันข้ามเกือบ 100 % เนื่องมาจากพื้นฐานหรือบริบทที่น่านมีพระพุทธศาสนาที่คอยกล่อมเกลาชีวิตจิตใจที่ก่อให้เกิดความเมตตาต่อกันหากมีปัญหาระหว่างกลุ่มหรือบุคคลจะสามารถตกลงกันง่ายเข้าใจกันได้ถ้าจะมองแง่การปกครองพระเจ้าหลานทุกพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจึงส่งผลสืบทอดต่อลูกหลานคนเมืองน่านดูได้จากสมุดข่อยที่บ้านที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระพุทธเจ้าไว้สอนชาวบ้านแต่ละพื้นที่มากมายทำให้คนน่านนำแนวพระธรรมมาสร้างสันติมากกว่าความขัดแย้งเวลามีปัญหาอะไรที่จะทำลายความเป็นน่านจะขอร้องกันให้ยุติเรื่องขัดแย้งได้ง่ายขึ้นทุกคนเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่ากลุ่มพวกพ้อง

(พระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นอดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่านและเป็นแพทย์อาวุโสจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองแบบไม่รุนแรงการเมืองที่น่าน ถือว่าแตกต่างจากที่อื่นเวลาลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ต้องขึ้นเวทีปราศรัยหาเสียงเหมือนจังหวัดอื่น ทำให้ไม่มีกองเชียร์ที่มาเชียร์พวกของการทะเลาะกันจึงไม่เกิด ผมมองการขัดแย้งเกิดจากแตกต่างทางความคิด ก่อให้เกิดแตกความสามัคคีแล้วนำไปสู่ความขัดแย้ง นักการเมืองท้องถิ่นผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาค่อนข้างดีกว่าที่จังหวัดอื่น

- คนน่านให้ความนับถือหัวหน้าพรรคการเมืองที่ตนเองชอบ และศรัทธานโยบายประชานิยมที่ประท้วงหรือขัดแย้งมาจากการปกป้องผู้นำพรรคมากกว่าทำดีทำต่อ

- การลงพื้นที่ของนักการเมืองที่น่าน นิยมร่วมงานประเพณีพื้นบ้านสำคัญตามฤดูกาลทำให้ใกล้ชิดประชาชนที่สำคัญ มีพรรคการเมืองพรรคเดียวผูกขาด ดังนั้นหากมีปัญหาอะไรในระดับแกนนำหรือประชาชนในพื้นที่ ที่จะนำไปสู่ความรุนแรง มักจะพูดคุยกันได้ง่ายตกลง

กัน ได้ให้อภัยกัน คนน่านไม่ชอบทะเลาะกับใครนิยมความรักสงบมากกว่าทำดีทำต่อยังดั่งนั้นผมมอง
การเมืองน่านมีความขัดแย้งในภาคประชาชนระดับต่ำมาก

- ประชาชนในจังหวัดน่านมีความร่วมมือในภาคประชาชนสูงมาก โดยเฉพาะการ
รู้จักกันในระดับญาติ ระดับเพื่อน ทำให้มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านร่วมกัน เมื่อมีปัญหา
ใดๆจะหันหน้าพูดคุยกันง่ายขึ้นความขัดแย้งจึงมีระดับที่น้อย

(นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นผู้แทนนิสิตและนักศึกษา ในพื้นที่จังหวัดน่าน จากวิทยาลัยสงฆ์นคร
น่านมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี (พระชนมายุ 56 พรรษา) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทาง
ความคิดด้านการเมือง แบบไม่รุนแรงนั้น ผมคิดว่าบางท่านบางคนอาจมองจังหวัดน่านว่าเป็นพื้นที่
สีแดง เนื่องจากผู้แทนราษฎรมาจากพรรคเพื่อไทย แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่อย่างที่หลายท่านคิด
เนื่องจากเมืองน่านมีศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้คนในพื้นที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำในการสืบสาน
ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ความเข้าใจกันช่วยเหลือคลายปัญหาที่ขัดแย้งลงได้ง่ายขึ้นหรืออาจ
เรียกได้ว่าจากร้อนก็จะเย็นลงและคนน่านไม่นิยมความรุนแรงรักความสงบรักสันติเป็นพื้นฐาน

(นายวรพงษ์ วงศ์วาน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน

- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งต่ำคือน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ
เนื่องจากเมืองน่านมีศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้คนในพื้นที่ได้ร่วมกันในการสืบสานประเพณี ทำให้
เกิดความร่วมมือมีความเข้าใจกันและคนน่านไม่นิยมความรุนแรง

(นายจักรชัย จิตรตรง , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นประธานกลุ่มสีแดง (นปช.น่าน) จังหวัดน่าน

- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งต่ำเราไม่ได้ทะเลาะกัน
แบบเป็นศัตรูคู่อาฆาต แต่เราแสดงพลังไม่เห็นด้วยกับการให้ร้ายผู้นำพรรค และเรามองว่าหัวหน้า
พรรคถูกคู่ต่อสู้ทางการเมืองมุ่งทำลายล้าง เราจึงต้องแสดงพลังปกป้องหัวหน้าพรรคที่สร้างคะแนน
นิยมจากนโยบายที่ตรงใจชาวบ้าน ยังไรก็ตามที่พวกเราชุมนุมประท้วง อาจจะมีมีความขัดแย้งกับ
คนที่นิยมพรรคการเมืองชั่วตรงข้ามกับพวกเรา แต่เราขัดแย้งเพียงแนวความคิดไม่เคยคิดแตกแยก
ถึงกับแยกบ้านแยกแผ่นดิน หรือกล่าวหาว่าล้มสถาบันกษัตริย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มุ่งใส่ร้ายป้ายสีให้
จงเกลียดชังมากกว่า แต่พวกเรารักสันติมากกว่าความรุนแรง ที่นี้คือจังหวัดน่านเรารู้จักกัน

หัวบ้านท้ายบ้านคุยกันรู้เรื่อง ผมจึงมองว่าน่าขันขัดแย้งน้อยกว่าที่อื่น แต่บางส่วนราชการอาจมองพวกเราพวกเสื้อแดง คือตัวเจ้าปัญหาทำลายชาติประกาศใหน่านเสียหายหรือมีเจตนาอื่นเราไม่ทราบ พวกเราทราบเพียงว่าชุมนุมในพื้นที่น่าไม่ไหวเพื่อสร้างความขัดแย้งเราทำแบบสันติตั้งนั้น จึงไม่มีการทำลายสถานที่ราชการเหมือนบางจังหวัด ทุกอย่างที่ยังหัวค่านานเราจับเข้าพูดคุยกันรู้เรื่อง และเราต้องการแบบสงบมากกว่าความรุนแรง

- ในภาพรวมของจังหวัดน่าน ผมมองว่าความขัดแย้งทางความคิดเห็นเท่านั้น ไม่ต้องการเอาแพ้เอาชนะคะคานกันในพื้นที่ จึงทำให้ความขัดแย้งดูเหมือนว่าจะมากแต่ความเป็นจริงมีน้อยกว่าที่คนภายนอกมองเข้ามาในจังหวัดน่าน

(ร้อยตำรวจตรี สมศักดิ์ แพทย์สมาน , สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน
- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งต่ำคือน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากเมืองน่านเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมที่ดีงาม มีความรู้จักมักคุ้นกันหัวบ้านท้ายบ้านรู้ว่าใครเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน จะรู้จักกันหมดเกือบทุกชุมชน ที่สำคัญคือมีการมีความเข้าใจกันและคนน่านไม่นิยมความรุนแรง ดังนั้นผมจึงมองปัญหาประเด็นความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านอยู่ในระดับต่ำด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วนั้น มีส่วนสนับสนุนในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

(นายสุรพล เขียรสูตร, สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

ทำไมปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองของจังหวัดน่านยุติลงโดยไม่รุนแรง

- การขัดแย้งกันของกลุ่มการเมือง เป็นเรื่องของความเห็นต่างทางความคิด ไม่ได้มาจากความคับแค้นด้านจิตใจจึงไม่มีเหตุรุนแรง

- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งด้านอื่นมากกว่าทางการเมือง บางครั้งขึ้นเวทีด่ากันในทางความคิดทางการเมือง ที่เห็นต่างกันเมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหารยังนำเอาอาหารที่นำมาสนับสนุนผู้ร่วมชุมนุมแบ่งให้กันและกัน ร่วมกันรับประทานอาหารด้วยกัน และยังใช้ส้วมสาธารณะร่วมกันแบบคนในครอบครัวเดียวกัน มากกว่าดังนั้นจึงไม่มีเหตุการณ์รุนแรงอย่างที่หลายฝ่ายคาดคิดไว้

- ความขัดแย้งยุติลงง่าย เพราะทุกคนคือพวกเดียวกันยังต้องมีกิจกรรมที่ต้องร่วมกัน เช่นการแข่งขันเรือประจำปี การทำบุญตักบาตรในประเพณีสำคัญ ที่สำคัญคนน่านรู้จักให้อภัยกัน ไม่นิยมความรุนแรง ดังนั้นจึงจับเข้าพูดคุยกันง่ายขึ้นเมื่อพูดคุยกันง่าย ความสงบ จึงเกิดขึ้นความรุนแรงจึงไม่มี

(นายอุกริช พึ่งโสภา ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นรองผู้กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน ยุติลงไม่รุนแรงนั้น เนื่องมาจากการที่คนน่านรักสงบรักความเป็นคนน่าน และที่สำคัญคนน่านมีกิจกรรมสำคัญร่วมกันเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง จึงมีส่วนสนับสนุนการยุติความขัดแย้งลงได้เร็ว นั่น คือ ทุกคนเป็นเพื่อนเป็นพวกเดียวกันมากกว่า การเป็นศัตรูกันแม้ความคิดเห็นจะแตกต่างกันคนน่านจึงพูดคุยกันรู้เรื่อง

(พันเอกชัชวาลย์ กุลกุศล , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ท่านเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการมวลชนจากกองพันทหารม้าที่ 15
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีความขัดแย้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองแบบไม่รุนแรง ดังนั้นผมมองจากการออกพื้นที่พบปะประชาชนส่วนใหญ่รู้จักกันตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายสู่รุ่นลูกหลาน ดังนั้นความขัดแย้งจึงยุติลงง่ายกว่าที่อื่น

(ร้อยตรีสุริยา ระวังพิช , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ท่านเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านผมมองจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทุกระดับในพื้นที่จังหวัดน่าน ก่อให้เกิดการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันและการมีส่วนร่วมกันเหล่านี้ทำให้มีความเข้าใจกันหากมีความขัดแย้งกัน จึงพูดคุยกันรู้เรื่องจากเรื่องใหญ่ก็จะเบาลงจากเรื่องเล็กก็จะอภัยกันได้ดังนั้นคนน่านจึงยุติความขัดแย้งลงได้ดี

(นายณรินทร์ เหล่าอารยะ , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านคือพระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน ยุติลงได้จากการรู้จักให้อภัยกัน ไม่ถือเอาถือเรา โดยที่ทุกคนถือประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ก่อนจะถึงจุดนี้นั้นอาตมามองจากการที่คนน่านไม่นิยมความรุนแรง เนื่องจากการนับถือความเป็นญาติสูง และการร่วมกิจกรรมสำคัญที่จัดขึ้นตามประเพณีพื้นบ้าน ทำให้เข้าอกเข้าใจกัน จึงพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ความขัดแย้งไม่รุนแรงยุติได้เร็วกว่าที่หลายฝ่ายคาดคิดไว้

(พระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นอดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่านและเป็นแพทย์อาวุโสจังหวัดน่าน
- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน ยุติจากการมีความเข้าใจกัน การนับถือความเป็นญาติอย่างยิ่งต่อกันอัน สืบเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมกิจกรรมภายในพื้นที่ชุมชน ตำบล อำเภอ จนถึงระดับจังหวัดที่ผู้นำชุมชนเหล่านั้น ให้ความสนใจและนำชาวบ้านในพื้นที่ร่วมกิจกรรมทำให้รู้จักมักคุ้นกันมากขึ้น การขัดแย้งทางการเมืองจึงไม่รุนแรงยุติได้รวดเร็วกว่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่

จังหวัดอื่นๆ ในประเทศ กล่าวโดยสรุปคือการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเป็นญาติ และการไม่นิยมความรุนแรง ของคนน่านจึงยุติลงโดยไม่รุนแรง

(นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นผู้แทนนิสิตและนักศึกษา ในพื้นที่จังหวัดน่าน จากวิทยาลัยสงฆ์นครน่านมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระชนมายุ 56 พรรษา) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3

- ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่ยุติลงได้โดยไม่มีความรุนแรง น่าจะมาจากการรักความสงบ ไม่ชอบทะเลาะกันของคนน่าน และคนน่านมีกิจกรรมทั้งทางศาสนาและทางสังคมร่วมกัน ทำให้รู้จักกันมากขึ้น หากมีปัญหาเกิดขึ้นจึงยุติลงโดยไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรงภายในพื้นที่จังหวัดน่านเหมือนบางจังหวัด

(นายวรพงษ์ วงศ์วาน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน

- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่าน มีความขัดแย้งต่ำคือน้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากเมืองน่านมีศิลปวัฒนธรรมที่ทำให้คนในพื้นที่ได้ร่วมกัน ในการสืบสานประเพณี ทำให้เกิดความร่วมมือมีความเข้าใจกันและคนน่าน ไม่นิยมความรุนแรง เมื่อไม่นิยมความรุนแรงทุกอย่างจะสงบลงโดยง่ายและการเข้าใจกัน และพัฒนาสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ของชุมชนยังมีแบบดั้งเดิมหลงเหลือในพื้นที่น่าน ทำให้การชุมนุมประท้วงใดๆ ก็ตามแม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง หรือขัดแย้งกับภาคราชการคนน่าน จะรับฟังเหตุผลทำให้ยุติได้เร็วขึ้น

(นายฉัตรชัย จิตรตรง , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นประธานกลุ่มเสื้อแดง (นปช.น่าน) จังหวัดน่าน

- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านมีต่ำ เนื่องจากคนน่านรักสงบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทำให้รู้จักกันคุ้นกันมากขึ้น พุดคุยกันรู้เรื่องและรู้จักยอมรับฟังเหตุผลมากกว่าการโต้แย้งเพื่อหวังผลว่าถูกต้องชนะฝ่ายเดียว ทุกกลุ่มจะนิยมพุดคุยกันมากกว่า แม้ว่าการแสดงความรู้สึกทางการเมืองคนอื่นมองว่าเป็นความขัดแย้งนั้นแค่แย้งทางความคิดที่เห็นแตกต่างกันในแง่จิตใจแล้วคนน่านตกลงกันได้เหมือน คำพูดที่ว่าคนน่านจัดการตนเองได้ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วนั้นผมว่าความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านจึงไม่รุนแรงยุติได้ไวกว่าที่อื่น

(ร้อยตำรวจตรี สมศักดิ์ แพทย์สมาน , สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน
- ผมมองความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านที่ยุติลงได้เป็นอย่างดีนั้น มาจากการมีความเข้าใจกัน มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จากการจัดกิจกรรมร่วมกันทำให้มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น รู้สึกว่าเป็นพรรคพวกเดียวกันดังนั้น สิ่งใดที่เกิดความขัดแย้งขึ้น มีการพูดคุยกันระหว่างผู้นำที่เกี่ยวข้องหาทางออกร่วมกัน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านยุติลงโดยไม่มีเหตุการณ์รุนแรง

(นายสุรพล เขียรสูตร, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2558)

บทบาทในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

- จัดให้มีโครงการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีเกิดความขัดแย้งจะได้นำไปทำในรูปแบบของเอกสารมากกว่าการมาขึ้นหนังสือ เพื่อออกข่าวแล้วเมืองน่านจะเผยแพร่ในสายตาของนักท่องเที่ยวและในสายตาของรัฐบาล

- รับเรื่องร้องเรียนจากศูนย์ดำรงธรรม แล้วให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันชี้แจงแล้วจัดการประชุม เพื่อหาทางออกร่วมกันทุกครั้ง

- จัดโครงการผู้ว่าพบประชาชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ในรายการผู้ว่าพบประชาชนทุกวันอังคารเวลา 08.00 – 09.00 และจัดรายการผู้ว่าออกเยี่ยมประชาชนประจำเดือนทุกเดือนเรียกว่าจังหวัดเคลื่อนที่

- เจริญแกนนำคู่ขัดแย้งหาทางออกร่วมกัน โดยใช้แนวทางแก้ไข 6 ประการคือ

1. การมีส่วนร่วม ยึดปฐมบรมราชโองการในหลวงมาเป็นแนวทางที่ว่าจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามมาสร้างประโยชน์สุขแก่มหาชนชาวจังหวัดน่านร่วมกัน

2. ยึดหลักกฎหมายโดยเสมอภาค คือการให้ความรู้คู่กับระบบคุณธรรม

3. นำหลักวิชาการมาแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการนำศาสตร์พระราชามาปฏิบัติ

4. ยึดหลักข้อเท็จจริงโดยไม่ใช้อารมณ์

5. หลักการมีเหตุผลเมืองน่านจัดการกันเอง

6. หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขยึดรัฐรักสามัคคีมีการบูรณาการไว้ตะเคียบไม่หามองว่าใครเป็นใคร โดยถือทุกคนเท่าเทียมกันเป็นพรรคพวกเดียวกัน

(นายอุกริช พึ่งโสภา ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน, สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นรองผู้กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน
- กองอำนาจการักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน จัดตั้งศูนย์ปรองดองสมานฉันท์ เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ผ่านสื่อสารทั้งด้านวิทยุกระจายเสียง ด้านหนังสือพิมพ์ภายในพื้นที่ และการออกพบปะประชาชนในพื้นที่ ให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความรักสถาบันสำคัญของชาติมาเป็นแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน
- จัดทำแผนการช่วยเหลือประชาชน กรณีประสบภัยพิบัติเช่นการซ่อมแซมป้องกันภัยในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกันมากขึ้น
- กองอำนาจการักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน จัดชุดปฏิบัติการมวลชนและจัดวิทยากรสนับสนุนให้กับภาคราชการ ภาคเอกชน และส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้กับประชาชนในรูปแบบให้มีความเข้าใจ เข้าถึง เพื่อพัฒนาาร่วมกัน
- จัดทำบันทึกข้อตกลงกรณีเกิดคู่ขัดแย้งเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ (พันเอกชัชวาลย์ กุลกุลศล , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)
- ท่านเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการมวลชนจากกองพันทหารม้าที่ 15
- การน่านโยบายของรัฐบาลด้านต่างๆ ซึ่งแจ้งให้ชาวบ้านทราบอย่างทั่วถึง เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด โดยการทำงานเชิงรุกมากกว่าการแก้ปัญหาภายหลัง
- การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนเช่นการปลูกป่า การสร้างฝาย การซ่อมแซมแซมบ้านเรือนกรณีประสบภัยพิบัติ
- ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน ประสานการปฏิบัติ ให้กับทุกภาคส่วนในพื้นที่ ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนดให้ (ร้อยตรีสุริยา ระงับพิษ , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)
- ท่านเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
- จัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่เพื่อนำองค์ความรู้ไปอธิบายให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้มีความรักหวงแหนสถาบันหลักของชาติ
- จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเพื่อช่วยเหลือประชาชน
- จัดทำศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการร่วมกันในฐานะองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านปีนของประชาชนทุกคน (นายณรินทร์ เหล่าอารยะ , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านคือพระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน
- คณะสงฆ์จังหวัดน่าน จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า เพื่อให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดน่านให้เป็นรูปธรรม
- จัดคณะสงฆ์ในรูปแบบพระธรรมทูต ออกให้ความรู้ด้านศีลธรรมตามพื้นที่หมู่บ้านต่างๆ ประจำเดือนและเทศนาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาทงสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่านทุกวันอังคารเวลา 19.00 น. - 19.30น.
(พระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นอดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่านและเป็นแพทย์อาวุโสจังหวัดน่าน
- ในส่วนของโรงพยาบาลน่าน จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชนตามโครงการผู้ว่าสัญจรประจำเดือน และให้ความรู้ด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนเพื่อให้มีความรู้ขั้นพื้นฐานในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน
(นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นผู้แทนนิสิตและนักศึกษา ในพื้นที่จังหวัดน่าน จากวิทยาลัยสงฆ์นครน่านมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระชนมายุ 56 พรรษา) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3
 - รมรงค์การรักษาศีลห้าร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดน่าน
 - จัดกิจกรรมนิสิตออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดารเช่นการสร้างอาคารเรียนการพัฒนาศาสนสถานร่วมกับประชาชน
(นายวรพงษ์ วงศ์วาน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน
- รมรงค์จัดกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีลห้าร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดน่าน เพื่อให้ทุกคนมีศีลจะได้ไม่เบียดเบียนคนอื่น
 - จัดกิจกรรมปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกหมู่บ้านเพื่อการยังชีพ
(นายฉัตรชัย จิตรตรง , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นประธานกลุ่มเสื้อแดง (นปช.น่าน) จังหวัดน่าน
- งดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

- ชี้แจงให้กลุ่ม นปช. นำนเข้าใจบทบาทตามกฎหมายและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้อยู่ภายใต้กรอบกติกาตามกฎหมาย

(ร้อยตำรวจตรี สมศักดิ์ แพทย์สมาน , สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน

- จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ประจำเดือนหมุนเวียนตามชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาล

- จัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมตามเทศกาล เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันหรือลดความขัดแย้งในชุมชน

(นายสุรพล เขียรสูตร, สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

การทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้มากน้อยเพียงใด

- การทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีการวางกรอบแนวทางการดำเนินงานชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ระดับหนึ่งหากไม่ดำเนินการอาจก่อให้เกิดสงครามประชาชนเกิดขึ้นได้

(นายอุกริช พึ่งโสภา ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ผมเห็นด้วยกับการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้มากและแก้ได้ทั้งระบบ

(พันเอกชัชวาลย์ กุลกุล , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ผมเห็นด้วยกับการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้มาก และแก้ได้ทั้งระบบจากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ปฏิบัติการมวลชนประชาชนเห็นด้วยเกิน 95 %

(ร้อยตรีสุริยา ระงับพิษ , สัมภาษณ์ , 5 เมษายน 2558)

- ท่านเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

- ผมเห็นด้วยกับการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้มาก และแก้ได้ทั้งระบบและหากทำตามแนวทางที่กำหนดไว้แล้ว จะแก้ปัญหาในระยะยาวให้กับระบบการเมืองของประเทศได้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าในส่วนตัวอาจไม่เห็นด้วยกับการทำรัฐประหาร แต่มีความจำเป็นที่จะสร้างความสงบสุขของชาติบ้านเมืองและประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยดังนั้นผมเชื่อว่า จะแก้ปัญหาหลายด้านได้ดีขึ้น

(นายนรินทร์ เหล่าอารยะ , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)

- ท่านคือพระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน
- อาตมาเห็นด้วยและเชื่อว่าจำเป็นต้องทำบ้านเมืองต้องมีกฎกติกา มิฉะนั้นความขัดแย้งที่ไม่ยอมกันอาจก่อให้เกิดสงครามกลางเมืองได้เหมือนบางประเทศที่เกิดขึ้น
(พระสุนทรมุณี รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นอดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่านและเป็นแพทย์อาวุโสจังหวัดน่าน
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง มิฉะนั้นบ้านเมืองคงจะแย่ไปกว่านี้แน่ จะต้องจัดการเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งให้เหมาะสมในอนาคต ต้องรีบคืนอำนาจให้ประชาชนคนตัดสินใจอนาคตทางการเมืองของประเทศแต่ถ้าบ้านเมืองยังไม่นิ่ง ขอให้จัดการให้เรียบร้อยก่อนสร้างกฎกติกาสร้างมาตรฐานทางกฎหมายให้ดีแล้วค่อยทยอยออกมาคืนอำนาจที่แท้จริงให้ประชาชน
(นายแพทย์บุญยงค์ วงษ์รักมิตร , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นผู้แทนนิสิตและนักศึกษา ในพื้นที่จังหวัดน่าน จากวิทยาลัยสงฆ์สงฆ์นครน่านมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระชนมายุ 56 พรรษา) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3
- ความจริงผมเป็นนิสิตที่เรียนด้านรัฐศาสตร์ ไม่เห็นด้วยกับการทำรัฐประหาร แต่เมื่อทำแล้ว ผมเห็นว่าความขัดแย้งลดลงบ้านเมืองกลับคืนสู่ความปกติสุขจริง ขอสนับสนุนแต่คณะก่อการดีควรที่จะรีบคืนอำนาจให้แก่ประชาชนโดยเร็ว
(นายวรพงษ์ วงศ์วาน , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน
- ผมเห็นด้วยบ้านเมืองสงบลงทันตาเห็น และเชื่อว่าทหารจะจัดระเบียบสังคมของประเทศที่ดีขึ้นกว่าเดิมแล้วรีบคืนอำนาจให้ประชาชนโดยเร็ว
(นายฉัตรชัย จิตรตรง , สัมภาษณ์ , 4 พฤษภาคม 2558)
- ท่านเป็นประธานกลุ่มเสื้อแดง (นปช.น่าน) จังหวัดน่าน
- ความจริงพวกผมต่อต้านการทำรัฐประหาร แต่เมื่อทำแล้วบ้านเมืองสงบผมเห็นว่าคณะรัฐประหารมีความตั้งใจจริง แต่ขอให้มีมาตรฐานเดียวกันอย่าทำลายล้างทางการเมือง มิฉะนั้นการทำรัฐประหารในครั้งนี้จะสูญเปล่า ประชาชนอาจเดินขบวนต่อต้าน และขอให้จัดทำกฎกติกาต่างๆให้เป็นกลางแล้วรีบคืนอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจอนาคตทางการเมืองต่อไป
(ร้อยตำรวจตรี สมศักดิ์ แพทย์สมาน , สัมภาษณ์ , 5 พฤษภาคม 2558)

- ท่านเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน
- ผมเห็นด้วยกับการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้มาก และแก้ไขได้ทั้งระบบขอให้คณะรัฐประหารได้จัดทำกฎกติกาและกฎหมายต่างๆ ให้เป็นกลางแล้วรีบคืนอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจอนาคตทางการเมืองต่อไป

(นายสุรพล เขียรสูตร, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2558)

สรุป

ข้อคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ มองปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกิน ความต้องการแก้ไขปัญหาระงับเศรษฐกิจปากท้อง ปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความต้องการรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองมากกว่าการทะเลาะกันทางการเมือง ดังนั้นความขัดแย้งจึงไม่ค่อยแสดงออกเชิงก้าวร้าว ไม่นิยมความรุนแรงและนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาค่อนข้างดี คนน่านจะให้ความสำคัญถือหัวหน้าพรรคการเมืองที่ตนเองชอบ และศรัทธาในนโยบายประชานิยมการประท้วง หรือความขัดแย้งต่างๆ เกิดจากการปกป้องผู้นำพรรคการเมืองมากกว่า และเหตุผลที่ปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองของจังหวัดน่านยุติลงโดยไม่รุนแรง เนื่องจากการขัดแย้งกันของกลุ่มการเมือง เป็นเรื่องของความเห็นต่างทางความคิด ไม่ได้มาจากความคับแค้นด้านจิตใจ จึงไม่มีเหตุรุนแรงความขัดแย้งยุติลงง่าย เนื่องจากทุกกลุ่มมีความผูกพันกันจากการเป็นเพื่อน เป็นญาติพี่น้อง รวมทั้งมีความร่วมมือภาคประชาชนสูง จากการร่วมกิจกรรมต่างๆ การร่วมจัดประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญภายในชุมชน ทำให้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกันอยู่ตลอดเวลา ดังคำพูดที่ใช้กันอยู่เสมอว่า “คนน่านจัดการตนเองได้” นอกจากนี้ประวัติศาสตร์การปกครองพระเจ้าน่านทุกพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ทำให้พื้นฐานหรือบริบทที่จังหวัดน่านเป็นเมืองพระพุทธศาสนา ทำให้ยุติเรื่องขัดแย้งได้โดยง่ายขึ้น สำหรับบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งของแต่ละประกอบด้วย การจัดทำมีโครงการให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีเกิดความขัดแย้ง รวมทั้งให้ศูนย์ดำรงธรรมหรือศูนย์ปรองดองสมานฉันท์ร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การจัดโครงการผู้ว่าพบประชาชนหรือออกเยี่ยมเยียนประชาชน การจัดชุดมวลชนสัมพันธ์ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ชี้แจงด้านข่าวสารที่ถูกต้อง ร่วมแก้ปัญหาต่างๆ รวมทั้งการเชิญ

แกนนำคู่ขัดแย้งหาทางออกร่วมกัน เพื่อยุติความขัดแย้งและ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดทำแผนการช่วยเหลือประชาชน กรณีประสบภัยพิบัติ การซ่อมแผนป้องกันภัยในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การปลูกป่า การสร้างฝาย การซ่อมแซมบ้านเรือน กรณีประสบภัยพิบัติ การจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมตามเทศกาล เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความสามัคคี สำหรับการดูแลความเป็นของประชาชน ได้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ การจัดกิจกรรมปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีลการให้ความรู้ด้านศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นอกจากนี้ผู้นำกลุ่มขัดแย้งต่างๆ ได้ตั้งกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการในเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 นั้นเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประเทศได้เป็นอย่างดีจากที่มีการวางกรอบแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ระดับหนึ่ง ซึ่งหากไม่ดำเนินการ อาจก่อให้เกิดสงครามประชาชนเกิดขึ้นได้ แต่จะต้องให้มีมาตรฐานเดียวกันไม่ก่อให้เกิดการอย่าทำลายล้างทางการเมืองและขอให้มีการจัดทำกติกาต่างๆ ให้เป็นกลางและกินอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจอนาคตทางการเมืองต่อไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากสถานการณ์การเมืองที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สภาวะวิกฤต ได้เกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การลงทุน ความมั่นคงและการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างรุนแรง สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองได้นำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคมไทยในทุกระดับทุกพื้นที่ ประชาชนได้รับความลำบากและหวาดกลัวในการดำรงชีพ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้มีการยึดอำนาจการปกครอง โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก และได้ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้การรักษาความสงบเรียบร้อยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำความสุขกลับคืนสู่ประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย หลังจากการยึดอำนาจการปกครองประเทศแล้ว ในหลายๆ พื้นที่ของประเทศยังคงมีความเคลื่อนไหวต่อต้านในรูปแบบต่างๆ ต่างจากในพื้นที่จังหวัดน่านที่ความขัดแย้งได้ยุติลงและไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อย การศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางต้นแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารประกอบกับวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชน ในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางต้นแบบในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ผลการการศึกษา

1. การศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่น โดยจากรายงานเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่าจังหวัดน่านมีความขัดแย้งในเรื่องของการเมืองที่มีความรุนแรงระดับต่ำ ความขัดแย้งและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดลอม สำหรับเรื่องการเมืองนั้น เป็นความขัดแย้งทางด้านความคิดมากกว่าเป็นอุดมการณ์ และความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้มีปัญหาข้อขัดแย้งกันบ้าง แต่ก็ไม่มีความรุนแรงคน นานเป็นคนแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าที่จะสร้างปัญหาให้กับพื้นที่ ของตน ดังนั้นทุกปัญหา สามารถทำความเข้าใจกันได้ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันหรือร่วมกันสืบ สถานประเพณีร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในกรณีเกิด ข้อพิพาทได้เป็นมากขึ้น เนื่องจากภูมิสังคมประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านให้ความเคารพต่อ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นศรัทธามาแต่ดั้งเดิม จึงทำให้บทบาทพระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดน่านมีบทบาทใน การสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นข้อคิด และอุทาหรณ์ในการอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

จากการชุมนุมทางการเมืองพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อเนื่องและเข้มข้นในห้วง เดือนพฤศจิกายน 2556 – เดือนพฤษภาคม 2557 แต่ในพื้นที่จังหวัดน่านมีเพียงแสดงพลังในช่วงเวลา เย็นบริเวณพื้นที่ช่วงเมืองน่านหลังจาก เวลาสี่สิบเอ็ดนาฬิกาแล้วจะแยกย้ายกันกลับบ้าน ดังนั้นจึงไม่มี ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน สำหรับพื้นที่จังหวัดน่านไม่มีการ ล่วงละเมิดมาตรา 112 ยังให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติทั้งสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบัน พระมหากษัตริย์

2. การศึกษาแนวทางต้นแบบในการการปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับ ท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประทศ

จากศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่า ทุกชุมชนในจังหวัดน่านสามารถ แก้ไขปัญหาได้ในระดับท้องถิ่น เมื่อความขัดแย้งต่างๆได้รับการแก้ไขได้ด้วยการมีส่วนร่วมใน รูปแบบต่างๆ ของประชาชนในท้องถิ่น จะก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติเพิ่มมากขึ้น โดยการที่ ประชาชนในท้องถิ่นได้เสริมสร้างความสัมพันธ์แบบญาติ มีการใช้ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ต่างๆ ของท้องถิ่นมาเชื่อมโยงในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน รวมทั้งการส่งเสริมให้มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้ความรุนแรงต่างๆ ลดระดับลง

นอกจากนี้แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งให้เกิดความยั่งยืนโดยน้อมนำแนว กระแสพระราชดำริที่ว่า มีความเข้าใจในปัญหา แล้วเข้าถึงปัญหา นำมาเป็นแนวทางการพัฒนา แก้ไข และการดำเนินชีวิตใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ความรู้ ในเรื่องต่างๆแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค การดำเนินการทางการเมือง หากสามารถใช้แนวทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นแนวทางในการดำเนินงานเน้นกระบวนการมี ส่วนร่วมมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้กฎหมายเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกัน ของประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการ แล้วความขัดแย้งจะลดลงตามลำดับเนื่องจาก

ความต้องการของประชาชนถูกแก้ไข โดยประชาชนแล้วผลผลิตที่ออกมาคือทุกอย่างที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนที่แท้จริงต่อไป

ทุกภาคส่วนนำทุกปัญหามานุเคราะห์ร่วมกันนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาแลกเปลี่ยนร่วมกันในรูปแบบของการเปิดเผยมีประชาชนในพื้นที่ร่วมรับฟังและกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาทั้งองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้โดยจะทำการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งใด ขอให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำเชื่อว่าการพัฒนานั้นจะมีความขัดแย้งน้อยมากและจะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้แล้วเมื่อบรรลุเป้าหมายประชาชนกินอิ่มนอนอุ่นมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีงานทำ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคแล้วความขัดแย้งทุกพื้นที่ทุกระดับจะลดลงความผาสุกจะกลับคืนมา

ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องต้องรับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ถึงผลดีผลเสียของปัญหาความขัดแย้งเมื่อเขาเข้าถึงปัญหาแท้จริงแล้วจะเกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันได้ในที่สุดเมื่อทุกคนร่วมใจกันทุกฝ่ายเพื่อประเทศชาติเพื่อส่วนรวมโดยละประโยชน์ส่วนตนลงได้แล้วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ มีความเชื่อว่าการทำรัฐประหารและการใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ. 2557 มีส่วนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้มาก สามารถลดประเด็นของความขัดแย้งทุกกลุ่มที่มีการเดินขบวนประท้วงของพลังประชาชนทุกกลุ่ม ได้ยุติลงแล้วจะเป็นแนวทางการเริ่มต้นของการเดินทางหน้าประเทศไทยสู่มิติใหม่ทางการเมือง ทั้งนี้ รวมถึงกฎกติกาต่างๆ ที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานให้กับนักการเมืองและประชาชนทุกภาคส่วนของประเทศได้นำมาเป็นกรอบแนวทางพัฒนาทางการเมืองในมิติใหม่มีความเห็นตรงกันมากขึ้น ลดมัจฉาทิฎฐิตลงมากขึ้น มีจิตสำนึกในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะทำให้ประเทศไทยพัฒนาทุกระบบเข้าสู่การแข่งขันกับนานาชาติได้มากขึ้นตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเมืองในท้องถิ่น สร้างระบบการเมืองที่ปราศจากการครอบงำของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะผู้มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผู้มีอำนาจทางการเงิน เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง และการสืบทอดอำนาจ โดยการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. รัฐต้องขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดน่าน โดยเพิ่มทั้งทางด้านรายได้และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกันและต้องขจัดความ

ขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ของกลุ่มการใช้อำนาจทางการเงิน การครอบงำความคิด ที่สร้างความเหลื่อมล้ำที่เป็นรากฐานของความขัดแย้งให้หมดไป

3. รัฐต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักการเมืองในจังหวัดน่าน และปฏิรูปประชาชนในจังหวัดน่านเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศ และทรัพยากรที่ดีของสังคมไทย

4. รัฐต้องให้ประชาชน มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆของส่วนราชการจังหวัดน่าน เพื่อให้ประชาชน สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ถูกต้องกับความเป็นจริง

5. รัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อร่วมคิดร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อสังคมส่วนรวมให้มากขึ้น จะทำให้ความขัดแย้งจะลดน้อยลง

6. รัฐต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้ในการเป็นพลเมืองของชาติในจังหวัดน่านว่ามีหน้าที่อย่างไรตามกฎหมายที่ต้องทำโดยตั้งมั่นในหลักการเคารพกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม มีการตรวจสอบได้ทุกระดับ มีความโปร่งใสและมีความเป็นธรรม

7. ให้ทุกสถานศึกษาในจังหวัดน่านจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม ประวัติศาสตร์ชาติไทยและการนำเอาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการมาปลูกฝัง ให้กับนักเรียนนักศึกษา อย่างต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษาและให้มีการตรวจสอบประเมินผลอย่างน้อยปีละ2ครั้ง

8. ให้จัดทำแผนที่ความขัดแย้งวิเคราะห์จุดเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการควบคุมหรือระงับความขัดแย้ง ไม่ให้เกิดความรุนแรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เห็นควรให้มีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดต่างๆ ในระดับภูมิภาคและในระดับประเทศ ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ก้องเกียรติ โอภาสวงการ. กลยุทธ์การเจรจาต่อรอง. กรุงเทพมหานคร : เม็ดทรายพรีนติ้ง, 2546.

จุมพล หนิมพานิช และคณะ. การเมืองการปกครองระดับตำบลหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, สำนักงาน. ความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. กรุงเทพฯ ; สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, 2555.

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2543.

พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักส์, 2544.

พฤทธิสถาน ชุมพล. ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พิมล พุพิพิช. แนวความคิดและนโยบายในการพัฒนาประเทศไทย PS704. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

พิสิฏฐ์ โครสุโพธิ์. “ประวัติศาสตร์และข้อโต้แย้งของปรัชญาวิทยาศาสตร์”. เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรพยาบาลศาสตร์คณาภิวัฒน์ตติยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

วงศา คงดี. กรณีศึกษาการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดจากนโยบายรัฐและกิจกรรมของรัฐกับชุมชน. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, 2547.

วิจิตร วรุตบางกูร. การบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. สมุทรปราการ : ขนิษฐาการพิมพ์, 2526.

วิเชียร รักการ. วัฒนธรรมและพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, 2529.

วิทยา นภาศิรินุกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์. พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.

วุฒิสักดิ์ ตากเจริญทรัพย์. แนวทางการวิเคราะห์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน, เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า. กรุงเทพฯ : กลุ่มระเบียบวิธี
สถิติ สำนักงานนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, มปท.

สัญญา สัญญาวัฒน์. สังคมวิทยาการเมืองหลักและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.

สิทธิพันธ์ พุทธหุน. สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมPS710. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

สุรพันธ์ ทับสุวรรณ. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองไทย PS712. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554.

เสาวคนธ์ สุดสวาท. การพัฒนาความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

เสาวลักษณ์ สุขวิรัช. “แนวความคิดและพัฒนาประเทศไทย PS704”. เอกสารประกอบการสอน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน
แกรมมี, 2540.

อนุสรณ์ ลีมนณี. รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์เชิงอำนาจและนโยบาย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2542.

อุทัย หิรัญโต. การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : บารมีการพิมพ์, 2523.

Luhmann and Niklas. Trust and Power. Chichester: John Wiley อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์, 2549.

วิทยานิพนธ์และรายงาน

พงศา งามละเมียด. “การศึกษาความขัดแย้งด้านบทบาทของครูใหญ่ ครู และนักเรียน โรงเรียน
มัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.

ราชภัฏอุตรดิตถ์, มหาวิทยาลัย. วิทยาเขตน่าน. “รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจต่อนโยบายและ
การปฏิบัติงานของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติและความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน
ของเจ้าหน้าที่ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในจังหวัดน่าน”.
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, วิทยาเขตน่าน, 2557.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“กระบวนการนิติบัญญัติไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : จาก <http://thailawwatch.org/legislation-in-thailand/>, 2557.

- เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย. “องค์กรอิสระ : ความสำคัญต่อการปฏิรูปการเมืองและการปฏิรูประบบราชการ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.publaw.net/publaw/view.aspx?id=895,2557>.
- จิรพงษ์ เต็มเปี่ยม. “Road Map ของ คสช”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.naewna.com/politic/columnist/12815,2557>
- “ทฤษฎีความขัดแย้ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.oknation.net/blog,2558>.
- ทีติน, กรม. “หน่วยงานของรัฐ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.dol.go.th/KMDOL/vocab_km/25500704_government.htm,2557
- ธีรภาพ วัฒนวิจารณ์. ผู้จัดการ. ปีที่ 19 (220) ม.ค. 2545.
- ปกรณ์ ปริยากร. “ทฤษฎีความขัดแย้ง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://library.uru.ac.th,2558>.
- พระปกเกล้า, สถาบัน. “ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/,2557>.
- พระปกเกล้า, สถาบัน. “กฎหมาย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/,2557>.
- มหาดไทย, กระทรวง, กรมการปกครอง. “ประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามหมวดอายุ เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2556”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php,2555.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/A/055/1.PDF,2557>
- สวนดุสิตโพล. “ความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของ คสช”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2557/25571405218628.pdf,2557>.
- สวนดุสิตโพล. 2557. “สนช. ในสายตาประชาชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dusitpoll.dusit.ac.th/polldata/2557/25571407031254.pdf,2557>.
- “สังคมไทย องค์กรในท้องถิ่นและในเมือง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://knowledge.eduzones.com/knowledge,2558>.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. “บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=31&chap=4&page=t31-4-infodetail03.html,2557>
- สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ. “ทฤษฎี การเมืองการปกครอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=7227.0,2558>.

สุเทพ เอี่ยมคง. “การบริหารราชการแผ่นดิน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/. 2557>

“ 2 ทศวรรษ ผู้นำคนนำจัดการตนเอง” (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org/posts/405771, 2558>.

ภาษาต่างประเทศ

Coser, L.A. n.d. The Function Of Social Conflict. Glencoe,3. The three Press.

Coser, Lewis. The Function Of Social Conflict. Illinois. The three Press. 1956.

Eldridge , Albert F. Image Of Conflict. New York John Wiley and son.. (Online). Available : <http://www.abebooks.com/book-search/author/coffey-cook-and-hunsaker,/1979>.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พันเอก วิทยา วรรณวิสันต์
วัน เดือน ปีเกิด	10 ตุลาคม พ.ศ. 2501
การศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 18 2. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 29 3. โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 68 4. หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (พ.ศ. 2551-2552)

ประวัติการทำงาน โดยย่อ

	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 7 2. ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายข่าวกรอง กองพลรบพิเศษที่ 2 3. หัวหน้ากองกำลังพล มณฑลทหารบกที่ 33 4. รองเสนาธิการ มณฑลทหารบกที่ 33 5. ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กองทัพน้อยที่ 3 6. เสนาธิการ มณฑลทหารบกที่ 31 7. เสนาธิการ มณฑลทหารบกที่ 33
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกน่าน

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง แนวทางต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับ
ท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ผู้วิจัย พ.อ. วิทยา วรคาวิสันต์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๗

ตำแหน่ง รอง ผบ.จทบ. น.น.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การเมืองของประเทศไทยถือได้ว่าอยู่ในสภาวะวิกฤตมาโดยตลอด ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การลงทุน ความมั่นคง และการท่องเที่ยวภายในประเทศอีกด้วย สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทางการเมือง ในปี พ.ศ.2548 เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความเห็นต่อด้านและสนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ซึ่งก่อให้เกิดความเห็นต่างทางการเมืองและนำไปสู่ความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทย กระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหารที่นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน และคณะรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งมี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ.2549 - 2550 แต่คณะรัฐบาลชั่วคราวดังกล่าว ยังถูกต่อต้านโดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ

การเลือกตั้งทั่วไป ในปี พ.ศ.2550 ที่พรรคพลังประชาชน ชนะการเลือกตั้งและได้จัดตั้งรัฐบาลผสม ยังถูกมองว่ามีความเกี่ยวข้องกับอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเคยเคลื่อนไหวต่อต้านอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร กลับมาชุมนุมอีกครั้งหนึ่ง จนศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน กลุ่มพันธมิตรฯ จึงได้ยุติการชุมนุม และนำไปสู่การลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ซึ่งนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติกลับมาชุมนุมอีกครั้งในระหว่างปี พ.ศ.2552 - 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จนวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2554 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ประกาศยุบสภา และผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2554 ปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยได้เสียงข้างมากในสภา และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดมา ภายหลังจากที่รัฐบาล ซึ่งนำโดยนางสาวยิ่ง

ลักษณะ ชินวัตร บริหารประเทศมาระยะหนึ่ง ได้เกิดวิกฤตการณ์การเมืองขึ้นอีกครั้ง เมื่อนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ผู้นำกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลอย่างยืดเยื้อ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2556 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2557

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ได้เข้ายึดอำนาจโดยประกาศกฎอัยการศึก ด้วยอาศัยอำนาจตามกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 และได้ตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) ซึ่งมีหน้าที่เพื่อให้การรักษาความสงบเรียบร้อยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยเร็ว กองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ได้ตั้งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อดำเนินการนำสันติสุขมาสู่คนในชาติ ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ซึ่งจะดำเนินการในเรื่องการปรองดองสมานฉันท์ ดำเนินการในช่วง ระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 และจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อบริหารราชการร่างและจัดทำรัฐธรรมนูญ พร้อมกับการตั้งสภาพิรูปร่างเพื่อปฏิรูปแก้ไขในทุกเรื่องในทุกฝ่ายที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับและเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ.2557 ได้มีการประกาศรายชื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) จำนวน 200 คน เพื่อทำหน้าที่ในการตรากฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมและปรับปรุงกฎหมาย ทั้งการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และกฎหมายอื่นๆ โดยทำหน้าที่แทนรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เดิม สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติยังมีหน้าที่คัดสรรนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 19 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2557 แต่งตั้ง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีต้องคัดสรรรัฐมนตรี 35 ราย เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะรัฐบาลชั่วคราวในการบริหารราชการต่อไปและวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ได้จัดตั้งสภาพิรูปร่างแห่งชาติมีสมาชิกจำนวน 250 คนมีหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูป ตามมาตรา 27 เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รวมทั้งพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่ผ่านมาหลังจากที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ดำเนินงานได้ประมาณ 3 เดือน พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน (2557) ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจต่อนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติในภาพรวมของประเทศ และความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในจังหวัดน่าน ซึ่ง

ทำการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,700 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในภาพรวม ในระดับมาก ร้อยละ 73.6 รองลงมา คือ พึงพอใจในระดับน้อย และไม่พึงพอใจ ร้อยละ 24.5 และร้อยละ 1.9 ตามลำดับ หากพิจารณาแยกเฉพาะความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในภาพรวมของประเทศ พบว่า ร้อยละ 77.8 พึงพอใจในระดับมาก มีเพียงร้อยละ 1.9 ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่พึงพอใจ สำหรับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในจังหวัดน่าน พบว่า ร้อยละ 69.4 พึงพอใจในระดับมาก และร้อยละ 1.9 ไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติในจังหวัดน่าน ทำให้ความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน ได้ยุติความเคลื่อนไหว

ผู้วิจัยในฐานะรองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกน่าน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการยุติปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดน่านและยังได้ร่วมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่น หากมีผลตอบรับที่ดี อาจให้รัฐนำไปใช้เป็นแนวทางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชน ในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางต้นแบบในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการศึกษาวิจัยเฉพาะประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาวิจัยการนำแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประเทศ ในพื้นที่จังหวัดน่านได้ดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งทฤษฎีแนวคิดและปัญหาความขัดแย้งภายในพื้นที่จังหวัดน่านและอาศัยการสังเกต 2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ท่าน คือ ผู้ว่า

ราชการจังหวัดน่าน นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดน่าน นายกเทศมนตรีเมืองน่าน กลุ่ม นปช. น่าน กลุ่มพันธมิตรน่าน นายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน ผู้แทนนิสิตและนักศึกษาในจังหวัดน่าน ผู้แทนทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน รองเจ้าคณะจังหวัดน่านและ ผู้แทนกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดน่าน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่น โดยจากรายงานเอกสารและจากการสัมภาษณ์พบว่า จังหวัดน่านมีความขัดแย้งในเรื่องของการเมืองที่มีความรุนแรงระดับต่ำความขัดแย้งและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับเรื่องการเมืองนั้น เป็นความขัดแย้งทางด้านความคิดมากกว่าเป็นอุดมการณ์และความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้มีปัญหาข้อขัดแย้งกันบ้าง แต่ก็ไม่มีความรุนแรงคนน่านเป็นคนแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าที่จะสร้างปัญหาให้กับพื้นที่ของตนดังนั้นทุกปัญหา สามารถทำความเข้าใจกันได้ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันหรือร่วมกันสืบสานประเพณีร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในกรณีเกิดข้อพิพาทได้เป็นมากขึ้นเนื่องจากภูมิสังคมประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านให้ความเคารพต่อพระสงฆ์ซึ่งเป็นศรัทธามาแต่ดั้งเดิมจึงทำให้บทบาทพระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดน่านมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาเป็นข้อคิดและอุทาหรณ์ในการอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

จากการชุมนุมทางการเมืองพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีต่อเนื่องและเข้มข้นในห้วงเดือนพฤศจิกายน 2556 – เดือนพฤษภาคม 2557 แต่ในพื้นที่จังหวัดน่านมีเพียงแสดงพลังในช่วงเวลาเย็นบริเวณพื้นที่ช่วงเมืองน่านหลังจาก เวลาเย็นสืบทอดนาฬิกาแล้วจะแยกย้ายกันกลับบ้านดังนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่าน สำหรับพื้นที่จังหวัดน่านไม่มีการล่วงละเมิดมาตรา 112 ยังให้ความเคารพต่อสถาบันหลักของชาติทั้งสถาบันชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

2. การศึกษาแนวทางต้นแบบในการการปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงของประทศ

จากศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ทุกชุมชนในจังหวัดน่านสามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับท้องถิ่นเมื่อความขัดแย้งต่างๆ ได้รับการแก้ไขได้ด้วย การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ของประชาชนในท้องถิ่น จะก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติเพิ่มมากขึ้น โดยการที่

ประชาชนในท้องถิ่นได้เสริมสร้างความสัมพันธ์แบบญาติ มีการใช้ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นมาเชื่อมโยงในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน รวมทั้งการส่งเสริมให้มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้ความรุนแรงต่างๆ ลดระดับลง

นอกจากนี้แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งให้เกิดความยั่งยืนโดยน้อมนำแนวกระแสนโยบายที่ว่า มีความเข้าใจในปัญหา แล้วเข้าถึงปัญหา นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาแก้ไข และการดำเนินชีวิตใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ความรู้ในเรื่องต่างๆแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค การดำเนินการทางการเมืองหากสามารถใช้แนวทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นแนวทางในการดำเนินงานเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้กฎหมายเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกัน ของประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการ แล้วความขัดแย้งจะลดลงตามลำดับเนื่องจากความต้องการของประชาชนถูกแก้ไข โดยประชาชนแล้วผลผลิตที่ออกมาคือทุกอย่างที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนที่แท้จริงต่อไป

ทุกภาคส่วนนำทุกปัญหามานุเคราะห์ร่วมกันนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาถกแถลงร่วมกันในรูปแบบของการเปิดเผยมีประชาชนในพื้นที่ร่วมรับฟังและกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาทั้งองค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้โดยจะทำการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งใด ขอให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำเชื่อว่าการพัฒนานั้นจะมีความขัดแย้งน้อยมากและจะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้แล้วเมื่อบรรลุเป้าหมายประชาชนก็เชื่อมั่นอนุ่นมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีงานทำ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคแล้วความขัดแย้งทุกพื้นที่ทุกระดับจะลดลงความผาสุกจะกลับคืนมา

ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต้องต้องรับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ถึงผลดีผลเสียของปัญหาความขัดแย้งเมื่อเขาเข้าถึงปัญหาแท้จริงแล้วจะเกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันได้ในที่สุดเมื่อทุกคนร่วมใจกันทุกฝ่ายเพื่อประเทศชาติเพื่อส่วนรวม โดยละประโยชน์ส่วนตนลงได้แล้วก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเมืองในท้องถิ่น สร้างระบบการเมืองที่ปราศจากการครอบงำของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะผู้มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผู้มีอำนาจทางการเงิน เพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง และการสืบทอดอำนาจ โดยการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. รัฐต้องขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดน่าน โดยเพิ่มทั้งทางด้านรายได้และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกันและต้องขจัดความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ของกลุ่มการใช้อำนาจทางการเงิน การครอบงำความคิด ที่สร้างความเหลื่อมล้ำที่เป็นรากฐานของความขัดแย้งให้หมดไป

3. รัฐต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักการเมืองในจังหวัดน่าน และปฏิรูปประชาชนในจังหวัดน่านเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศ และทรัพยากรที่ดีของสังคมไทย

4. รัฐต้องให้ประชาชน มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆของส่วนราชการจังหวัดน่าน เพื่อให้ประชาชน สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้ถูกต้องกับความเป็นจริง

5. รัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อร่วมคิดร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อสังคมส่วนรวมให้มากขึ้น จะทำให้ความขัดแย้งจะลดน้อยลง

6. รัฐต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้ในการเป็นพลเมืองของชาติในจังหวัดน่านว่ามีหน้าที่อย่างไรตามกฎหมายที่ต้องทำโดยตั้งมั่นในหลักการเคารพกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม มีการตรวจสอบได้ทุกระดับ มีความโปร่งใสและมีความเป็นธรรม

7. ให้ทุกสถานศึกษาในจังหวัดน่านจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ประวัติศาสตร์ชาติไทยและการนำเอาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการมาปลูกฝัง ให้กับนักเรียนนักศึกษา อย่างต่อเนื่องในทุกระดับการศึกษาและให้มีการตรวจสอบประเมินผลอย่างน้อยปีละ2ครั้ง

8. ให้จัดทำแผนที่ความขัดแย้งวิเคราะห์จุดเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการควบคุมหรือระงับความขัดแย้งไม่ให้เกิดความรุนแรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปเห็นควรให้มีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดต่างๆ ในระดับภูมิภาคและในระดับประเทศ ต่อไป